

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EL EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DOKUMA VE ÖRGÜ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ANTALYA İLİ TURİZM SEKTÖRÜNDE TÜRK EL HALISI PAZARLAYAN
İŞ YERLERİNDE ÇALIŞANLARIN TÜKETİCİ TERCİHLERİ
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ VE EĞİTİM DURUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
KEMAL ERTEKİN

ANKARA

2009

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EL EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DOKUMA VE ÖRGÜ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ANTALYA İLİ TURİZM SEKTÖRÜNDE TÜRK EL HALISI PAZARLAYAN
İŞ YERLERİNDE ÇALIŞANLARIN TÜKETİCİ TERCİHLERİ
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ VE EĞİTİM DURUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
KEMAL ERTEKİN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. AYSEN SOYSALDI

ANKARA

2009

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Kemal ERTEKİN'İN “Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri Ve Eğitim Durumları” başlıklı tezi, 04.05.2009 tarihinde, jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı, Dokuma - Örgü Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı soyadı

İmza

Üye (Tez danışmanı) Doç. Aysen SOYSALDI

.....

Üye ...Yrd. Doç. Dr H. Serpil ORTAÇ

.....

Üye ...Yrd. Doç. Dr İbrahim KISAÇ

.....

ÖNSÖZ

El halıcılığıımız şüphesiz el sanatlarında önemli bir yere sahiptir. Orta Asya'dan günümüze gelen geleneksel tekstil sanatları içinde öne çıkan bir sanat koludur.

El halıcılığıımız Türkiye'de özellikle kırsal kesime ekonomik destek sağlayan bir üretilir. Bu üretim iç piyasadan ziyade turizm sektörüne ve ihracata yönelik pazarlanmaktadır.

Yapılan bu araştırmada; Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Eğitim Durumları ve Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşlerinin tespit edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmanın tüm aşamalarında bana maddi manevi yardımlarını esirgemeyen aileme, ankete katılıp bu araştırmada bana yardımcı ve konu olan tüm kuruluş ve Antalya Kale Kapısı esnafına, fikirleri ile beni yönlendiren Sayın Yrd. Doç. Dr. Fatma Nur Başaran hocam'a, araştırmanın istatistiksel çözümlemesinde yardımcı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. İbrahim KISAÇ'a, ve özellikle çalışmalarım süresince bizzat takip ederek, tezimin hazırlanmasında görüş ve düşünceleri ile beni yönlendiren danışman hocam Sayın Doç. Aysen SOYSALDI'ya şükranlarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Kemal ERTEKİN

ÖZET
ANTALYA İLİ TURİZM SEKTÖRÜNDE
TÜRK EL HALISI PAZARLAYAN İŞ YERLERİNDE ÇALIŞANLARIN
TÜKETİCİ TERCİHLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ VE EĞİTİM
DURUMLARI

Ertekin, Kemal

Yüksek Lisans Dokuma Örgü Eğitimi Bilim Dalı

Tez danışmanı: Doç. Dr. Aysen SOYSALDI

Mart – 2009

Araştırmanın amacı; Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Eğitim Durumları ve Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşlerinin tespit edilmesidir. El halısı sektöründe mesleki eğitimin yeterliliği ve gerekliliğinin tespiti, üretilen halıların tercih dereceleri ve Türk el Halılarının turizm içerisinde sahip olduğu değeri koruması-ilerletmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda Halı pazarlamada çalışan ve bu araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu, mesleki eğitimin, halı satıcılığı mesleği için gerekli olduğunu belirtmiştir.

Tüketicilerin, yöresel halı desen karakterleri hakkında bilgi sahibi olmasalar da, kalite, renk uyumu, işçilik ve fiyata önem verdiklerini görülmüştür.

El halısı yapımında kullanılan boya cinsi ve kalitesi, halı renklerinin zamana karşı gösterdiği direnç tüketicilerin halı seçiminde önemli bir role sahiptir. Tüketicilerin modern ve özgün tasarımların tercih ettiği görülmüştür.

Yöresel halılarımızdan Doğu Anadolu halıları, Sivas halıları, Yahyalı ve özellikle Isparta halılarının günden güne değer kaybettiği gözlenmiştir. Anadolu el dokuması halıların yanında Doğu ülkelerinden Hindistan, Nepal, Çin'den gelen ithal halıların da turizm sektöründe satışının yapılması ve tercih edilmesi dikkate değer bir konudur.

Tüketicilerin el halısında kaliteye önem verdikleri ve yüksek kalitedeki ürünleri tercih ettikleri, halı hakkında verilen bilgilerden etkilenecek malzeme

kalitesi yüksek olan ürünlere yönlendikleri ve tercihlerde halıda havı oluşturan düğüm ipliğinin yün yada ipek olmasını önemsedikleri anlaşılmaktadır.

Tüketiciler tarafından işçilik kalitesinin kaçınılmaz olarak görüntüye yansımından kaynaklanan halı hatalarının önemsendiği tespit edilmiştir.

Tüketicilerin piyasa hakkında fazla bilgi sahibi olmasalar da düşük fiyat ve yüksek kaliteye sahip ürünleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Araştırma sonunda, tespit edilen sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

ABSTRACT

THE OPINIONS OF EMPLOYEES ON TURKISH HANDMADE CARPET MARKET IN BUSINESS LOCATIONS IN ANTALYA PROVINCE TOURISM SECTOR ABOUT THEIR CONSUMER PREFERENCES AND TRAINING STATUS

Ertekin, Kemal

Department of Education Master Weaving Braiding

Thesis advisor: Assoc. Aysen SOYSALDI

March - 2009

The purpose of the survey, the tourism sector in Antalya province of Turkey Handmade Carpet Markets and Business of Education employees' opinions about preferences of the consumer is determined. Handmade carpet and the need for competence in the sector of vocational training, detection, choice of carpet is produced and the degree of Turkish tourism in the hands of its value carpet protection-is crucial to progress.

As a result of this research Carpet markets work for the majority of individuals participating in vocational training, are required for professional carpet was dealing.

Consumers, local carpets are not knowledgeable about the character designs, quality, colors, alignment, workmanship and price that is deemed important.

Handmade carpet used in the construction type and quality of paint, carpet color to show when the resistance of the consumer has an important role in the selection of the carpet. Consumers was seem to prefer modern and original design.

Local carpet or rug in Eastern Anatolia, Sivas carpets, Yahya, and especially for every day of Isparta carpet that has been lost. Besides hand woven carpets of Anatolia from the East countries India, Nepal, the tourism industry of carpets imported from China in the sale and is an issue worthy to be preferred.

Carpet in the hands of consumers to quality and high quality that they preferred the products from the carpet of the information provided about the interest in high-quality materials that are directed to products and preferences in the carpet pile to create a node of the wool or silk thread to be ignored is the understanding.

Consumers gives importance that the quality of workmanship by the reflected image was caused by a carpet care errors were found inevitably.

Consumers have inadequate information about the labor on handmade carpet, but it's clearly understood that the quality of the labor takes their attention due to play a role in the selection of preferred carpet.

The proposals are also included by the researcher as the results based on the emerging problems of research.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xii
BÖLÜM I	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
BÖLÜM II	7
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. GENEL OLARAK EL SANATLARI KAVRAMI	7
2.2. HALININ TARİHİ	8
2.2.1. Pazırık halısı	9
2.2.2. Doğu Türkistan’da bulunan halılar	10
2.2.3. Abbasi Devri Halıları	12
2.2.4. Konya Halıları	12
2.2.5. Beyşehir halıları	16
2.2.6. Fustat’ da bulunan Selçuklu halıları	17
2.2.7. Hayvan Figürlü Halılar	18
2.2.8. Osmanlı Devri Halıları	19
2.2.9. Uşak halıları	20
2.2.10. Saray halıları	21
2.3. TÜRKİYE’DE HALICILIK	22

2.3.1. Gördes halıları	22
2.3.2. Kula halıları	23
2.3.3. Bergama halıları	24
2.3.4. Milas halıları	24
2.3.5. Konya Lâdik halıları	25
2.3.6. Kırşehir halıları	26
2.3.7. Mucur halıları	27
2.3.8. Hereke halısı	27
2.3.9. Yağcıbedir halıları	29
2.3.10. Taşkale halıları	29
2.3.11. Döşemealtı halıları	30
2.3.12. Silile halıları	31
2.3.13. Isparta halıları	32
2.3.14. Taşpınar halıları	33
2.3.15. Yahyalı halıları	34
2.3.16. Bünyan halıları	34
2.4. EL HALILARINDA KULLANILAN BEZEMELER	35
2.4.1. Bitkili bezemeler	36
2.4.2. Hayvanlı bezemeler	37
2.4.3. Geometrik bezemeler	40
2.4.4. Yazılı bezemeler	40
2.5. EL DOKUMASI HALILAR – TÜRK EL HALILARI	41
2.5.1. El dokuması halı	41
2.5.2. El dokusu halıcılığın sınıflandırılması	41
2.5.2.1. İlmek sayılarına göre sınıflandırılması	42
2.5.2.2. Hatalarına göre sınıflandırılması	42
2.5.2.3. Boyutlarına göre sınıflandırılması	45
2.5.2.4. Kullanım alan ve yerlerine göre halılar.....	46
2.5.2.4.1. Namazlık halısı.....	46
2.5.2.4.2. Seccade halısı	46
2.5.2.4.3. Yastık halısı.....	46
2.5.2.4.4. Duvar halısı	46

2.5.2.4.5. Sedir halısı.....	47
2.5.2.4.6. Çift halı.....	47
2.5.2.4.7. Döşek halısı.....	47
2.5.2.4.8. Taban halısı.....	47
2.5.2.4.9. Kelle halısı.....	47
2.5.2.4.10. Somya halısı.....	48
2.5.2.4.11. Eşik halısı (Çeyrek halı.....	48
2.5.2.4.12. Minder halısı.....	48
2.5.2.4.13. Heybe halısı.....	48
2.5.2.4.14. Eğer halısı.....	49
2.6. HALI DOKUMADA KULLANILAN ARAÇ VE MALZEMELER.....	49
2.6.1. Halı Dokumada Kullanılan Araçlar.....	49
2.6.1.1. Tezgâhlar.....	49
2.6.1.1.1. Yatay tezgâhlar.....	49
2.6.1.1.2. Dikey tezgâhlar.....	49
2.6.1.1.2.1. Isparta tipi (Sarmalı) tezgâh.....	49
2.6.1.1.2.2. Hereke (Germeli) tip tezgâh.....	50
2.6.2. Halı Dokumada Kullanılan Yardımcı Araçlar.....	51
2.6.2.1. Kirkit.....	51
2.6.2.2. Bıçak.....	51
2.6.2.3. Makas.....	51
2.6.3. Halı Dokumada Kullanılan Gereçler.....	51
2.6.3.1. Halı dokumaya hazırlık aşamasında kullanılan gereçler.....	51
2.6.3.2. Halı dokumada kullanılan gereçler.....	52
2.6.3.2.1. Çözüğü iplikleri.....	52
2.6.3.2.2. Atkı iplikleri.....	52
2.6.3.2.3. Düğüm (İlme) iplikleri.....	53
2.7. HALICILIĞIN TÜRK EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE KATKISI.....	59
BÖLÜM III.....	63
3. YÖNTEM.....	63
3.1. Araştırmanın Modeli.....	63
3.2. Evren ve Örneklem.....	63

3.3. Verilerin Toplanması.....	63
3.4. Verilerin Analizi.....	64
BÖLÜM IV	65
4. BULGULAR VE YORUM.....	65
4.1. Araştırmaya katılan bireylerin kişisel nitelikleri.....	65
4.2. Araştırmaya katılan bireylerin mesleki eğitim hakkındaki görüşleri.....	67
4.3. Tüketicilerin el halılarının genel özelliklerine göre tercihlerine ilişkin görüşler.....	70
4.4. Tüketicilerin el halılarında renk ve doğal boya tercihlerine ilişkin görüşler.....	73
4.5. Tüketicilerin el halılarında desen karakteri tercihlerine ilişkin görüşler.....	76
4.6. Tüketicilerin yöresel halı seçimlerine ilişkin görüşler	79
4.7. Tüketicilerin el halılarında dm ² 'deki düğüm sayısı tercihlerine ilişkin görüşler.....	84
4.8. Tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme tercihinine ilişkin görüşler.....	86
4.9. Tüketicilerin el halılarında işçilik tercihlerine ilişkin görüşler	91
4.10. Tüketicilerin el halılarında fiyat tercihlerine ilişkin görüşler.....	97
BÖLÜM V	100
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	100
5.1. Sonuç.....	100
5.2. Öneriler.....	105
KAYNAKÇA.....	107
EK – 1 ANKET	

TABLOLAR LİSTESİ

- Tablo 1. Halılarda karşılaşılan hatalar ve sonucunda varılan vasıflar
- Tablo 2. İpek ipliklere ait atkı, çözgü ve ilme iplik standartları
- Tablo 3. Ekstra ince sınıf el dokuması Türk el halılarının yapı özellikleri
- Tablo 4. İnce sınıf el dokuması Türk halılarının özellikleri
- Tablo 5. Orta sınıf el dokuması Türk halılarının yapı özellikleri
- Tablo 6. Türkiye Genel İhracatında Halı İhracatının Payı
- Tablo 7. El Halısının Halı İhracatındaki Yeri
- Tablo 8. Araştırmaya katılan bireylerin kişisel niteliklerinin dağılımı
- Tablo 9. Mesleki eğitimin halı satıcıları için gerekliliği hakkındaki görüşlerin dağılımı
- Tablo 10. Mesleki eğitimin halı satıcıları için hangi açılardan gerekli olduğu hakkındaki görüşlerin dağılımı
- Tablo 11. El halılarında tüketici tercihlerinin genel anlamda önem sıralamaları dağılımı
- Tablo 12. El halılarında doğal boya ve renklerin tüketiciler açısından önem sıralamaları dağılımı
- Tablo 13. Yöresel desen karakterlerinin tüketiciler açısından önem sıralaması dağılımı
- Tablo 14. Tüketicilerin yöresel halı seçimlerin dağılımı
- Tablo 15. El halısı tüketici tercihlerinde dm²'deki düğüm sayısının önemine ilişkin dağılım
- Tablo 16. El halılarında tüketici tercihlerinin kullanılan malzeme açısından önemine ilişkin dağılım
- Tablo 17. El halılarında tüketici tercihlerinin malzemenin kullanım şekilleri açısından önemine ilişkin dağılım
- Tablo 18. El halılarında tüketici tercihlerinde işçiliğin önemine ilişkin görüşlerin dağılımı
- Tablo 19. El halılarında tüketici tercihlerinin işçilik hataları bakımından önemine ilişkin dağılım
- Tablo 20. El halılarında tüketici tercihlerinin fiyat bakımından önemine ilişkin dağılım

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

- Fotoğraf – 1 Pazırık Halısı
Fotoğraf – 2 Pazırık Halısından Detay
Fotoğraf – 3 Fustat'ta Bulunan Halı Parçası
Fotoğraf – 4 Konya Selçuklu Halısı
Fotoğraf – 4 13. Y.Y. Konya Selçuklu Halısı
Fotoğraf – 5 Beyşehir Selçuklu Halısı
Fotoğraf – 6 Osmanlı Devri Halıları
Fotoğraf – 7 Uşak Halıları
Fotoğraf – 7 Saray Halıları
Fotoğraf – 8 Gördes Halısı
Fotoğraf – 9 Kula Halısı
Fotoğraf – 10 Bergama Halısı
Fotoğraf – 11 Milas Halısı
Fotoğraf – 12 Konya Ladik Halısı
Fotoğraf – 13 Kırşehir Halıları
Fotoğraf – 14 Mucur Halısı
Fotoğraf – 15 Hereke Halısı
Fotoğraf – 16 Yağcıbedir Halısı
Fotoğraf – 17 Taşkale Halıları
Fotoğraf – 18 Döşemealtı Halısı
Fotoğraf – 19 Isparta Halısı
Fotoğraf – 20 Taşpınar Halısı
Fotoğraf – 21 Yahyalı Halısı
Fotoğraf – 22 Bünyan Halısı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Tez Konusu

Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri ve Eğitim Durumları

1.1. Problem

İnsanlar var oluştan günümüze kadar yaşadıkları coğrafyada birçok izler bırakarak doğar, yaşar ve ölürler. Her insan veya toplumu meydana getiren unsurların, farklı farklı kaynaklardan beslenmesi sonucunda ise bırakılan bu izler çeşitli değişimlere uğrayarak şekillenir. Öyle ki aynı topluma ait izler, zaman, mekân ve etki kaynaklarına bağlı olarak da farklı biçimlere dönüşebilir. Geçmişte bırakılan bu ürünler böylece yapıldığı çağın canlı tanıkları olarak günümüze ulaşır (Şirin, 1994; s:2)

Bu ürünlerden veya kültür varlıklarından birisi de kuşkusuz toplumların var ettiği el sanatlarıdır.

El sanatları bir milletin milli kültürünü simgeleyen ve tanıtan en önemli unsurdur. El sanatlarını temsil eden ürünler o ülkenin kültürel birliğinin en canlı belgeleridir. Bir ülkenin gelenek ve göreneklerinin, yaşam biçiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasında bununla birlikte geliştirilerek devam ettirilmesinde en büyük rolü el sanatları oynar (Yazıcıoğlu ve Tezel, 1996; s:1).

Yani insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile ortaya çıkan el sanatları, toplumların yaşayış biçimleri ve doğal çevre koşullarına göre değişimler göstermiş ve o toplumun kültürel özelliklerini yansıtır hale gelmiştir (Işık ve Yurteri, 1996; s:5).

Ülkemiz sahip olduğu el sanatlarının zengin çeşitliliğı ve üretim miktarları bakımından çok şanslı bir durumdadır. Anadolu birçok el sanatı ürününün yapıldığı, çeşitlendiğı, dünyaya tanıtıldığı çok önemli bir uygarlık beşliğidir. Anadolu'nun hemen her yöresinde, birbirine coğrafi olarak çok yakın olan en küçük yerleşim birimlerinde dahi el sanatları konusunda zenginliğı ve çeşitliliğı görmek mümkündür (Yazıcıoğlu ve Tezel, 1996; s:1).

Türk insanı ince sanat zevkini, estetiğini, duygusallığını, hoşgörüsünü, pratikliğini üretmiş olduğu el sanatları üzerine yansıtmış, böylece çok zengin ve değerli bir koleksiyon ortaya çıkmıştır. Sahip olduğu sanat koleksiyonunu da her geçen gün özenle geliştirerek zenginleştirmeye devam etmektedir (Yazıcıoğlu ve Tezel, 1996; s:1).

Araştırma konusu ile ilgili olması açısından el dokusu halılara girmeden önce genel olarak kirkitli el dokumalarının temeli üzerinde durulması faydalı olacaktır.

Dokuma esnasında çözgüler arasından ve dokumanın enine geçirilen atkı iplikleri ve düğümleri döverek sıkıştırmaya yarayan; ağaç, demir v.b. maddelerden yapılan el veya çatal gibi dişli alete “kirkit”; bu aletin kullanılması ile dokunan dokumalara da kirkitli el dokumaları denir (Aytaç, 1980).

El sanatları içerisinde ülke ekonomisi ve el sanatlarının yaşatılması açısından önemli bir yer tutan el sanatlarından biride “kirkitli el dokumacılığıdır”. Dokundukları tekniklere göre halı, kilim, cicim ve sumak gibi isimlerle çeşitlilik gösteren kirkitli el dokumacılığı çok basit gereçlerle, her türlü şartlarda yapılabilen bir el sanatıdır (Ergenekon, 1986; s: 11)

Kirkitli el dokumaları kendi içinde dokuma tekniklerine göre havlı ve havsız olmak üzere iki ana grupta incelenir. El dokuması halılar havlı el dokumaları içerisinde yer alırlar.

Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya geldiklerinde diğer birçok gelenekleri gibi halı sanatını da beraberinde getirmişler ve bu geleneklerini günümüze dek sürdürmüşlerdir (Işık ve Yurteri, 1996; s:5).

El dokusu halıcılık Türkler tarafından bulunmuş ve geliştirilmiş bir el sanatıdır (Yazıcıoğlu ve Tezel, 1996; s:1).

Havlı el dokumaları içerisinde yer alan halı: Çözü denilen bükülmüş yün veya pamuk ipliklerinin yan yana dizilmesinden oluşan iskeletin her çift teline yün ipliklerinden ilme yapılarak sıra oluşturmak ve iki sıra yün veya pamuk ipliğinden atkı atılıp, sıkıştırılması suretiyle dokunan yaygılardır (T.S.E., 1992; TS 43).

Türk kültür ve medeniyetinin başyapıtlarından birisi olan ve kirkitli dokuma sanatları olarak tanımlanan halı dokumacılığı, zaman içerisinde çeşitli coğrafyalara yaygınlaşarak ve gelişerek önemli bir ekonomik unsur haline gelmiştir ve kilim dokumacılığı ile birlikte yaklaşık 2,5 milyar dolar büyüklüğünde bir ticari potansiyeli vardır. Dünya yer döşemeleri kapsamında 9 milyar dolarlık ticaret içinde makine halı ve kilimleri ile tafting türü dokumalar hariç tutulursa, sadece el halı ve kilim ticareti yapan ülkeler; İran, Hindistan, Çin, Pakistan, Nepal, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye'dir. El halıları ticaretinde Türkiye'nin aldığı pay 2005 yılında kısmen artış eğilimi göstererek 111 milyon doları halı, 113 milyon doları kilim olmak üzere toplam 224 milyon dolar civarındadır. Bu da dünya el halı ticaretinin yaklaşık % 9'unu ifade etmektedir (www.halionline.net, 2008).

El halıcılığı sanat ve kültürümüzün dünyaya tanıtılması açısından olduğu kadar ülke ekonomisi açısından da büyük önem taşımaktadır.

El halıcılığının ülke açısından toplumsal ve ekonomik yararları şöyle sıralanabilir;

- Emek yoğun bir sektördür ve en az yatırımla geniş bir istihdam alanı yaratır.
- Aile ekonomisine önemli katkıda bulunur.

- Kırsal alandan kente göçü önleyici bir fonksiyona sahiptir.
- Kırsal kesimdeki, kışın atıl kalan iş gücünü değerlendirir.
- Ve en önemlisi kültürü yansıttığından turizm ve ihracat yoluyla döviz girdisi sağlanmasının yanı sıra yurt dışında ülke tanıtımı yapması bakımından önem taşımaktadır (Işık ve Yurteri, 1996; s:5).

Antalya El Sanatları, Halk Sanatları açısından çeşitlilik göstermekle birlikte ülkemizin turizm merkezidir ve bu yönüyle ülkemizin Dünyaya açılan penceresidir. Turizm merkezi olmasının yanı sıra, iç göç alan illerimizin de başında yer almaktadır. Dolayısıyla Antalya, toplumsal ve sosyal yapının çok hızlı değiştiği bir yerdir. Turizmin hareketliliği sayesinde el sanatları hem ülkeye döviz girdisi yapılmakta hem de kültürümüz tanıtılmakta ve yaşatılmaktadır.

Antalya’da ekonomik açıdan turizme paralel olarak döviz girdisi sağlayan gelir kaynaklarından biride el halısı ticaretidir. İl içerisinde özellikle turizm merkezlerinde el halısı ticaretinde faaliyet gösteren irili ufaklı birçok ticarethane bulunmaktadır.

Yapılan bu araştırmanın konusu; Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri ve Eğitim Durumlarının tespittir. Konunun Türk El Halısı hakkında uygulamalı ve bilimsel çalışmalarda eğitim-üretim bütünleşmesine katkıda bulunması ve bunun paralelinde ekonomik ve ticari bir meta olarak el halısındaki tüketici tercihlerinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülerek, bilimsel bir doküman olması açısından araştırmaya değer görülmüştür.

1.2. Amaç

Yapılan bu araştırmanın genel amacı; Antalya ili turizm Sektöründe Türk el halısı pazarlayan İş Yerlerinde çalışanların eğitim durumları ve tüketici tercihleri hakkındaki görüşlerinin tespit edilmesidir.

Araştırma kapsamında, belirlenmiş olan bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Araştırmaya katılan bireylerin mesleki eğitim hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 2- Tüketicilerin el halılarının genel özelliklerine göre tercihlerine ilişkin görüşler nelerdir?
- 3- Tüketicilerin el halılarında renk ve doğal boya tercihlerine ilişkin görüşler nelerdir?
- 4- Tüketicilerin el halılarında desen karakteri tercihlerine ilişkin görüşler nelerdir?
- 5- Tüketicilerin yöresel halı seçimlerine ilişkin görüşler nelerdir?
- 6- Tüketicilerin el halılarında dm²'deki düğüm sayısı tercihlerine ilişkin görüşler nelerdir?
- 7- Tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme tercihinin ilişkin görüşler nelerdir?
- 8- Tüketicilerin el halılarında işçilik tercihlerine ilişkin görüşler nelerdir?
- 9- Tüketicilerin el halılarında fiyat tercihlerine ilişkin görüşler nelerdir?

1.3. Önem

Türk insanı ince sanat zevkini, estetiğini, duygusallığını, hoşgörüsünü, pratikliğini üretmiş olduğu el sanatları üzerine yansıtmış, böylece çok zengin ve değerli bir koleksiyon ortaya çıkmıştır. Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya geldiklerinde diğer birçok gelenekleri gibi halı sanatını da beraberinde getirmişler ve bu geleneklerini günümüze dek sürdürmüşlerdir. El dokusu halılar Türkler tarafından bulunmuş ve geliştirilmiş bir el sanatıdır.

Bu araştırma; ülke ekonomisine katkısı, el halısı sektöründe mesleki eğitimin yeterliliği ve gerekliliğinin tespiti, üretilen halıların tercih miktarları ve Türk el halılarının turizm içerisinde sahip olduğu değeri koruması-ilerletmesi açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca bu çalışma Türk el halısının üretimi ve tüketiciler tarafından tercih edilmesi yönünde yapılacak olan diğer çalışmalara kaynak olması yönünden önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki sayılılar yer almaktadır:

- Konu ile ilgili kaynaklardan, Türk El Halısı üretimi yapan ve ticareti ile uğraşmakta olan, bu konuda çalışan kişilerden sağlanan veriler yeterlidir ve güvenilirlerdir.
- Araştırma kapsamında örneklem grubunu, Türk El Halısı ticareti yapan işletmeler oluşturmaktadır ve araştırma evrenini temsil edecek niteliktedir.
- Anket uygulanan bireylerin anket formundaki sorulara verecekleri yanıtları gerçeği yansıtmaktadır.
- Araştırmada kullanılan teknik ve yöntemler araştırmanın amacına uygundur.
- Uygulanacak olan anketin içeriği araştırmaya uygundur.

1.5.Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamına Antalya il merkezi ve turizm bölgeleri içerisinde bulunan Türk el halısı ticareti ile uğraşan işletmeler alınmıştır.

Bu çalışmada Türk el halısı ile ilgili çeşitli literatür bilgileri için yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği ile anket formu kullanılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. GENEL OLARAK EL SANATLARI KAVRAMI

Bir kültür ögesi olarak “el sanatları” o toplumun yaşam seviyesinin ve zekâsının bir göstergesidir. Daha genel anlamda bir toplumun, kuşaktan kuşağa aktarılmaya değer sosyal yaşam tarzları ve simgeler bütünüdür. Bu yüzden el sanatları bir toplumun yüzyıllar boyu süregelen kuşaktan kuşağa aktarılan, gelenekler ile devam eden en önemli değerleridir. El sanatları tarihtir, o toplumun uygarlığının ve zekâsının, çağda ulaştığı seviyenin göstergesidir (Sürür, 1994 s:432)

El sanatları ürünleri geçmişte, ülkenin coğrafi yapısına, doğal kaynaklarına dayalı olarak basit tezgâhlarla, bir geçim aracı olarak ortaya konmuştur. Bu nedenle, el sanatları ürünleri, aile içi gelir kaynağı olarak, aile işletmelerinde üretilmiştir. Bu ürünlerle aile bireylerinin diğer ihtiyaçlarını gidermeye yönelik, büyük ölçekli üretime geçilmemiştir. Bu durum kültürel zenginliklerimizin bozulmadan, özünü koruyarak günümüze kadar gelmesini sağlamıştır (Karahana, 2006 S:1).

Farklı bir deyimle el sanatları ürünleri; kendine özgü teknoloji ile yapılan, üretimde yoğun makine kullanımı olmayan ve gerektiğinde basit el araçları kullanılarak yapılan, üretimde kullanılan hammaddeler standardize edilmiş olsalar bile standart üretim olmayan, birbirinden farklı ürünler olarak tanımlanabilir (Öztürk, 1998 S:8).

Çeşitli medeniyet ve kültürlerin beşiği olan ve içinde eşsiz tarihi eserleri saklayan ülkemiz, el sanatları yönünden çok zengin bir geçmişe sahiptir. El sanatları bir milletin milli kültürünü ve medeniyetini tanıtan en önemli unsurdur. Gelenek görenek ve yaşam biçiminin nesilden nesil'e aktarılmasında hiç şüphesiz en büyük rol el sanatlarındadır (Büyükdikmen, 2006 S:4).

Türk insanı ince sanat zevkini, estetiğini, duygusallığını, hoşgörüsünü, pratikliğini üretmiş olduğu el sanatları üzerine yansıtmış, böylece çok zengin ve değerli bir koleksiyon ortaya çıkmıştır. Sahip olduğu sanat koleksiyonunu da her geçen gün özenle geliştirerek zenginleştirmeye devam etmektedir (Yazıcıoğlu ve Tezel, 1996; s:1).

Bahsedilen bu eşsiz güzelliklerden biride şüphesiz el sanatlarında önemli bir yere sahip olan el halıcılığıdır. El halıcılığı, el sanatlarının dünya üzerinde vazgeçilemez dallarından biri olarak ele alınmaktadır.

Kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze ulaşan, geleneksel Türk el sanatları içerisinde önemli yeri olan halı ve düz dokuma yaygılarla uğraşanlar, yaşadıkları çevre ve kültürel ortam gereği, ülkenin değişik yörelerinde, çok çeşitli, birbirinden güzel örnekler üretmişlerdir. Böylece bu sanat dalı varolana yenilerini ekleyip, toplumun değişen zevkine cevap vererek, yüzyıllar boyu Türk toplumunda ve dünyada değerini koruyabilmiştir (Öztürk, 1992 s:173).

2.2. HALININ TARİHİ

Türklerin yaşadığı Orta Asya'da halı, keçe ve düz dokuma yaygılar (kilim, cicim, sumak, zili) yaygı ve örtü malzemesiydi. Muhtemelen, önce bunların en ilkeli olan keçe keşfedilmiş, daha zor bir tekniği gerektiren düz dokuma yaygılar ve daha sonra halı geliştirilmiştir (Deniz, 2000 s:5).

El dokusu halıcılığın ilk kez ne zaman nerde ve hangi ulus tarafından ortaya çıkarıldığı konusunda kesin bilgiler bulunmamaktadır. Ancak bu konudaki genel kanı sürekli olarak hareket halinde bulunan kavimlerin, özellikle kış aylarında kendilerini soğuktan korumak amacıyla el dokusu halıyı geliştirdikleri yönünde yoğunlaşmaktadır (Yazıcıoğlu, 1992 s:1).

İnsanlık tarihinde kültür gelişimindeki en önemli adımların atıldığı bir bölgede yer alan Anadolu'da, Türklerin gelişinden önce de düz dokumalar dokunup

kullanılmıştır. Türklerin gelişiyle, Anadolu kilim sanatında yepyeni bir sayfa açılmıştır. Türklerin Anadolu'ya gelmeden önceki yurtlarında, hayvan besleyen tüm göçebe kavimlerde olduğu gibi köklü bir dokuma geleneği mevcuttu. Gerek dildeki düz dokuma teknikleri ile ilgili geniş terminoloji, gerekse Türk kavimlerinin yaşadığı bölgelerde yapılmış geziler, yazılan gezi notları halı, kilim ve diğer tür dokumaların günlük yaşamın önemli bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır (Ölçer, 1988s:11).

Türk halı ve düz dokuma yaygılarının tarihi, bilinen en eski örneklerden gidilerek 2000-2500 yıl gerilere götürülebilir. Bilinen bu tarihin 900 yıla yakın bir dilimi Anadolu'da geçmiştir (Öztürk, 1992 s: 173).

El dokusu halıcılığın göçebe yaşamın ortaya çıkardığı bir el sanatı olduğunu ve çadırlarda yaşayan, göçebe bir yaşam süren milletlerin bu değerli sanat dalını ortaya çıkardıklarını söylemek mümkündür.

Halılar üzerinde ciddi araştırmalar 113 yıl kadar önce 1891'de Viyana halı sergisi kitabının yayınlanmasıyla başlamış olup, bu kitapta bazı eski halılara adeta dini bir önem verilmiştir (Aslanapa, 2005 s:13).

2.2.1. Pazırık halısı

Pazırık halısı, bilinen en eski düğümlü halıdır. Genel biçim olarak kareye yaklaşık ölçekte, zemindeki kareler içinde dört ana ve dört ara yönde biçimlendirilmiş yıldız veya açılmış bir nilüfer çiçeğini andıran motifler, bordürlerde ise içten dışa doğru birinci bordürde efsanevi hayvan figürleri (grifon, geyik), ikinci olarak ince bordürde yıldız motifleri ve üçüncü ana bordürde kuyruğu bağlı at üstünde insan figürleri yer almaktadır. Dm² de 3600 düğüm sayısına sahip ilk düğümlü halı buluntusu olarak bilinmektedir (Tekçe, 1993 s: 95-125).

Fotoğraf -1 Pazırık halısı (Aslanapa, 2005 s:17)

Altaylarda beşinci Pazırık kurganında buzullar içinden çıkarılan en eski halı Asya Hunları bölgesinden gelmektedir. Aslında bulunduğu yer kürk ve hayvan postunun kullanıldığı, hâkim olduğu bölgelerdir. Asya Hunları bu motifleri maden eserlerinde de değerlendirmişlerdir (Aslanapa, 2005 s:16)

Pazırık, Doğu Altaylarda balıklı göl yakınında, yan Ulağan kıyısında küçük bir vadidir. MÖ. 4. ve 3. yüzyıllarda yaşamış olan Hun büyüklerine ait mezarların bulunduğu ve Hun sanatından bazı örnekleri zamanımıza ulaştıran bu vadiye, bugünde Hun Türklerinin büyükleri yaşamaktadır. Pazırık vadisinde bulunan kurganlar, Hun sanatını yansıtan örneklerle, adetlerini gösteren örneklerle doludur (Çoruhlu, 1998 s.50-54).

2.2.2. Doğu Türkistan'da bulunan halılar

Pazırık halısının keşfinden 45 yıl sonra önce Auel Stein 1906-1908'de Doğu Türkistan'da Lop Gölü batısında Lou-Lan da 3 ve 4. yüzyıllardan kalma düğümlü halı parçalarını bulmuştur (ASLANAPA, 2005 s:19). Bu halı büyük oranda Türk düğümü ile dokunmuş kaba bir halıdır. Tamamı yünden üretilmiştir. Desenini

oluşturan geometrik çizgileri, eşkenar dörtgen şekilli motifleri, kullanılan renkleri ile Kafkas ve Doğu Türkistan halıları ile tam bir benzerlik içerisindedir (Yazıcıoğlu, 1992 s: 4).

Fotoğraf – 2 Pazırık halısından detay (Aslanapa, 2005 s:19)

1913te A.von Le Coq, Turfan araştırmalarını yaparken Kuça'nın batısında Kızıl'da diğer bir düğümlü halı parçası bulmuştur. 16 x 26 cm boyutlu parça kalın boyasız yünden bükülmüş ve arışlarla tek argaç üzerine düğümlü fakat ayrıca atlamalı argaçlar üzerinde ince yün iplik düğümlerle zenginleştirilmiş bir tekniği vardır (Aslanapa, 2005 s:19).

Emeviler'in başlangıcından itibaren askeri maksatlarla İslam devleti bünyesinde görevlendirilmeye başlanan Türkler, Abbasi devrinde kumandanlık ve valilik gibi yüksek mevkilere çıkmış, Halife Memun ve Mutasım ile devletin askeri kadrolarının sayıca ve nüfuz itibariyle en kudretli unsurunu meydana getirmiştir. Kısa zamanda sayıları 30 bine varan Türk birlikleri, özel elbiseler ve sırma kemerlerle göze çarpıyor ve bunlara geldikleri bölgenin beyleri veya asilzadeleri kumanda ediyor, asla yabancıların idaresine girmiyorlardı. Kendileri için kurulan Samerra'nın inşa faaliyetlerini de Türk kumandanları yürütüyordu. Samerra'da mimari gibi hayatta şartlara uygun olup, onlar kendi eşyalarını ve çadırlarını da aileleri ile birlikte getiriyorlardı. Bunlar arasında pek tabi halılar da bulunuyordu. Türkler ilk defa halıyı iklim bakımından alışık olmadığı bu ülkeye getirerek

tanıtmışlardır. Abbasilerden kalan ve Fustat'ta bulunan halı parçalarının Türklerin bu bölgelere gelişinden sonraki tarihlerde başlaması da bunu açıkça belirtmektedir.

2.2.3. Abbasi Devri Halıları

Fustat'ta bulunan küçük halı parçaları Abbasi devrine mal edilir. Bunlar arasında Kahire Arap müzesinde bulunan kufi kitabeli iki parçadan biri, büyük bir ihtimalle 202 (817-818) tarihli (Aslanapa, 1993 s: 109-111).

Fotoğraf – 3 Fustat'ta bulunan halı parçası (Aslanapa, 2005 s:21)

Abbasi devri halıları olarak kabul edilen bu parçalar da, Orta Asya'da bulunan parçalarda olduğu gibi tek argaçlar üzerinde düğümlene tekniğinde yapılmışlardır (Yetkin, 1974 s: 13).

Türklerin Anadolu'ya kesin olarak yerleştikleri 11. yüzyıldan itibaren normal karakterli halı dokuma bir gelenek olarak yerleşmiştir (Yazıcıoğlu, 1992 s:5).

2.2.4. Konya Halıları

Türk halı sanatının düzenli ve sürekli gelişmesinde en önemli yeri, Anadolu Selçuklularının merkezi Konya'da bulunan Selçuklu halıları almaktadır. Bu halılar, Türk halı sanatında, 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar uzanan zincirlerin ilk büyük halkasını teşkil ederler (Yetkin, 1974 s: 15).

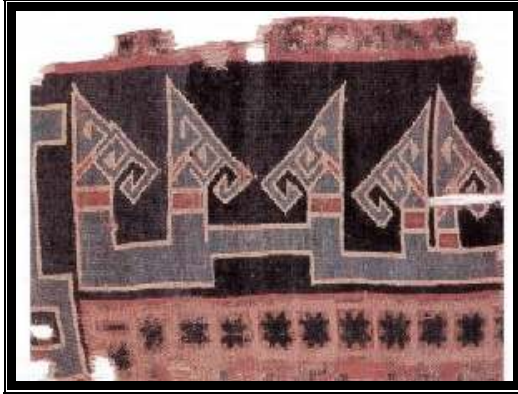
1905 yılına kadar Alâeddin Camii'nin ziyaret edenlerden, Fr. Sarre de dâhil olarak hiçbiri Konya halılarını fark edememiş, yüzyıllar boyunca öylece unutulup yerlerinde kalmıştır. Bu halılar, ilk defa bunları keşfeden Martin'in o zamanlar Alman konsoloslukunda görevli ve Danimarka asıllı Loytved'e bunların çok büyük ilmi değerlerine işaret etmesiyle aydınlığa çıkıp, kısa zamanda tanınarak meşhur olmuştur (Aslanapa, 2005 s: 25).

Fotoğraf – 4 Konya Selçuklu halısı
(Aslanapa, 2005 s:35)

Bu halılar şimdi binden fazla kıymetli halı ile dünyanın en zengin koleksiyonuna sahip olan İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesinde bulunmaktadır. Bu Selçuklu halıları, onbeş metrekareye varan büyük boylarda olup, renk ve dekor bakımından inanılmaz bir zenginlik göstergesidir (Aslanapa, 1993 s: 112).

Bu halıların desenleri oransal olarak küçük parçalı, çok fazla stilize edilmiş bitkisel ve geometrik motifli olarak düzenlenmişlerdir. Geometrik olarak ortaya konan kısımlar yıldızlar, eşkenar dörtgenler, heksagonlar, yaprak veya çengellerle donatılmış ve stilize edilmiş yapraklar, çiçekler, filizler ve tomurcuklar ile çevrelenmiştir. Motifler halının tüm havlı yüzeyi boyunca tekrarlanmıştır.

Fotoğraf – 4 13. y.y. Konya Selçuklu halısı (Aslanapa, 2005 s:28)

Bu dönemde el dokusu halıcılıkta boyamalar oldukça derin ve kuvvetlidir. Birçok durumda aynı rengin iki tonu kullanılmıştır. Konya halıları yünden Türk düğümü ile ve orta incelikte dokunmuşlardır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 6).

Bütün haldeki en büyük Konya Halısı (2,85 x 5,50 m) klasik Selçuklu halılarının en abide eseri olup, kırmızı açık zemin üzerine koyu kırmızı olarak ok başını andıran, kuvvetle üsluplanmış kartal motiflerinin kaydırılmış eksenler üzerinde sıralanmasını gösterir. Kahverengi konturlu bu örneğin uçları kancalı olup, ortası koyu mavi renkte küçük bir baklava ile dolgulanmıştır. Halıya asıl abide kuvvetini veren geniş bordür, koyu mavi renk üzerine açık mavi olarak beyaz konturlu iri ve dik kûfi harflerden gelişme süslemelerden meydana gelmiştir (Aslanapa, 2005 s:29).

İkinci Konya halısında dar bordürler içine oturtulmuş yıldızlardan ibarettir. Zemin koyu mavi üzerine açık mavi olarak sekizgen yıldızlarla doldurulmuş, ortalarına da kırmızı yıldızlar yerleştirilmiştir. Çengellerle zenginleştirilmiş çift mavi şeritler bunları uçlarından birbirine bağlamaktadır. Geniş bordür ise kahverengi üzerine sarı bir örnek gösterir (Aslanapa, 1993 s:113).

En büyük ölçüsü ile (6,08 x 2,46 m) dikkati çeken üçüncü Konya halısı da saman sarısı zemin üzerine basık sekizgenlerden ibaret devetabanı denilen kırmızı bir örnek kaydırılmış eksenler halinde sıralanmıştır. Bunların içi koçbaşı adı da verilen

kancalı dört motifle dolgulanmıştır. Halının büyüklüğüne göre dar kalan bordür kırmızı zemin üzerine ince beyaz kûfi ye benzer karşılıklı iki harfin kancalı bir düğümle birleşmesinden meydana gelmiş, tepesi yarım ayla taçlanmıştır. İç ve dış dar bordürler iki mavi şeritten ibarettir. Bu halının zemin örneği Çin ipek kumaşlarında da görülür (Aslanapa, 2005 s:30).

Dördüncü Konya halısı da koyu patlıcani üzerine açık kırmızı olarak çengeller ve saplarla zenginleştirilmiş, ortalarında gamalı hac dolgu olan sekizgen biçiminde şematik çiçeklerden bir örnek vardır. Bordürde kahverengi üzerine firuze olarak iki örnek görülür. Enine bordür, ikinci Konya halısına benzer, boyuna gelen bordür ise yıldız ve çengellerle ince hatlar gösterir (Aslanapa, 1993 s:114).

Büyük bir halıdan parça halinde kalan beşinci Konya halısında koyu mavi zemin üzerine açık mavi olarak etrafı yukarıya kıvrık çengelli kancalarla çevrili, bir ucu ok biçiminde nihayetlenen ve ortası çakmak denen kırmızı köşeli S dolgulu altıgenler görünür. Çiçek aslından geliştirilmiş geometrik örnek sıralanması kendini belli eder. Kırmızı üzerine beyaz kûfili geniş bordür kırık köşeli hatlar içinde renkli yıldız dolgularla zenginleştirilmişlerdir. İç bordürler ise, sarı zemin üzerine bir tarafı mavi, bir tarafı kırmızı, kazayağı denilen köşeli bir çiçek motifi bir aşağı bir yukarı yan yana sıralanmıştır. Fustat'ta bulunan parçalar da aynı motif değişik renklerle ve daha natüralist olarak görülür. Beyşehir'de bulunan 15. yüzyıl halısında bu motif çiçek özelliği artmış olarak tekrar ortaya çıkar (90 x 0,74 m) (Aslanapa, 2005 s: 32).

Konya grubu halılarının altıncısı ise gene çok büyük bir halının bir parçası olmalıdır. 0,74 x 1,91 m ebadında olan bu halı bir camekân içinde muhafaza edilmektedir. Koyu mavi zemin üzerinde açık mavi renkte ince uzun bir biçimde ve yukarı doğru kıvrılmış kancalarla çevrili altıgenlerin sıralanması görülür. Altıgenlerin bir ucu küçük bir baklava ile sivriltilmiştir. Alt ucundan iki tarafa kıvrık kancalar ile bir kısa sap çıkar. Altıgenin içinde S şeklinde kırmızı bir dolgu vardır. Sivri ucunda da kırmızı bir benek bulunur. Örnek genel görünümünde, kısa bir sap üzerinde, kanca gibi kıvrılmış taç yaprakları ile dik istikamette yerleştirilmiş çiçeklerin sıralanmasını verir. Bütün geometrik hatlara rağmen nebati bir orijin

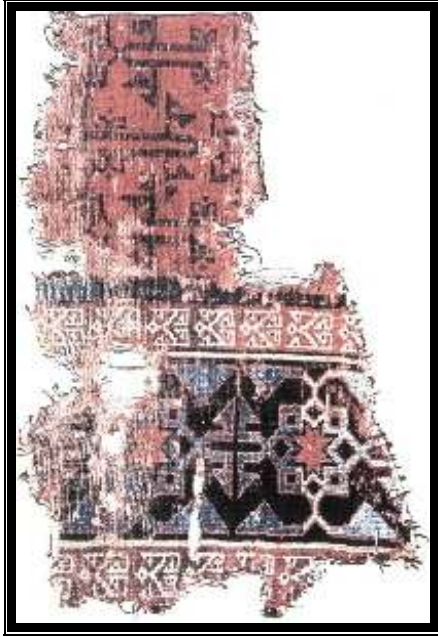
hissedilir. Esas bordürde kırmızı zemin üstünde beyaz renkte iri arkaik kûfi yazı görülmektedir. Ancak tali bordürde stilize çiçek tomurcuklarının zıt istikamette sıralanması görülür (Yetkin, 1974 s: 21).

2.2.5. Beyşehir halıları

Anadolu Selçuklu devrine ait halıların sade Konya’da bulunmuş halılardan ibaret olmadığı daha sonra Beyşehir Evrefoğlu Camii’nde 1930 yıllarında R.M. Riefstahl tarafından bulunan halı parçaları ile anlaşılmıştır (Yetkin, 1974 s: 21).

Beyşehir gölü kıyısında bulunan dört parça halıdan ilki Konya halılarının benzeri, diğer ikisi yüzyılın sonundan veya 14. yüzyılın ilk yıllarından kalmış olmalıdır. Dördüncü parça 15. yüzyıldandır. İki Selçuklu halısından biri, baklava örneğinin bir değişik şeklini göstermektedir (Aslanapa,2005 s:41).

Burada bulunan üç halı parçası, Konya halılarının teknik ve desen özelliklerine sahiptirler. Bu halılardan ikisi bugün Konya Mevlana müzesindedir. 1,70 x 2,54 m ebadında olan birinde koyu mavi üzerine açık mavi renkte sonsuza doğru sıralanan baklavalılar görülür, baklavalıların sadece karşılıklı iki ucundan iki tarafa doğru kıvrılan çengeller çıkar. Ortalarında sekiz köşeli yıldız dolgu vardır. Çok az kalmış olan bordürünün arkaik bir kûfi yazıya havi olduğu anlaşılmaktadır. 0,49 x 1,16m’lik çok küçük bir parça halinde kalmış olan diğerlerinde ise Konya’da bulunmuş bir halının zemin deseni aynen fakat açık kırmızı üzerine koyu kırmızı olarak yapılmıştır. Esas bordürü ise yine Konya’da bulunmuş halının esas bordürünün aynısıdır. Tali bordürlerde çifte kûfi harflerden bir sıralama görülür (Yetkin, 1974 s: 22).

Fotoğraf – 5 Beyşehir Selçuklu halısı (Aslanapa, 2005 s: 44)

Üçüncü halı ise bugün maalesef kayıptır. Ancak R.M. Riefstahl'ın neşriyatındaki resimlerden tanıyoruz. Bu halı beş metre uzunluktaki büyük bir halının bir parçası olmalıdır. Zemin ve bordürlerin bir kısmı kalmıştır. Koyu mavi zemin üzerine açık mavi renkte üsluplanmış çiçek motifleri dik bir eksen üzerinde bir sağa bir sola dönerek sıralanmıştır. Çiçeklerin içlerinden küçük bir sap üzerinde köşeli bir form almış tomurcuklar sarkar. Çiçeklerin uçları kanca şeklinde kıvrılmıştır. Saplardan iki tarafa doğru yaprakçıklar çıkmaktadır. Bütün desen beyaz renkte bir şeritle konturlanmıştır. Geniş olan bordürde stilize edilmiş iri bir kûfi yazı uzanır. Aralarında dolgular yerleştirilmiştir. Geniş bordürün zemini açık mavi renkte olup, örnekler koyu mavidir. Tali bordürler açık sarı olup kırmızı kahverengi küçük çifte kûfi harfler sıralanmıştır. Selçuklu halıları içinde geometrik motiflerden tamamen nebati motiflere doğru gelişmeyi gösteren bu halı 14. yüzyıla tarihlendirilir (Yetkin, 1974 s: 22).

2.2.6. Fustat' da bulunan Selçuklu halıları

Konya ve Beyşehir'den başka Anadolu'daki diğer Selçuklu şehirlerinde halılar yapıldığı muhakkaktır. Bunun için en kuvvetli delil Ebul Fida'nın 1274'te ölmüş olan İbn Said'e atfen verdiği bilgidir. "Her memlekete ihraç edilen Türkoman

halıları orada yapıldı” diyor ve imal merkezi olarak bilhassa Aksaray’ı zikretmiştir (Yetkin, 1974 s:23).

1935-36 yıllarında Fustat’ta 13, 14 ve 15. yüzyıllardan parçalar halinde 100’den fazla Anadolu halısı meydana çıkarılmış ve bunlar çoğu İsveç olmak üzere çeşitli dünya müze ve koleksiyonlarına dağılmıştır (Aslanapa, 2005 s: 49).

Oldukça sert bir yün kullanılarak Gördes düğümü tekniği ile yapılmış olan bu halılar, teknik özellikleri yanında dekoratif özellikleri ile de Konya halıları grubu ile yakın benzerlikler gösterir. Bazıları ise yeni örnekleri ile Selçuklu halılarını zenginleştirmektedir (Yetkin, 1974 s: 24).

2.2.7. Hayvan Figürlü Halılar

14 ve 15. yüzyıllarda Anadolu’da hayvan figürlü halılar üretilmeye başlanmıştır. Ancak hayvan figürlü bu halıların Anadolu’da normal karakterli halılar çerçevesinde dokunulduğunu düşünmek yanıltıcıdır. Bu halılar daha çok Kafkasya ve bugünkü İran’da dokunmuş halılardır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 6).

14. yüzyılın başlarından itibaren Selçuklu halılarının yanında ikinci grup halının “havyan figürü” halıların ortaya çıkması Türk halı sanatında süregelen gelişmenin yeni bir safhasını verir (Yetkin, 1974 s: 27).

Avrupalı ressamın tablolarında tanınmış, daha sonra az sayıda orijinalleri bulunmuştur. Daha 14. yüzyıl başlarında İtalyan ressamı, tablolarında Türk halılarına müstesna bir yer vermişlerdir. Bunlarda kuvvetle üsluplanmış kuş figürlü halılar erken tarihli olup, çoğunlukla İtalyan resimlerinin Siena ve Floransa merkezlerinde görülür. Bu tasvirlerin yardımı ile çoğu parça halinde tarihlendirmek ve yerine yerleştirmek mümkün olmuştur (Aslanapa, 2005 s: 65).

Tablolarda görünen hayvan figürlü halılar, gerek orijinal halılar üzerinde, gerekse bunlardan etkilenen Avrupalı ressamın yaptığı eserlerde tasvir edilen

halılar da görülen hayvan figürleri ve kompozisyonları ile zengin bir grubun varlığını ortaya koyacak niteliktedirler. Ancak orijinal parçalardan bilinenler azdır. Üstelik bilinenlerinde çoğu neşredilmemiş olduğu için bütün özellikleri ile tanınamamaktadırlar. Ayrıca Avrupalı ressamın tasvir ettikleri halıların orijinallerinin benzerleri olmakla beraber çok defa resmedilmeleri kolay olan kompozisyonları verirler. Bazen de ressamın hayal gücü hayvan figürlerini şekillendirmiştir. Bu yüzden ancak genel tasnife varılabilmektedir. Her yeni bulunan ve tanıtılan hayvan figürlü halı bu genel tasnif içinde değerlendirilmektedir. Hayvan figürlü halılar üzerine ilk değerlendirmeyi Prof. Dr. Kurt ERDMANN yapmıştır (Yetkin, 1974 s: 27).

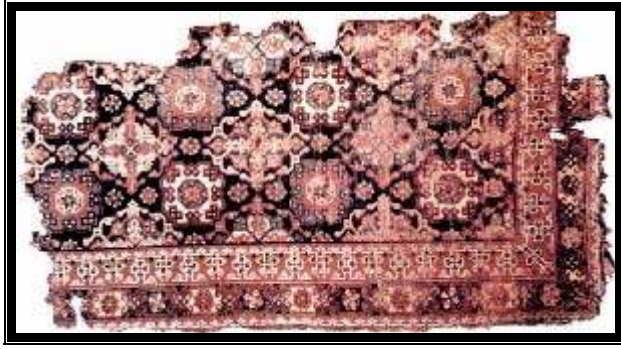
15. yüzyıldan itibaren Anadolu halıları arasında saf, seccade ve namazlık gibi ibadet amaçlı olarak üretilmiş halılara da rastlanmaya başlamıştır (Yazıcıoğlu, 1992 s:6).

15. ve 17. yüzyıllarda üretilen bir grup halı ise Avrupa piyasalarında Holbein halıları olarak tanınmışlardır. Bu durumun nedeni Hollanda' ressam Holbein'in bu halıları tablolarında resmetmesidir. Yine bu halıları Holbein'den başka bazı Alman ve İtalyan ressamı da tablolarında kullanmışlardır. Ancak bu halılar ilk kez Holbein tablolarında kullanılmış olduğu için bu halılar Holbein halıları olarak ün yapmışlardır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 7).

2.2.8. Osmanlı Devri Halıları

16. yüzyıldan itibaren halı desenlerinde ani ve belirgin karakter değişimleri meydana gelmiştir. Bu durum Osmanlı imparatorluğunun gelişmesine paralellik göstermektedir bu durum Osmanlı imparatorluğunun gelişmesi ile paralellik göstermektedir. Çünkü Osmanlılar 1514'te Tebriz'e ve 1515'te Mısır'a girmişlerdir. Bunun sonucunda İran ve Memluk halı sanatı ile yakından temas etmişlerdir. Gerçi bu dönemde desenlerde görülen değişimlerde hiçbir şekilde İran ya da Mısır halılarının desenlerinden aktarılmış halılara rastlanmamıştır. Ancak İran düğümü ile dokunmuş halılara bu dönemden sonra rastlanılmaktadır. Yine desenlerde de İran etkisi görülmeye başlanmıştır. Sözelimi arabesk desenler ve madalyonlar bu

dönemde Anadolu’da dokunan halılarda görülmeye başlanmıştır. Ancak bu halıların desenleri özel karakter taşımaktadır. Bu dönem Osmanlı devri halıları olarak da adlandırılmaktadır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 9).

Fotoğraf – 6 Osmanlı devri halıları (Aslanapa, 2005 s: 113)

2.2.9. Uşak halıları

Selçuklu halılarından sonra, Türk Halı Sanatının ikinci parlak devri 16. yüzyılda Uşak ve çevresinde yapılan halılarla başlar (Aslanapa, 2005 s:159).

16. yüzyılın başlarında üretilen Holbein halılar da geometrik desenler ve stilize bitkisel motifler hâkimdir. Ancak bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren bütün dünyada Uşak halıları olarak tanınan yeni desen tarzı ortaya çıkmıştır. Bu yeni desen tarzında 16. yüzyıl başlarında görülen geometrik şekillerde hatlar yumuşamış, süslemeler daha zenginleşmiş ve desenin oluşturuluşu tamamıyla değiştirilmiştir. Bu tip desenler Madalyonlu Uşak halıları olarak karakterize edilmiş ve tanınmıştır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 11).

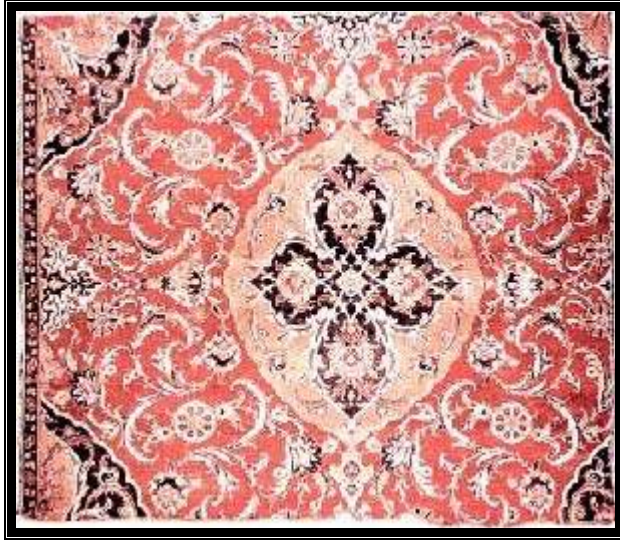

Fotoğraf – 7 Uşak halıları (Aslanapa, 2005 s: 162)

İki esas grup olarak madalyonlu ve yıldızlı Uşak halıları alışılmış isimlerdir. Madalyonlu Uşak halıları hemen Avrupa'ya ihraç edilmişlerdir. 8. Henry'in Kraliçe Elizabeth zamanında kopya edilen bir aile resminde ayakları altında bir madalyonlu Uşak halısı tasvir edilmiştir. 7. yüzyıl Hollanda resimlerinde masa altında Uşak halılarının çok titiz tasvirleri vardır. Yıldızlı Uşak halıları daha küçük grup olup on metreye varan madalyonlu Uşaklara göre orta boy halılardır. 4 metreden uzun olanları pek azdır (Aslanapa, 2007 s: 11).

2.2.10. Saray halıları

“Saray” kimliği ile literatüre geçmiş sanat kolları arasında hiç kuşkusuz Türk halı sanatı içerisinde yer alan ve bu sanatın önemli halkalarından olan Osmanlı Saray halıları da bulunmaktadır. Bu halılar saray için ve saray kontrolünde dokunmuş kendine has üslubu olan halı grubudur (Fazlıoğlu, 2007 s: 13).

Fotoğraf – 7 Saray halıları (Aslanapa, 2005 s: 202)

Teknik ve süsleme unsurları ile Türk halı sanatının gelişim çizgisinin tamamen dışında kalan Osmanlı saray halılarının ilk olarak Tebriz ve Kaire'nin fethinden sonra geliştiği kabul edilmektedir. Yavuz Sultan Selim, İran seferi dönüşü 1514 yılında Tebriz'den halı ustaları getirerek bu ustalara İstanbul'da Osmanlı Sarayının gözetiminde halı tezgâhları kurdurtur. Bunun ardından Kahire'nin 1517

yılında fethedilmesi ile orada mevcut bulunan tezgâhlarda da saray tarafından halı dokutulur. Dokunan bu ilk halı örneklerinde Memluk etkileri görülmüş olsa da kısa bir süre sonra Osmanlı Sarayına özgü üslup kendini göstermiştir (Fazlıoğlu, 2007 s: 13).

2.3. TÜRKİYE’DE HALICILIK

2.3.1. Gördes halıları

Türk halı sanatında, Türk düğümüne adını veren Gördes Halıları saray halılarına en çok benzeyen halılardır. Belki de Gördes, şehzadeler şehri Manisa’nın saraya yakınlığı nedeniyle, saray halılarının geleneğini devam ettirmiştir. Bu halılar kırmızı, kahverengi ve beyaz renkleriyle dikkati çeker. İçlerinde lacivert zeminli örneklerde vardır. Erken tarihli halılar genelde seccade tipindedir. Bordürlerinde dönemin karakteristiğini yansıtan lale ve karanfiller günümüzde halkın elma, tarak adını verdiği desenler görülür. Bunu, günümüzde halkın etlik dediği şal deseni benzeri, yan yana işlenmiş şeritler takip eder. Üzeri küçük pıtırıcık çiçeklerle bezeli bu motiflerin ardından da zemine geçilir (Deniz, 2000 s: 38).

Fotoğraf – 8 Gördes halısı (www.halici.8m.com, 2009)

Kaliteleri çok yüksek, iyi cins parlak yünden sık düğümlü olarak yapılırlar, dm²'de 3600 düğüm ile dokunurlar. Argaçları çift bükümlü yün, arışları tek bükümlü veya pamukludur (Aslanapa, 2005 s:249- 250).

2.3.2. Kula halıları

Geç Osmanlı döneminde Gördes kadar ünlü bir halı merkezi de Kula'dır. Bu halılar şekil ve desen bakımından Gördes halılarına benzer. Örnekleri genellikle seccade şeklindedir. Renklerinde halkın Kula kırmızısı dediği turuncu, mavi, yeşil, lacivert ve beyaz renkler hâkimdir. Özellikle Kula kırmızısı denilen rengiyle Gördes halılarından ayırt edilirler (DENİZ, 2000 s: 43).

Argaçlar kırmızı beyaz çift bükümlü, arışlar tek bükümlü beyaz yün veya pamuk ipliğinden yapılmıştır. Kula seccadelerinde mihrap sadedir, üçgen şeklinde düz veya ince kademelidir. Seccadelerin renkleri daha mattır (Aslanapa, 2005 s: 255).

Kula halılarında geniş kenar üzerinde yapılan dönemin karakterini yansıtan lale ve karanfil motifleri, çınar yaprağı, günümüzde halkın etlik dediği, yan yana işlemiş, şal motifine benzer desenler görünür. Bu şekliyle Gördes halılarına benzerse de renk farklılığı nedeniyle onlardan ayrılırlar (Deniz, 2000 s: 43).

En karakteristik kula halıları 17. ve 18. yüzyıllarda yapılmıştır. 18 ve 19. yüzyıllarda yapılan ürünlerde Anadolu'nun diğer ürünleri ile bir karışma, kalite düşüklüğü ve desenlerde çözülüp dağılma kendini gösterir (Aslanapa, 2005 s:255-256).

Fotoğraf – 9 Kula halısı

(www.kulapazari.com, 2009)

2.3.3. Bergama halıları

Bergama halılarında geometrik desenler ve kuvvetle üsluplaşarak geometrik şemaya uydurulmuş bitki motifleri görülür. Bunların en önemli tiplerinden biri, halı zeminini enine dolduran iki veya üç çeşit karenin üst üste sıralanmasını gösterir. Holbein tablolarında görülen halıların tiplerindendir.

En eskileri 16. yüzyıldan kalmış Bergama halıları, Selçuklu halılarının birçok motiflerini ve kûfi bordürlerini günümüze kadar yaşatmışlardır. Devetüyü sarısı, tabii beyaz, iki kırmızı, mavi, ceviz yeşili, kahverengi ile iki renk tonunun yan yana kullanılması, Selçuklu renkleri geleneğinin devamıdır (Aslanapa, 2005 s: 197).

Fotoğraf – 10 Bergama halısı (www.eskihalivekilim.com, 2009)

2.3.4. Milas halıları

Milas ve köyleri Türkmen boylarının eski yerleşim bölgelerinden biri olarak bilinir. Burası örf ve adetleri, giyim tarzları ile Türkmen kimliğini korumuştur. Şüphesiz bu bölgede kendine has karakteristik vasıfları ve üslubu ile ilgi çeken halılar dokunmuştur (Cengiz, 1996 s: 77).

Batı Anadolu Bölgesi halıları içinde ele alınacak bir halı gurubu içerisinde. Saray halılarına renk açısından en çok benzeyen bu halılar, günümüze kadar, beklide

hiç bozulmadan gelebilen nadir halı çeşitlerinden biridir. Milas halıları, başlangıçta, tüm batı Anadolu halıları gibi seccade şeklindedir. Şeffaf kırmızı, bal sarısı ve beyaz renkleriyle karakteristiktir. Bu haliyle saray halılarına çok benzemektedir.

Fotoğraf – 11 Milas halısı (Turkish Handwoven carpets, 1995)

Milas halılarının kenar sularında, testere dişi gibi, çentikli, ince dar bir bordür görülür. Bunun devamında halkın kösele dediği çiçek motifleri yer alır. Halıların kalitesi bu motiflerin sayısına bakılarak tayin edilir. Geniş kenarları üzerinde döneminin karakteristik süslemesi olan lale, karanfil ve eli koynunda, tarak, çingilli Cafer diye anılan motifler yer alır. Halının zemini ile kenar suları eş büyüklüktedir. Mihraplı örneklerde mihrap eşkenar dörtgen şekillidir. Eşkenar dörtgen şekilli bu süslemeler dal ve yapraklarıyla birlikte işlenir (Deniz, 2000 s:44).

2.3.5. Konya Lâdik halıları

XVII. yüzyılda Lâdik (Konya) halıcılık açısından Anadolu'nun önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Genellikle seccade tipinde dokunan halılar kırmızı, kahverengi, mavi, lacivert, yeşil ve beyaz renklerle karakteristiktir. Kenar bölümünde günümüzde “Lâdik gülü” diye tanınan, üsluplaştırılmış lale ve karanfil

desenleriyle, bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçeklerden meydana gelen bir süsleme mevcuttur (Deniz, 2000 s: 45).

Fotoğraf – 12 Konya Ladik halısı (Turkish Handwoven carpets, 1995)

Lâdik grubu bordürleri üzerinde görülen kıvrık dal motifi, Uşak bordürlerinden gelmedir (Aslanapa, 2005 s:262).

2.3.6. Kırşehir halıları

Orta Anadolu'daki bu merkezin basamaklı veya üç konturlu çengelli mihrap şekli Gördes ve Lâdik'te de görülse de 18. yüzyılı sonrası ve 19. yüzyıldan kalmaz. Genellikle büyük boyda 1,50 x 2,50 m arasındadır. Simetrik çift mihraplı olanlarda vardır. Düğümleri kaba ve renkleri soluktur (Aslanapa, 2005 s:259).

Fotoğraf – 13 Kırşehir halıları (Turkish Handwoven carpets, 1995)

Kırmızı, kahverengi, mavi, lacivert, yeşil, beyaz ve sarı renkleri ile karakteristiktir. Geniş kenar üzerinde bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçeklerden meydana gelen gelin ağlatan motifleri, pıtırıcık çiçekleri ve Lâdik halılarından alınan Lâdik gülü deseni ile görülür (Deniz, 2000 s:46).

2.3.7. Mucur halıları

Kırşehir'e bağlı bir ilçe olan Mucur'da dokunan halılar Kırşehir halılarından farklı bir şekilde gelişmiştir. Kenar sularında, dar bordürlerde ev şekilli motifler görülür. Geniş bordürleri ise, bir açık bir koyu renkte verilen, çok yapraklı çiçeklerle süslenir. Zemininde ise tek yönlü bir mihrap yer almaktadır (Deniz, 2000 s: 47).

Fotoğraf – 14 Mucur halısı (www.mucurhem.ktg.com.tr, 2009)

Plan ve desen olarak, Lâdik etkisi altındadır, 17. yüzyıl sonuna kadar iner (Aslanapa, 2005 s:270-271).

2.3.8. Hereke halısı

XIX. yüzyıllarda Anadolu Halıcılığının son bir hamlesi Hereke'de yaşanır. Tanzimatla birlikte, her gün kötüye giden, dokumacılığı canlandırıp eski haline getirmek için Osmanlı devleti çareler aramaya başlamış ve o yıllarda İstanbul'da

çeşitli alanlarda açılan fabrikaların yanında, İzmir, Afyon, Adan, Tarsus gibi yerlerde halı ipliği fabrikaları kurulmuştur. 1843 yılında da Hereke’de kumaş fabrikası açılmıştır. (Deniz, 2000 s: 48).

1878’de Sultan Abdülhamit tuğrası ile ilk halı fabrikası kurulmuş ve 100 tezgâh ile üretime başlanmıştır. Fabrikaya ilk halı ustaları Sivas, Lâdik ve Manisa’dan getirtilmiştir. Birkaç yıl sonra İstanbul’da satışa sunulan Hereke halıları derhal tutulmuş ve Avrupa’da ün kazanmıştır. 1945’te halihane ıslah edilerek tezgâh adedi artırılmış ve burası halıcılık okulu haline getirilmiştir. Ayrıca Hereke köylerine tezgâh koydurulup iplik dağıtılarak köylüye götürü iş verilmeye başlanmıştır (Aslanapa, 2005 s:285).

Hereke halıcılığı geleneğinin en önde gelen yanı, dokuma tekniği yönünden taşımakta olduğu olağanüstü özellikleridir. Hereke halısı ekstra ince sınıfının en üst sırasındadır. İpek halı sınıfında yapıldığı takdirde büsbütün olağan üstü özellikler kazanır. Dm² de 3490- 3600 arasında düğüm bulunan bu halı çift bağlama düğüm tekniği ile dokunur. Hav yüksekliği 3,5 – 4,5 cm arasında değişir. Atkı ve çözgü iplikleri pamuk olup ilme iplikleri ince Anadolu yapağından yapılır (Küçükerman, 1987, s: 75-77).

Fotoğraf – 15 Hereke halısı (www.eskihalivekilim.com, 2009)

Hereke önemli bir halı üretim bölgesi olmadığı için belirli bir halı dokuma geleneğine bağlı olarak üretime başlamamıştır. İlk kurulduğu yıllarda daha çok İran halılarının desenleri kullanılmıştır. Ancak zamanla Hereke halıları İran desenlerinin etkisinde kalmak ve başlangıç noktası olarak İran desenlerini almak kaydı ile de olsa kendine özgü desenler geliştirebilmiştir (Yazıcıoğlu, 1992 s:18).

2.3.9. Yağcıbedir halıları

Batı Anadolu bölgesinde Balıkesir Sındırgı, Bigadiç ve çevresinde ilk olarak yayıcı yörükleri tarafından dokunmaya başlanan Yağcıbedir halıları; diğer halılardan zemin motiflerinin yalınlığı ve renklerinin sadeliği ile ayrılmaktadır. Renklerde sadece lacivert, kırmızı tonları veya beyaz kullanılırken; az sayıdaki motiflerle yüzey değerlendirilmektedir. Yağcıbedir halıları; çift yönlü mihraplı, tek mihraplı ve tek mihraplı ve ayak basma yerli olarak üç aşamada gelişim göstermektedir. Kalite günümüzde dm²'de 23 x 32 ile 32 x 48 cm arasında değişirken, boyutları eskiye oranla çok fazla değişim göstermemektedir. (Özhekim, 1999 s: 26).

Fotoğraf – 16 Yağcıbedir halısı (www.nuveforum.net, 2009)

Yağcıbedir halılarının tümü saf yünden dokunmuş, fakat yakın tarihimizde dokunan halıların saçaklarında orlon ve pamuk ipliği karışımını görmek mümkündür (Öztürk, 1992 s: 11).

2.3.10. Taşkale halıları

19. ve 20. yüzyıl başlarına tarihlenebilecek bu halılarda elde eğrilmiş ya doğal ya sentetik boya ile boyanmış yün kullanılmıştır. Atkısı yün, çözgüsü yün, düğümü

yünle, Türk düğümü ile dokunmuş bu halıların düğüm sıklığı 1 cm²'de 4 x 4 tür. Genellikle bu halılar seccade ve yan (yolluk) türlerinden oluşmaktadır. Kısa tutulmuş, geniş tasarlanmış dikdörtgenlerden meydana gelen seccadelere kıyasla yanların dar ve uzun dikdörtgen forma sahip olduğu görülmektedir. 19. yüzyılda en çok kullanılan zemin rengi kırmızıdır. Bunu lacivert izlemektedir. Bu ana renkleri beyaz, siyah, yeşil, sarı, mavi renkleri ile oluşturulmuş motifler tamamlamaktadır.

Konu seçimi açısından geometrik bezemeler, bitkisel bezemeler, nesneli bezemeler ve anlamla yüklü figürlü bezemeler seçildiği yazılı bezemelere ilgi göstermediği gözlenmektedir. Yöre halkından kaynak kişilere başvurulduğunda pek çok motif ve bordürün adının unutulduğu yaşayan örneklerle bilinenlerin halıların ya motiften ya bordürden ya da kompozisyonundan yola çıkarak adlandırıldığı görülür (Barışta, 1999 s: 44-45).

Fotoğraf – 17 Taşkale halıları (www.bitliskulturturizm.gov.tr, 2009)

2.3.11. Döşemealtı halıları

Döşemealtı halılarını ilk dokuyan topluluk bugün kovanlık köyünün halkını oluşturan Karakoyunlu yörükleridir. 1960'lı yıllara kadar ailenin ihtiyacını karşılamak için dokunan Döşemealtı halıları, daha sonraki yıllarda ticari meta haline gelmiştir. Yöredeki turizmin hareketlenmesi de buna etken olmuştur (Şirin, 1994 s: 12-13).

Döşemealtı halılarında mavi, sarı, lacivert, yeşil, koyu yeşil, kırmızı, turuncu, bordo ve siyah renkler kullanılır. Halılar zeminde kullanılan renge göre anılır. Zeminde genellikle kırmızı, yeşil, turuncu ve beyaz renkler kullanılmaktadır.

Dikdörtgen ve mihraplı olarak iki çeşit kompozisyon görülür. Dm²'de genellikle 800-840 adet düğüm bulunur (Şirin, 1994 s:15-112).

Fotoğraf – 18 Döşemealtı halısı (www.halifuari.com, 2009)

2.3.12. Sille halıları

“Sille” Konya’nın 8 km. kuzey batısındadır. Doğusunda Konya merkezi, batı ve kuzeyinde Kadınhan, Ilgın, güneyinde de Kızılören ve Hatip bulunur. Sille’nin tarihinde halıcılık, el üstünde tutulan bir sanat olarak tanınmıştır.

Sille halıları desen ve dokuma yönünden kendine has bir yapıya sahiptir. Halılara hâkim olan desen ve motif; badem, göbek ve madalyon olarak özetlenebilir. Osmanlı kâğıt paraları modellerinde dokunan örneklerde bulunmaktadır. Sedirlik ve seccade türleri varsa da azdır. Seccade olarak dokunanların hemen hepsinin mihrabında avize şeklinde kandil bulunmaktadır, İslami kültürün etkileri görülür.

Farklı ebatlarda çeşitlilik gösterse de genelde “380 x 170m” ve “420 x 170m” ölçüleri yaygın olarak dokunmuştur. Önceleri Batman kalitesinde dokunurken zaman içinde değişiklik göstererek dm²'de 120 düğüm olarak değişiklik göstermiştir. Genellikle 3 veya 5 göbeklidirler (Özönder, 1999 s: 535-544).

2.3.13. Isparta halıları

Isparta'da XX. Yüzyılın ortalarında, eski halıcılığı yeniden canlandırıp, işsizliği gidermek için, Isparta İplik Fabrikası adıyla açılan fabrika Sümerbank'a devredilmiştir. Fabrikada hem halı dokunmuş, hem de iplik, boya üretimi yapılmış, boyanmış hazır iplikler üretilerek piyasaya sürülmüştür. Aynı fabrika 1990 yılında özelleşmiş ve Sümer Halı Isparta Halı Fabrikası A.Ş. adını almıştır (Deniz, 2000 s:97).

Isparta civarında yapılan dokumaların malzemesi yün ve pamuktur. Direzi ve argaç beyaz renkli pamuktan, düğümler ise yün iplikten yapılmaktadır. Halılarda renk sayısı çok fazladır. Çözüğü ipi genellikle renksiz, saf halde değerlendirilir. Zeminde kırmızı ve kırmızı tonları hâkimdir. Son yıllarda beyaz ve açık yeşil tonlar da görülmektedir. Bu halılarda halkın “ters düğüm dediği, Türk düğümü ve Isparta düğümü ya da hekim düğümü diye adlandırılan tek düğüm tekniği kullanılmaktadır. Isparta halılarında birinci, ikinci ve kaba halılar denilen şekilde sınıflandırma görülür.

Halılarda daha çok bitkisel desenler hâkimdir. İçlerinde geometrik desenli olanlarda mevcuttur. Halk arasında köşe göbek diye adlandırılan madalyonlu örnekler de yaygındır. Halı zemini ve göbek Rumi, çift Rumi (palmet), gül, lale, karanfil, sümbül gibi motiflerle süslenir. Taban halısı, kelle halısı, seccade halısı gibi tipleri yaygındır (Deniz, 2000 s: 97-99).

Fotoğraf – 19 Isparta halısı
(www.ispartaya.com, 2009)

2.3.14. Taşpınar halıları

Aksaray yöresinde, Taşpınar, Kutluköy, Yeşilova, Amarat, Sultanhanı, Eski, Çardak birer dokuma merkezidir. Aksaray halıcılığı XIX. Yüzyıldan itibaren Taşpınar halılarına dönüşmüştür.

Aksaray yöresinde halıların malzemesi yündür, bunun dışında malzeme kullanılmaz. Yün halkın kendi beslediği koyunlarından elde edilir. Yünün iplik haline getirilmesinde kirmen ve iğ den yararlanılır. Taşpınar halılarında, kırmızı, kahverengi, lacivert ve beyaz renkler kullanılır. Bu renklerden kırmızı ve lacivert dışındakiler, doğal malzeme ve bitkilerden elde edilir.

Taşpınar halıları Türk düğümü tekniği ile dokunur. Bu halılarda dıştan içe doğru “boncuk, gül bocuk, ayak, sandık, sallama, köşe ve göbek” bölümleri bulunur. Bunlardan her biri farklı desenlerle süslenir. Tüm halı çeşitleri göbeklidir. İçlerinde göbeksiz örnek yok denilecek kadar azdır.

Fotoğraf – 20 Taşpınar halısı (www.hali.com.tr, 2009)

Taşpınar halılarının taban halısı, kelle halısı, çift halı, seccade halısı, çeyrek halısı, namazlık halısı, yastık halısı, minder halısı gibi çeşitleri mevcuttur (Deniz, 2000 s:126-129).

2.3.15. Yahyalı halıları

Yahyalı halıları, Türklerin bölgeye geldiği andan itibaren ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Ancak yöre halıcılığı, XIX. yüzyıldan sonra ünlü hale gelmiştir. Kırmızı, (ger) kahverengi, lacivert, gök (açık mavi), ördekbaşı yeşil, sıçanı (gri), sarı, siyah ve beyaz renklerle karakteristiktir.

Türk düğümü tekniği ile dokunan bu halılar tamamen yün malzemeden üretilmiştir. İlk örnekleri genelde seccade şeklindedir. Ancak, 1950 yıllardan sonra büyük boy halılar dokunmaya başlanmıştır. Bu halıların bir göbek bulunur.

Fotoğraf – 21 Yahyalı halısı (www.site.mynet.com, 2009)

Dokunan örnekleri arasında taban halısı, karyola halısı (sedir halısı), namazlağı (seccade), minder, yastık ve heybe tipleri yaygındır (Deniz, 2000 s: 141).

2.3.16. Bünyan halıları

Kayseri'nin kazası olan Bünyan, 1960 yıllarına kadar, Anadolu'nun en çok tanınan halı merkezlerinden birisiydi. Kendi adıyla tanınan halılar, özellikle, yün

malzemeli, doğal malzemeler ve bitkilerden elde edilen mavi, lacivert, kırmızı ve beyaz renkleri ile karakteristiktir.

Fotoğraf – 22 Bünyan halısı (www.evdose.com, 2009)

1967 yılı Türk standartları raporlarında, en kaliteli halılardan biri olarak gösterilmektedir. Desenlerinde genellikle, beyaz zemin üzerine, mavi renkli madalyon motifi ile tanınıyordu. Günümüzde bu özelliklerini tamamen yitirmiştir. Bugün, daha çok, Kayserili halı tüccarlarının, her türlü halıyı ısmarlama yoluyla dokuttukları, bir merkez haline gelmiştir (Deniz, 2000 s:140).

2.4. EL HALILARINDA KULLANILAN BEZEMELER

Anadolu’da halıların desenine “model, örnek, örenek, nakış, naniş, yanış gibi isimler verilir. Her boyun farklı im’leri (damga), farklı desenleri vardır. Bu yüzden, her boyun, bunların yerleştiği her köyün, her dokuma merkezinin motifleri farklıdır ve değişik anlamlar ifade ederler (Babaoğlu, 1992 s: 29–36).

Halılarında en çok geometrik karakterli motifler, bitki desenleri, insanların çevrelerinde gördüğü bitki, hayvan ve eşya tasvirleri ile geleneklere bağlı motifler ve semboller kullanılır. Bunların yanında farklı renklerin yan yana yerleştirilmesiyle meydana getirilen yol-çılık desenleri ile kandil, hamaylı, gibi dini ve sembolik anlamlar taşıyan motiflerde görülür. Söz konusu motiflerin hepside halının her yerinde kullanılır (Deniz, 2000 s: 176).

El halıları üzerinde kullanılan bezemeler çok çeşitli olmakla beraber, kısaca; bitkili, hayvanlı, yazılı ve geometrik şekilli bezemeler olarak başlıklar altında toplanabilirler.

2.4.1. Bitkili bezemeler

Anadolu halılarında en çok rastlanan motifler arasında en çok görülen motif tiplerinden biri de bitkisel bezemelerdir. Bitki motifleri arasında daha çok lale, karanfil, gül, menekşe, sümbül gibi motifler yaygındır. Bu çiçekler halk kültüründe de, en çok adı geçen, masal, şarkı, türkü ve manilere konu olan bitkilerdir (Demiriz, 1986 s: 44-47).

Lale Anadolu’da ender rastlanan bitkilerden biridir. Osmanlı döneminde, “Lale Devri” diye adlandırılan, bir dönemin adını taşır. Bu dönemde sarayın yetiştirdiği, bir saray bitkisidir. Lale motifinin, halk arasında, bu kadar tutulmasının en önemli sebeplerinden biride, halk arasındaki inanışa göre, “lale kelimesinin eski harflerle yazılışının “İsm-i Celal” (Allah) harflerine benzemesinden ve halk tabiriyle Allah adının yazılışındaki “Elif”, “lam” harflerinin “lale” kelimesinde bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Dokumada lale motifi tek başına işlendiği gibi lale devrinde karakteristik hale geldiği şekliyle, çoğu kez, lale ve karanfil bir araya getirilerek tasvir edilir (Deniz 2000 s: 177).

16. yüzyıldan itibaren bitkisel bezemeler klasik Osmanlı döneminde hatayi, penç, gonca, gül, yaprak gibi bitki motifleri halini almıştır. Hatayi motifi gül, lale, karanfil gibi, tabiattaki muhtelif çiçeklerin dikine kesitine benzetilen bir süslemedir. 14. yüzyılda Timur döneminde geliştiği kabul edilen bu süsleme, Orta Asya’dan Anadolu’ya gelmiştir (Derman ve Birol, 1991 s: 65).

Penç motifi hatayi grubundan bir süslemedir. Herhangi bir çiçeğin kuş bakışı görünüşünün üsluplaştırılarak çizilmiş şeklidir. Yaprak sayısına göre değişiklik isimler alır. “Gonca gül motifi” herhangi bir çiçeğin boyuna kesitinin tezhip

üslubuna göre çekilmiş halini ifade eden bir süslemedir. Yine hataiden gelişmiştir. Bunların dışında, hançer şekilli olduğu için “hançer yaprak” denilen yaprak motifleri, yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleri, değişik bitkilerin birleştirilmiş şekli gibi verilen “münhani” denilen bezemeler görülür(Deniz, 2000 s: 178).

El halılarında çokça kullanılan bitkisel motiflerinden bir diğeri de “hayat ağacı” motifidir. Halıların zemini genellikle dal ve yaprakları bulunan bir ağaç motifi ile süslenir. Lâdik halılarındaki gibi, mihraptan aşağı doğru, kula halılarındaki gibi, yerden yukarı doğru uzanırken, Kütahya, Uşak, Kula, Eşme, Afyon, Obruk türlerindeki gibi doldurulmuş halde veya Milas halılarındaki gibi, mihrap köşelerinde adeta bir bezek gibi işlenen bu motifin asıl kaynağı da Orta Asya Türk sanatına dayanmaktadır (Deniz, 2000 s: 197).

Balıkesir çevresinde halk arasında menekşe diye adlandırılan (menevşe) süslemeler “karanfil” desenine benzer. Konya, Aksaray, Kırşehir çevresinde “sümbül” diye anılan bezemelerde lale motifini andırmaktadır (Deniz, 2000 s: 177).

Anadolu’da bitki motifleri arasında Yozgat yöresi halılarındaki gibi patlıcan, karpuz, elma gibi meyve sebze motifleri de görülür. Bunların içinde özellikle elma çok işlenir. Halk arasında elmanın, tüm Anadolu’da misk-i amber koktuğuna inanılır ve cennet meyvesi olarak kabul edilir. Halk arasında, bitki motiflerinin türü ne olursa olsun elmada olduğu gibi üsluplaştırılarak işlenir. Bu motifler hiçbir örnekte gerçek şekline benzemez (Deniz, 2000 s: 178).

2.4.2. Hayvanlı bezemeler

El halıcılığımızda görülen hayvan figürlerinde, Pazırık halısındaki mitolojik karakterli hayvanlar dışında, geyik ve at figürlerindeki gerçekçi görünüm yoktur. Anadolu’daki eserlerde görülen hayvan figürleri, İslamiyet’in getirdiği yorumla, üsluplaştırılarak verilmiştir (Öney, 1968 s:142–168).

Anadolu el dokumacılığındaki hayvan figürleri arasında aslan, kartal, kuş, yılan, ejderha, akrep, örümcek, köpek, kelebek gibi motifler görülür.

Bunların arasında kuş figürünün önemli bir yeri vardır. Orta Asya Türk inancında, ölünün ruhunun “kuş gibi göğe uçtuğuna” inanılır. Kuş, bu yolculukta, ölünün ruhunu göğe yükselten ve ona eşlik eden bir yaratık olarak kabul edilir (Derman ve Birol, 1991 s:186).

Kuş motifleri arasında en çok kartal motifi dikkati çeker. Orta Asya inancında kutsal sayılan kartal, tüm kültürlerde ve Türk mitolojisinde, kuvvet-kudret sembolü olarak bilinir (Sürür, 1992 s:203–210).

Halı ve düz dokuma yaygılarda akrep figürü de çok işlenen bir motiftir. Özellikle akrebin, düşmanlarından kurtulmak için kendi kendini zehirlemesi, akrebin sevilmeyen, korkulan bir hayvan olmasına rağmen, halk arasında, adeta bir karamanlık sembolü olarak görülür. Bu nedenle Antalya döşemealtı halılarına benzer şekilde, hem bir motif ismi, hem de “akrepli halı” gibi, halı tipi olarak kullanılır. Halk arasında akrebin halıyı koruyan bir motif olarak işlendiğini söyleyenlerde vardır (Deniz, 2000 s:189).

Kuş figürleri arasındaki kumru, tıpkı şaman inancındaki gibi, ruhu göğe yükselten, haberci iyi haberler getiren bir figür olarak görülür. Bu özelliği dışında sevgi, muhabbet anlamları da taşır ve hayvani bezemler arasında yerini alır (DENİZ, 2000 s: 189).

El halıcılığımızda kullanılan en önemli hayvanlı bezemelerden biri de Rumi motifidir. Hayvan kanadından geliştiği kabul edilen Rumi motifinin, Uygurlarda ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Kelime anlamı bakımından “Anadolu’ya ait” anlamına gelmektedir (Derman ve Birol, 1991 s: 142-145).

Keklik ve turna halk arasında sevilen hayvanlardır. Bu nedenle el halılarında çok işlenen motiflerdendir. Keklik bir av kuşu olması yanında, sesinin güzelliği ve

doğayı simgelemesi bakımından sevilir. Turna ise ayrılık, hasret, sevgi, muhabbet gibi duyguları ifade etmek için dokunur (Deniz, 2000 s: 189).

Aslan, tüm kültürlerde olduğu gibi, Türklerde de kuvvet-kudret sembolü olarak bilinir ve dokunur. Orta Asya ve Pazırık kurganında çıkan dokumalarda görülür. El halılarımızda Milas, Kırşehir, Kayseri, Sivas, Erzurum, el halılarında görmek mümkündür. (Öney, 1969 s: 61–67).

Köpek motifi, el halısı ve düz dokuma yaygılarda, genellikle “köpek, kocabaş” motifi isimleri ile anılır. Moğol ve Türk mitolojisinde kutsal ve sadık hayvan olarak kabul edilir ve işlenir (Ögel, 1993 s: 561–568).

Kedi figürü pek görülen bir motif olmaması ile birlikte nadir olarak, Kırşehir halılarında 1940–50 yıllarında görülmektedir (Deniz, 2000 s:190).

Yaylacılık yaparak yaşayan bir insan için koyun önemli bir hayvandır. Orta Asya Türk inancında koyun kutsal bir hayvandır. Ak-Koyunlu, Kara-Koyunlu gibi Türk boylarının da adıdır. Bu motif şekli pek belli olmamak kaydıyla işlenmektedir. Koçbaşı, koçboynuzu, koyungözü isimlerle de işlenmiştir. Bu motifler genellikle eli belinde motifine benzer ve bereket sembolü olarak bilinirler (Deniz, 2000 s:190–191).

Anadolu halı ve düz dokumalarda kullanılan ejder figürü, Orta Asya Türk sanatından Anadolu Türk sanatına geçmiş bir motiftir. İslamiyet öncesi ve İslami dönem Türk metinlerinde ejder yeraltında, yer üstünde, yerin yedi kat altında ve denizde yaşayan, yedi başlı bir canavar olarak tanımlanır. Halılarda bolluk, bereket, sağlık ve şifa sembolü olarak bilinir (Öney, 1969 s: 171–216).

At ve eşek motifleri el halıları ve düz dokuma yaygılarda karşımıza çıkan bir motiftir. Her iki figürde genellikle, eşkenar dörtgen şeklinde ve eli belinde motifine benzer bir biçimde tasvir edilir (Sümer, 1983 s. 55).

2.4.3. Geometrik bezemeler

Anadolu düz dokuma ve yaygılarında zemin, kare, eşkenar dörtgen, sekizgen veya farklı geometrik şekillerden meydana gelen, küçük öbeklerle doldurulabilir. Halının merkezini belirten bu süslemelerin her biri içine, yeniden geometrik karakterli desenler işlenir. Selçuklu dönemi halılarından itibaren görülen bu desenlerin benzerlerine 15. 16. yüzyıl klasik Osmanlı halılarıyla, günümüzdeki hemen her dokuma merkezinde rastlanmaktadır. Halk arasında bunlara göl, öbek, tabak, tabaka veya farda denir. Bu tiplere günümüz duvara asılan halılarda daha çok rastlanmaktadır (Kırzioğlu, 2001 s: 113-119).

Anadolu el halılarında en çok kullanılan geometrik bezemelere örnek olarak yıldız motifini vermek mümkündür. Halk arasında yıldız ve oba diye adlandırılan bu bezeme, bir sonraki günün hava durumunu belirtir. Yıldız motifi Orta Asya'dan bu yana görülen bir bezemedir ve özellikle Selçuklu halılarında çok yaygındır (Deniz, 2000 s: 182).

Geometrik bezemeler içinde rastlanan diğer bir örnekte sekiz ve dört kollu yıldız birleşiminden meydana gelen süslemedir. Anadolu'da yıldız-haç birleşimi olarak bilinen bu bezeme Türkmen halılarında görülmektedir ve dört kollu diye adlandırılmaktadır (Deniz, 2000 s: 179).

2.4.4. Yazılı bezemeler

Osmanlı Türkünün elinde, eşsiz bir sanat kolu haline gelen Arap yazısının sanat dünyamızda önemli bir yeri vardır. Anlam, üslup ve kompozisyon zenginliğinin yanında teknik açıdan farklılıklar üzerinde de durulması gerekir. Bunların arasında, yazı içini ve yazı dışını süsleme, kendine özgü bir yer kapsamaktadır. Bu tarz oluşmuş kompozisyonlar için, yazının tezhip ile kaynaştığı en belirgin örneklerdir denilebilir.

Süsleme için özellikle büyük boyutlarda yazılmış olan yazılar tercih edilmiştir. İçleri yahut dış bölümleri, isteğe göre seçilmiş her türlü motifle dekorlanır. Burada, geometrik, Rumi, hatai, gibi pek çok üslupları uygulamak mümkündür. Yazılı bezemeler el halısında görülen diğer bir bezeme çeşididir (Akar ve Keskiner, 1978: 24).

2.5. EL DOKUMASI HALILAR – TÜRK EL HALILARI

2.5.1. El dokuması halı

Türk zekâsının ve Türk inceliğinin yüksekliğini gösteren birçok nefis sanat eserlerinden birisi de halıdır. Halı güzel sanatların ilk sırasında gelir. Halı büyük bir kabiliyetin, derin bir zevkin yarattığı değerli ve canlı bir varlıktır (Atalay, 1945 s:1).

El dokuması halının teknik olarak tanımını yaparsak; yan yana ve paralel şekilde boyuna dizili ipliklerden meydana gelen çözgü ipliklerinin her çift teline; yün, ipek veya rayon ipliğinden ilmek (düğüm) yapılarak ilmek sıraları teşkil edilmesi ve en az bir sıra atkı atılıp bu sıranın sıkıştırılması ve bu şekilde üst üste ilmek sıralarının meydana getirilmesi suretiyle dokunan tekstil yer döşemesidir (TSE43, 1992 s:1).

Başka bir ifade ile; El dokusu halıcılık çok basit araç ve gereçler ile her türlü koşulda yapılabilen bir el sanatıdır. Elde veya fabrikada eğrilmiş pamuk, yün veya ipek ipliğin tekniğe uygun olarak halı çözgüsü haline getirilerek halı tezgâhına taşınması ya da bu ipliklerin tezgâh üzerinde çözülmesi ve bu çözgülere ilmelerin atılması suretiyle halının dokunması şeklinde tanımlanabilir (Yazıcıoğlu, 1992 s:21-22).

2.5.2. El dokusu halıcılığın sınıflandırılması

El dokusu halıları ilmek sıklığına (kalitesine), imalat hatalarına (vasfına), boyutlarına (en-boy, m²) veya kullanım alanı ve yerine göre sınıflandırmamız mümkündür.

2.5.2.1. İlmek sayılarına göre sınıflandırılması

El tezgâhlarında dokunan halılar ilmek sayılarına göre

- Ekstra ekstra ince (dm²'de 10000-2401 ilmek olan),
- Ekstra ince (dm²'de 2400-1851 ilmek olan),
- İnce (dm²'de 1800-1401 ilmek olan),
- Orta (dm²'de 1400-701 ilmek olan),
- Kalın (dm²'de 700-215 ilmek olan) olmak üzere beş sınıfa ayrılırlar (TSE43, 1992 s:2).

İlmek sayıları ve kaliteleri hakkındaki standart bilgileri tablo- 3.4.5.6.7 de verilmiştir.

2.5.2.2. Hatalarına göre sınıflandırılması

- Yüksek vasıflı,
- Orta vasıflı,
- Düşük vasıflı el halıları olmak üzere üçe ayrılırlar.

Yüksek vasıflı halılarda en fazla iki, orta vasıflı halılarda en fazla üç, düşük vasıflı halılarda en fazla dört hata olanlar olarak sınıflanır. Bu hatalar halıların karakteristik özelliklerini bozmayan hatalar olmalıdır. Aynı cins hataya çok sayıda rastlanırsa bir hata olarak değil, rastlandıkları sayıda hata olarak değerlendirilir(TSE43, 1992 s:4). Tablo 1. üzerinde el halılarında karşılaşılan hatalar ve sonucunda varılan vasıflar verilmiştir.

Tablo 1. Halılarda karşılaşılan hatalar ve sonucunda varılan vasıflar

Hataların ismi	Tarif ve açıklama	Hataların seçim sınıflarında bulunabilecek hatalar		
		Yüksek vasıflı	Orta vasıflı	Düşük vasıflı
Kenar farkı	Halının kenarları arasındaki uzaklığın madde 1.2.2.3'e uygun olmaması			X

Tablo 1. Halılarda karşılaşılan hatalar ve sonucunda varılan vasıflar (devamı)				
Potluk	Halı düz bir zemine yayıldığında her noktanın yere oturmaması		X	X
Dipperi	Alt atkının birden fazla atılması veya üst atkının gerektiğinden fazla gergin atılması sonucu ilmeklerin üst üste oturmuyarak istenilen sıklığı bulmaması		X	X
Atkı fışkırığı	Atkı ipliğinin fazla uzunlukta verilmesinden dolayı halı arkasından atkı kıvrımlarının görülmesi		X	X
Çift ilmek	İlmeğin ipliğinin iki yerine dört çözgü ipliğine bağlanması sonucu meydana gelen kalın yerler		X	X
Kat geçirme	Düzensizliği bozulan ilmek sırasını düzeltmek için üst atkının üzerine küçük bir parça halinde atkılar yerleştirilmesinden meydana gelen kırıklık gösteren görünüm bozukluğu		X	X
Çözgü tel ekleme hatası	Kopan çözgülerin eklenmesi sırasında, ön ve arkada bulunan tellerin yer değiştirmesi sonucu, halının ön ve arkasında çözgü boyunca görülen izler		X	X
Üst atkının arkaya çıkması	Üst atkıyı gereğinden daha az gergin atmaktan kaynaklanan, halının arkasının görünümünü bozan ve mukavemet kaybına sebep olan dokuma hatası		X	X

Tablo 1. Halılarda karşılaşılan hatalar ve sonucunda varılan vasıflar (devamı)				
Kayık göbek	Göbekli halılarda, halı ortasında bulunması gereken göbeğin enine veya boyuna kayması		X	X
Dönük	Halının tam dikdörtgen biçiminde olmayıp kenarlarının paralel olarak kayması		X	X
Farklı renk tonunda iplik kullanılması (abraç) -El eğirmesi kök boyalı olanlarda -Diğer el dokuması halılarda		X	X	X X
Bozuk desen	Desenin halıya aktarılması sırasında yanlış hesaplama ve renk verme sonucunda meydana gelen görünüş bozukluğu		X	X
Bozuk kenar	Kenar dokunması sırasında meydana gelen düzensiz kıvrımlı kenarlar		X	X
Tel kaçığı	Dokuma sırasında mukavemetsiz bazı çözgü tellerinin koparak çıkması	X	X	X
Dokuma hatası (sık / seyrek hatası)	İlmek sıralarının sıkıştırılması sırasında farklı kişilerin farklı kuvvetle sıkıştırma yapması sonucu meydana gelen sert ve gevşek yerler		X	X
Renk akması (kusması)	Yıkama sırasında boyalı ipliklerin boya kusarak diğer iplikleri boyaması renk tonlarının bozulması			X

Tablo 1. Halılarda karşılaşılan hatalar ve sonucunda varılan vasıflar (devamı)				
Gelberi izi ve keçeleşme	Yıkama sırasında halı yüzeyinin çizilmesi ve liflerin yapışarak, keçeleşip bozulması		X	X
Kırkım hatası	Halı ilmeklerinin kırılması esnasında meydana gelen kolayca fark edilebilecek ilmek sırası yüksekliği farkları		X	X
İlmek sayısı azlığı	Dm ² 'deki düğüm sayısının yöresel desen karakterinden %1 'e kadar eksik olması		X	X
Yırtık	Halı üzerinde herhangi bir yırtık bulunması			X
Yanık	Halı üzerinde herhangi bir yanık bulunması			X
Kir – leke	Halıda yıkama ile giderilemeyecek herhangi bir kirlilik ve leke bulunması			X
Göğünme	Halı sırtının yıkanmadan önce alazlanması sırasında hasar görmesi			X

2.5.2.3. Boyutlarına göre sınıflandırılması

Halılar etiketlerinde belirtilen herhangi bir boyutta imal edilirler. Seccade, kelle ve taban olarak isimlendirildiklerinde, bu tiplere ait boyutlar;

- Seccade için 140cm x 210 cm
- Kelle için 200cm x 300cm
- Taban için 240cm x 350cm ve daha büyük olmalıdır.

Halılarda ende %1,5, boyda %2,5 tolerans olarak kabul edilir (TSE43, 1992 s:7).

2.5.2.4. Kullanım alan ve yerlerine göre halılar

El dokuması halıları kullanıldıkları yerlere göre aşağıdaki başlıklar altında sınıflara ayırmak mümkündür.

2.5.2.4.1. Namazlık halısı: Üzerinde namaz kılmak için dokunur. Kullanılmadığı zamanlarda, toplanıp, bir yerde saklanır. Genellikle bir insanın namaz kılabilceği ölçülerdedir. İçlerinde 100 x 50-60cm boyutlarındaki, 1,5-2m² arasında değişen örnekleri yaygındır. Diğer halılardan farklı olarak, namaz kılınacak yöne sembolik bir mihrap yapılır. Mihrabın çevresine ibrik motifi işlenebilir. Mihrabın içine, yukarıdan aşağıya doğru sarkan, bir kandil yapılır. Bazen kandil çiçek buketi gibi verilir. İbrik temizliği, kandil nur ve ışığı sembolize eder. Bazen, mihrabın altında ve üstünde birer dikdörtgen çerçeve bulunur. Bunlara ege bölgesinde ayetlik, orta Anadolu bölgesinde sandık denir. Bu çerçevelerin içine ayet veya tarih yazılır (Deniz, 2000 s:75).

2.5.2.4.2. Seccade halısı: Günümüzde namazlık halısından büyük, kelle halısından daha küçük, büyük halıların yetmediği yerleri doldurmak üzere dokunmuş her halıya seccade denir. Seccade namazlık değildir. Ancak mecbur kalındığında diğer halılara göre daha küçük boyutlu olduğu için Kâbe yönüne çevrilip namaz kılınabilir. Ancak seccade her zaman serili haldedir. Çoğunlukla 2m² ölçülerinde veya daha büyük dokunur. Desen açısından diğer halılara benzer. Mihrap nişi yoktur. Ancak kaynaklarda yanlış bir isimlendirme ile seccade namazlık halısıymış gibi anlatılır (Deniz, 2000 s:75).

2.5.2.4.3. Yastık halısı: İnsanların otururken sırtını duvara dayaması için dokunur. Eski örnekleri insanların sırt genişliğinden biraz daha büyüktür. İçlerinde 60-70 x 30-40 cm ölçülerinde örnekler mevcuttur. Çadır içinde minder gibi alta serilir. Yaylacılık yapanların, göç sırasında kolayca taşıyabileceği büyüklükteki bu örnekler daha geç dönemlerde boyut açısından büyümüştür (Deniz, 2000 s:75).

2.5.2.4.4. Duvar halısı: Duvarı süslemek, duvardan gelecek nem ve soğuğu önlemek üzere dokunmuş halılara duvar halısı denir. Duvar halısı dokumak Anadolu da bir

gelenektir. Günümüzde bile hala kullanılmaktadır. Çadır içinde çadır yüzeyine evlerde bir tablo gibi odaları süslemek için kullanılır. Desenleri yörelere göre değişir. Boyutları evin ölçülerine göre ayarlanır. Çoğunlukla göbeklidir. Halk arasında buna göbek, top, farda, tabaka gibi isimler verilir. Halılar top-tabaka sayısına göre altı tabakalı sekiz göbekli gibi isim alırlar (Deniz, 2000 s:75).

2.5.2.4.5. Sedir halısı: Eski evlerde pencere önlerine, bazen de odanın iki uzun kenarına yapılan halkın sedir, seki, makat, divan gibi isimlerle adlandırdığı yerden yaklaşık 25-30 cm yükseklikteki bölümlerin üzerine serilir. Eski evlerde de odalar seki altı seki üstü ismi ile iki kısma ayrılır (Deniz, 2000 s:75).

2.5.2.4.6. Çift halı: İki halıdan (parça-şak) meydana gelir. Yan yana serildiğinde taban halısı büyüklüğünü verir. Konya, Kayseri, Niğde, Aksaray gibi merkezlere bağlı köylerinde büyük odalara sermek için kullanılır. Adı geçen yörelere ait köy evlerinde, pencere önlerinde sedir-makat denilen topraktan yapılmış sekiler yer alır. Parçalardan biri sedir üzerine diğeri yere serilir. Arta kalan yerlerde kilim ile kapatılır. Günümüzde adı geçen merkezlerde hala dokunmaktadır (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.7. Döşek halısı: Yatak halısı diye de bilinir. Döşek yerine serip kullanmak için dokunmuştur. Bu nedenle uzun havlıdır. Özellikle göçebe yaşayan Yörüklerde kullanılır. Göçebeliği terk edip yerleşik hayata geçen pek çok dokuma merkezinde unutulmuş durumdadır. Günümüzde bunun yerine minder halısı (yer minderi ve sandalye minderi) dokunmaktadır (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.8. Taban halısı: Büyük boy halılara verilen isimdir. Genellikle 6m² ve daha büyük dokunur. Tek parça halindedir. Büyük mekânlara sermek için kullanılır. Eskiden büyük odalara serilen bu halılar günümüzde salonlara serilmektedir. Adı ile anılma özel motiflere sahiptir. Günümüzde hemen her merkezde dokunmaktadır (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.9. Kelle halısı: Taban halılarının bir boy küçüğüdür. Yaklaşık 4m² ile 6m² arasında değişir. Salondan daha küçük mekânlarda, odalarda kullanılır. İki tanesi yan

yana getirildiğinde taban halısı gibi daha büyük mekânları da örtebilir. Genellikle tek kullanılır (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.10. Somya halısı: Somya üzerine sermek için dokunur. 1960 yıllarından sonra moda haline gelmiştir. Yaklaşık 170 x 80-100 cm ölçülerindedir. Günümüzde hemen her merkezde dokunmaktadır. Desen açısından kelle ve taban halılarına, süslemelerine sahiptir (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.11. Eşik halısı (Çeyrek halı) : Kapı eşiğine sermek için dokunur. Bu nedenle eşik halısı denir. Taban halılarının serilmesinden sonra veya taban halısından arta kalan yerleri doldurmak içinde kullanılır. Taban halısı serildiğinde, özellikle taban halısının yetişmediği yere veya taban halısından önce basılması için kapı eşiğine serilir. Bu nedenle son zamanlarda çeyrek halıda denilmektedir. Genellikle küçük boyalıdır. Yaklaşık 1-1,5m² büyüklüğündedir. Özellikle batı Anadolu bölgesinde Kula, Gördes civarında, iç Anadolu bölgesinde de halının dokunduğu her merkezde görülür. Her yörede farklı desenlerle süslenir. Küçük boyutlu dokunduğu için deseni farklıdır. Asya’da yaşayan Türk Cumhuriyetlerinde dokunan eşik-kas (eşik halısı) dokumalarına benzer (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.12. Minder halısı: 19. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Daha önceleri bu iş için daha çok döşek halıları kullanılmaktaydı. Daha sonraları misafir altına yastık halıları konulmaya başlamıştır. Bugün bile hala Anadolu da ev bir misafir geldiğinde altına döşek serilir veya bir yastık verilir. Son yıllarda bunun yerini minder halıları almaya başlamıştır. Minder halısı günümüzde hem yere oturmak hem de sandalye üzerine sermek için dokunmakta ve dokundukları yerlere göre yer minderi, sandalye minderi şeklinde isimlendirilmektedir (Deniz, 2000 s:76).

2.5.2.4.13. Heybe halısı: heybe, eski dokuma çeşitlerinden biridir. Yün, pamuk veya devetüyünden dokunur. İliksiz kilim, cicim ve zili tekniği ile de dokunabilir. İçerisinde azık (yiyecek), çeyiz eşyası veya yük taşımak için kullanılır (Deniz, 2000 s:77).

2.5.2.4.14. Eğer halısı: At, deve ve bunun gibi hayvanların eğer veya semeri altına sermek için dokunur. Anadolu da at için hazırlana bu örtüye eğer halısı denir. At eğerlenecekse, eğerin atın sırtını ağrıtmaması için eğer altına serilir. Üzerine de eğer yerleştirilir. Süslemeleri diğer halılardan farksızdır. Atın sırtına eğer halısı örtmek, eski bir Türk geleneğidir. İlk örneğine Hunlular dönemine ait Pazırık halısında rastlamaktayız (Deniz, 2000 s:77).

2.6. HALI DOKUMADA KULLANILAN ARAÇ VE MALZEMELER

2.6.1. Halı Dokumada Kullanılan Araçlar

2.6.1.1. Tezgâhlar

El dokusu halılar çok değişik tipteki tezgâhlarda dokunabilirler. El dokusu halı üretiminde kullanılan tezgâhları duruş şekillerine göre;

- Yatay tezgâhlar
- Dikey tezgâhlar olarak iki grupta incelemek mümkündür (Yazıcıoğlu, 1992 s:52-57).

2.6.1.1.1. Yatay tezgâhlar: Bu tip tezgâhlar zemine paralel olarak kurulumu yapıp çalışanın dizleri üzerine çökerek dokuma yaptığı tezgâhlardır. Bu tip tezgâhlar Anadolu'da kullanılmazlar. Daha çok Afganistan' da kullanılan tipte bir tezgâhtır.

2.6.1.1.2. Dikey tezgâhlar: Dikey tezgâhlar zemine dikey olarak yerleştirilen ve halının üzerinde yer değiştirme şekline göre iki gruba ayrılan tezgâhlardır. Anadolu'da kullanımına göre bu tipler Isparta (sarmalı) ve Hereke (germeli) tip tezgâhlar olarak anılırlar.

2.6.1.1.2.1. Isparta tipi (Sarmalı) tezgâh: Dokunan halı alt merdanenin üzerine sarılarak halı dokumasına devam edildiği için sarmalı tip tezgâh olarak anılır.

Sarmalı tip tezgâhlar genellikle ağaçtan yapılmıştır fakat günümüzde teknolojiye paralel olarak bu tezgâhlar metal olarak ta kullanılmaktadır.

Sarmalı tip tezgâhlar ülkemizde halı üretiminde en çok kullanılan tezgâh tipidir. Başka bir deyişle el dokusu halıcılığımızın geleneksel tezgâhıdır. Tezgâhın üretiminin kolay olması, tezgâhın basit parçalardan oluşması, parçaların kolayca monte edilebilmesi ve tipte el dokusu halıcılığın en teknik işlemi olan çözgü çözme işleminin çok kolaylıkla yapılabilmesi, ülkemizde çok kullanılan tezgâh tipi olmasının başlıca nedenlerindendir

Tezgâh üzerinde sabitleştirme demiri, halkalı düz demir, halkalı eğri demir, gerdirme çemberi, gücü altı ve karşılık takozu, yuvarlak çubuk demiri, gerdirme düzeni ve gücü ağacı gibi mekanik parçalar bulunmaktadır(Yazıcıoğlu, 1992 s:53-57).

2.6.1.1.2.2. Hereke (Germeli) tip tezgâh: ülkemizde genellikle Hereke ve kayseri yöresinde üretilen el dokusu halıların üretiminde kullanılan bir tezgâh tipidir. Zaten daha çok Hereke yöresinde üretilen halıların üretiminde kullanıldığı için Hereke tipi tezgâhlar olarak da bilinmektedir (Yazıcıoğlu, 1992 s:61).

Hereke tipi tezgâhlar kullanılan ana parçalar bakımından germeli tezgâhlarla genel benzerlik vardır. Fakat çalışma prensibi üzerinde bir takım değişiklikler gösterirler.

Germeli tip tezgâhlarda gerdirme düzeneği tezgâhına göre değişmekle beraber ya tezgâhın ortasına ya da kenarına yerleştirilir. Gerdirme sarmalı tip tezgâhlarda olduğu gibi alt ve üst merdaneleri birbirine çekerek değil, aksine alt ve üst merdaneleri birbirinden iterek sağlanır. Bu tip tezgâhlar taşınabilir olduğundan sabitleme düzenekleri ve kol demirleri kullanılmamaktadır. Bu makinelerde ekstra olarak ikinci bir gücü ağacı yer alır.

Bu tip makinelerin diğerk bir özelliğı de dokunan halının tezgâhın alt merdanesine sarılmak yerine alt merdane üzerinden kaydırılarak arkaya doğru salınmasıdır. Bunun sonucunda dokunan halı üst üste sarılmadığı için potluk, ip izi, dokunan halı üzerinde kir birikmesi gibi sorunlarla da karşılaşılmaz.

2.6.2. Halı Dokumada Kullanılan Yardımcı Araçlar

2.6.2.1. Kirkit: Halı dokumada kullanılan bir araçtır. Sert bir ağaçtan yapılabileceğı gibi demirden de yapılmışları görülür. Genellikle ashap bir sap ve demir den yapılmış bir taraktan oluşan kirkit halının dokunmuş kısımlarını sıkıştırma işleminde kullanılır.

2.6.2.2. Bıçak: El dokuması halı üretiminde atılan düğümlerin fazlalıklarının kesilmesinde kullanılan, avuç içine sığacak şekilde özel olarak tasarlanmış küçük bir bıçak tipidir.

2.6.2.3. Makas: El dokuması halı üretiminde atılan düğümlerden oluşturulan havların aynı yükseklikte kesilmesi amacıyla kullanılan farklı büyüklük ve özellikteki makaslardır.

2.6.3. Halı Dokumada Kullanılan Gereçler

Halı dokumada kullanılan gereçleri; halı dokumaya hazırlık aşamasında kullanılan gereçler ve halı dokumada kullanılan gereçler olmak üzere iki grup altında toplamak mümkündür.

2.6.3.1. Halı dokumaya hazırlık aşamasında kullanılan gereçler:

Daha çok halının deseninin oluşturulmasında kullanılan desen kâğıdı, çeşitli renkte boya kalemleri, film, silgi v.b gereçler olarak özetlenebilir. Halı dokumaya başlamadan önce halının dokunmasında izlenecek desenlerin belirlenmesi işlemi ve çizimlerdir.

2.6.3.2. Halı dokumada kullanılan gereçler:

Halı dokumada kullanılan gereçler denince akla gelen malzeme boyalı ve boyasız iplik olmaktadır. Bir el dokusu halıda değişik karakterde üç çeşit iplik kullanılmaktadır. Bunlar;

- Çözü iplikleri
- Atkı iplikleri
- İlme iplikleridir.

Bu gereçler kendi içlerinde farklı özelliklere sahip oldukları için farklı farklı incelenmeleri gerekmektedir.

2.6.3.2.1. Çözü iplikleri: Bu iplikler üretilen halının özelliğine göre çok değişik karakterlerde olabilir. Otantik karakterli olarak dokunan halılarda çözü ipliklerinin hammaddesi yün, ipek halılarda ipek, bunların dışında üretilen halılarda çözü ipliği olarak en çok pamuk iplikleri kullanılmaktadır. Çünkü pamuk ipliği bulunması kolay, ekonomik ve haliya kuvvetli bir görünüş, sert bir dokunma hissi kazandırmaktadır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 69).

Çözü ipi olarak kullanılan ipliklerde olması gereken standartlar tablo- 2.3.4.5.'de verilmiştir.

2.6.3.2.2. Atkı iplikleri: El dokusu halılarda deseni oluşturan ilmeklerin sıkıştırılmasında kullanılan ipliklerdir. Aynen çözü ipliklerinde olduğu gibi atkı ipliklerinin de hammaddesi üretilcek halının cinsine göre farklılık gösterirler. Ancak ülkemizde üretilen el dokuması halılarda aynen çözü ipliklerinde olduğu gibi pamuk fazla oranda kullanılmaktadır (Yazıcıoğlu, 1992 s: 70).

Atkı ipi olarak kullanılan ipliklerde olması gereken standartlar tablo- 2.3.4.5.'de verilmiştir.

2.6.3.2.3. Dügüm (İlme) iplikleri: El dokusu halıların üretiminde en çok kullanılan ve kaliteyi doğrudan etkileyen iplikler ilme iplikleridir. Üretilen halının cinsine göre yün, ipek, veya suni ipek olabilir. Ayrıca çok lüks ve özel amaçlı üretilen halılarda sim, sırma, altın teller de ilme ipliği olarak kullanılır. Ülkemizde üretilen halılarda büyük çoğunlukla ilme iplikleri olarak yün iplikleri kullanılmaktadır. Genel olarak el dokusu halıcılıkta kullanılacak ilme ipliklerinin özellikleri Türk standartlarında belirtilmiştir (Yazıcıoğlu,1992 s: 71).

İlme ipi olarak kullanılan ipliklerde olması gereken standartlar tablo-2.3.4.5.'de verilmiştir.

Tablo 2. İpek ipliklere ait atkı çözgü ve ilme iplik standartları

Özellikler		İpek ilmek ipliği	İpek çözgü ipliği	İpek atkı ipliği	İpek üst atkı ipliği
İplik numarası : dteks denye		1035 ± 80 (1150 ± 90)	1440 ± 120 (1600 ± 130)	495 ± 40 (550 ± 45)	290 ± 22 (320 ± 25)
İplikteki devamlı lif sayısı (en az)		50	68	24	14
Büküm yönü ve büküm adedi (tur / m)	İlk kat Son kat	125 ± 10 S	550 ± 45 420 ± 30 Z	500 ± 40 S 420 ± 36 Z	500 ± 40 S 550 ± 45 Z
Işık haslığı (en az)		6	6	6	6 1
Yıkama haslığı	Akmada (en az)	4	4	4	4 i
	Solmada (en az)	4	4	4	4
Sürtünme haslığı (en az)		4	4	4	4
Serizin miktarı (en çok)		% 0,1	% 0,1	% 0,1	% 0,1

Tablo 3. Ekstra ince sınıf el dokuması Türk halılarının yapı özellikleri

Halı tipi	İlmek ipliği lif cinsi	Endeki standart düğüm sayısı	Boydaki standart düğüm sayısı	Dm toplam standart Düğüm sayısı	Dm en az topla m düğüm sayısı	Düğüm tarzı	İlmek ipliği		Çözüğü ipliği		Atkı ipliği						Hav yüksekliği mm
							Numara ve kat adedi		İplik no kat adedi lif cinsi	Büküm sayısı tur/m	Alt atkı		Üst atkı		Üçüncü atkı		
							TS 626	İpek ve rayon			İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	İplik no kat ad. Ci	Büküm sayısı tur/m	
Hereke ekstra ipek	İpek	100	100	10000	9700	Çift bağlam	-	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	-	-	2-2,5
Hereke ekstra	Yün	100	100	10000	9700	Çift bağlam	18/3 Nm	-	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	-	-	2/2,5
Hereke yün - ipek	Yün	80	80	6400	6200	Çift boğ jam	20/4 Nm		Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	-	-	2-2,5
Hereke ince	Yün	80	80	6400	6200	Çift bağlam	20/4 Nm	-	20/S Ne pa.	380	20/8 Ne pamuk	200	20/4 Ne pamuk	200	-	-	3,5-4,5
Hereke	Yün	60	60	3600	3490	Çift bağlam	3,5/1	-	20/12 Ne	380	20/12 Ne	100	20/6 Ne pamuk	100	-	-	3,5-4,5
Kayseri ipek	Yün	80	80	6400	6200	Çift bağlam	-	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	Çizelge 1'e uyg	-	-	2-2,5
Kayseri ekstra	Yün	50	50	2500	2425	Çift bağlam	3,3/1	-	20/1 4 Ne	200	20/12 Ne	200	20/6 Ne pamuk	200	-	-	4-5,5
Kemaliye	Yün	50	50	2500	2425	Çift bağlam	3,3/1	-	20/1 4 Ne	200	20/12 Ne	200	20/6 Ne pamuk	200	-	-	4-5,5
Sivas ekstra	Yün	60	60	3600	3490	Tek bağlam	3,5/1	-	20/12 Ne	200	20/12 Ne	200	20/6 Ne pamuk	200	-	-	4/5,5
Sivas	Yün	50	50	2500	2425	Tek bağlam	3,5/1	-	20/12 Ne	280	20/14 Ne	100	20/7 Ne pamuk	100	20/9 Ne pa.	200	4/5,5

Tablo 3. Ekstra ince sınıf el dokuması Türk halılarının yapı özellikleri (devamı)

Sivas	Yün	50	50	2500	2425	Çift bağlam	3,5/1	-	20/14 Ne	200	20/12 Ne	200	20/8 Ne pamuk	200	-	-	4/5,5
Yağcıbedir ekstra	Yün	60	60	3600	3490	Çift bağlam	3,3/1	-	6/2 Nm yün	300	6/1 Nm yün	300	6/1 Nm yün	300	-	-	4-5,5
Yağcıbedir	Yün	50	50	2500	2425	Çift bağlam	3,3/1	-	5/2 Nm yün	300	5/1 Nm yün	300	5/1 Nm yün	260	-	-	4-5,5
Bünyan	Yün	42	55	2310	2240	Çift bağlam	2,7/1 Nm	-	20/15 Ne pa.	400	12/7 Ne pamuk	100	12/7 Ne pamuk	ICO	-	-	5-6
Ladik yün	Yün	40	50	2000	1940	Çift bağlam	2,0 Nm	-	4/3 Nm yün	250	4/2 Nm yün	250	4/2 Nm yün	250	-	-	4-6
Ladik	yün	40	50	2000	1940	Tek bağlam	2/1 Nm	-	20/16 Ne pam	300	6/14 Ne pamuk	50	12/6 Ne pamuk	140	-	-	5-7
Ürgüp	Yün	45	45	2025	1960	Çift bağlam torna	2,5/1 Nm	-	8/7 Ne pamuk	300	8/5 Ne pamuk	100	8/5 Ne pamuk	100	-	-	5-7
Yahyalı (kayseri)	Yün	40	55	2200	2140	Çift bağlam	3,5/2 Nm	-	3,5/2 Nm yün	150	3,5/2 Nm yün	150	3,5/2 Nm yün	150	-	-	5-7
Yörük Niğde	Yün	55	35	1925	1870	Çift bağlam	2,5/2 Nm	-	2,5/2 Nm yün	200	2,5/2 Nm yün	150	2,5/2 Nm yün	150	-	-	6-8

Tablo 4. İnce sınıf el dokuması Türk halılarının yapı özellikleri

Halı tipi	İlmeke ipliği lif cinsi	Endeki standart düğüm sayısı	Boydaki standart düğüm sayısı	Dm toplam standart Düğüm sayısı	Dm en az topla m düğüm sayısı	Düğüm tarzı	İlmeke ipliği		Çözü ipliği		Atkı ipliği						Hav yüksekliği mm
							Numara ve kat adedi		İplik no kat adedi lif cinsi	Büküm sayısı tur/m	Alt atkı		Üst atkı		Üçüncü atkı		
							TS 626 ya	İpek ve rayon			İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	
Bünyan U	Yün	36	42	1512	1460	Çift bağlam	2/t Nm	-	20/21 Ne pa	220	6/5 Ne pamuk	50	6/4 Ne pamuk	50		-	5-6
Ezine	Yün	40	40	1600	1550	Çift bağlam	2,5 Nm	-	4/3 Nm yün	260	4/2 Nm yün	250	4/2 Nm yün	250	-	-	5-7
Gördes	Yün	40	40	1600	1550	Çift bağlam	2,5 Nm	-	4/3 Nm yün	190	4/2 Nm yün	100	4/2 Nm yün	100	-	-	4-6
Isparta ince	Yün	38	38	1444	1400	Tek bağlam	3,5/2 Nm	-	20/18 Ne pamuk	270	6/4 Ne pamuk	50	20/6 Ne pamuk	100	-	-	5-7
İğneli (Niğde)	Yün	45	40	1800	1740	Çift bağlam	5/2 Nm	-	2,5/2 Nm yün	200	2,5/2 Nm yün	150	2,5/2 Nm yün	150	-	-	6-8
Kars	Yün	40	40	1600	1550	Çift bağlam	2,5 Nm	-	4/3 Nm yün	260	4/2 Nm yün	250	4/2 Nm yün	250	-	-	5-7

Tablo 4. İnce sınıf el dokuması Türk halılarının yapı özellikleri (devamı)

Kayseri floş	Rayon	36	45	1620	1570	Çift bağlam	-	2/2 Rayon	20/21 Ne pamuk	200	6/6 Ne pamuk	100	6/4 Ne pamuk	100	-	-	3,5-4,5
Kırşehir	Yün	35	45	1572	1520	Çift bağlam	3/1 Nm	-	4/4 Ne pamuk	250	4/3 Ne pamuk	150	4/3 Ne pamuk	150	-	-	5-6
Konya ince Anadolu	Yün	40	40	1600	1550	Çift bağlam	25/1 Nm	-	20/21 Ne pamuk	200	6/5 Ne pamuk	100	6/5 Ne pamuk	100	-	-	5-7
Kula	Yün	30	50	1500	1450	Tek bağlam	3,5/2 Nm	-	4/3 Nm yün	260	4/2 Nm yün	250	3/1 Nm yün	250	-	-	7-10
Madem Niğde	Yün	50	32	1600	1550	Çift bağlam	3,5/2 Nm	-	2,5 Nm yün	200	2,5/2 Nm yün	150	2,5/2 Nm yün	150	-	-	8-9
Malatya	Yün	40	40	1600	1550	Çift bağlam	2,5 Nm	-	4/3 Nm yün	260	4/2 Nm yün	250	4/2 Nm yün	250	-	-	5-7
Taşpınar (Niğde)	Yün	40	45	1800	1740	Çift bağlam	3/2 Nm	-	3/2 Nm	250	3/2 Nm	175	3/2 Nm	175	-	-	5-7
Yunt dağı	Yün	40	40	1600	1550	Çift bağlam	5/2 Nm	-	4/3 Nm	260	4/2 Nm	250	4/2 Nm	250	-	-	5-7

Tablo 5. Orta sınıf el dokuması Türk halılarının yapı özellikleri

Halı tipi	İlmek ipliği lif cinsi	Endeki standart düğüm sayısı	Boydaki standart düğüm sayısı	Dm toplam standart Düğüm sayısı	Dm en az topla m düğüm sayısı	Düğüm tarzı	İlmek ipliği		Çözüğü ipliği		Atkı ipliği						Hav yüksekliği mm
							Numara ve kat adedi		İplik no kat adedi lif cinsi	Büküm sayısı tur/m	Alt atkı		Üst atkı		Üçüncü atkı		
											İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	İplik no kat ad. cinsi	Büküm sayısı tur/m	İplik no kat ad. c	Büküm sayısı tur/m	
Bergama	Yün	32	40	1280	1240	Çift bağlam	2/1 Nm	-	4/3 Nm y.	190	4/2 Nm y.	100	4/2 Nm y.	100	-	-	7-10
Döşemealtı	Yün	24	30	720	700	Çift bağlam	2,5/2 Nm	-	4/3 Nm y.	190	4/2 Nm y.	100	4/2 Nm y.	100	-	-	7-8
Isparta II	Yün	26	33	858	830	Tek bağlam	2,5/2 Nm	-	6/9 Ne pamuk	130	6/8 Ne pamuk	40	6/9 Ne pamuk	40	-	-	10-14
Isparta III	Yün	24	30	720	700	Tek bağlam	2,5 Nm	-	6/11 Ne pa	170	6/9 Ne pamuk	80	6/9 Ne pamuk	80	-	-	10-14
Kula II	Yün	26	33	858	830	Çift bağlam	2,5/2 Nm	-	3,5/2 Nm y.	150	3,5/2 Nm y.	50	3,5/2 Nm y.	50	-	-	7-10
Milas	Yün	26	40	1040	1010	Çift bağlam	2,5/2 Nm	-	4/3 Nm y.	190	4/2 Nm y.	100	4/2 Nm y.	100	-	-	7-8
Uşak	Yün	32	40	1280	1240	Çift bağlam	3/2 Nm	-	20/18 Ne pa	350	6/5 Ne pamuk	150	6/5 Ne pamuk	150	-	-	7-8
Gördes I	Yün	30	35	1050	1018	Çift bağlam	3,5/2 Nm	-	4/3 Nm y.	190	4/2 Nm y.	100	4/2 Nm y.	100	-	-	5-7
Yağcıbedir II	Yün	30	35	1050	1018	Çift bağlam	3,5/2 Nm	-	4/3 Nm y.	190	4/2 Nm y.	100	4/2 Nm y.	100	-	-	5-7

2.7. HALICILIĞIN TÜRK EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE KATKISI

Batı dünyası ilk defa 13. yüzyıl sonlarında şark halıları ile temasa geçmiş, bunları kıymetli ve nadide ticari bir varlık olarak satın almaya başlamıştır. İlk şark halılarının Venedikliler vasıtasıyla İtalya'ya girdiği, oradan da bütün Avrupa'ya yayıldığı sanılmaktadır. Avrupa'da ilk tanınan ve kullanılan halıların tamamen Türk halıları oldukları görülmektedir. 14. ve 15 yüzyıla ait İtalyan ressamlarının tablolarında bol bol görülen Türk halıları bunun açık delillerini teşkil etmektedir. İstanbul'un fethi ile başlayan ve 17. yüzyıla kadar devam eden Osmanlı devletinin haşmet devirlerinde, Türk halıları, Avrupa'nın her yerinde, şark halılarını hemen hemen tek başına teşkil etmiştir (İnalcık, 2008: 29–40).

İran halıları ise ancak 16. ve 17. yüzyıllarda tanınmaya başlamıştır.

Şark halı ticaretinin en önemli merkezi, yüzyıllar boyunca İstanbul olmuştur. İstanbul'dan sonra diğer önemli ihraç merkezleri İzmir ve Kahireydi.

18. yüzyılda batılı tacirler ve bilhassa Yahudiler, İran şehirlerinde halı toplamaya başlamışlardır. 19. yüzyılda batının halı istekleri o kadar artmıştır ki, piyasalardan toplanan halılar ihtiyacı karşılayamaz hale gelmiştir. Bundan sonra tüccarlar doğrudan doğruya halı imalatına teşebbüs etmeye başlayarak birçok atölyeler kuruyorlar ve üretiminin geniş çapta artmasına yol vesile olmuşlardır. Birinci dünya savaşına kadar durum böyle devam etmiştir. Savaş yılları ve 1929 buhranı, genel bir durgunluğa sebep olmuştur. 1935–1936 yıllarında üretim yeniden artmaya başlamıştır. İkinci dünya savaşı yeniden bir duraklamaya sebep olmuştur. Savaştan sonra şark halısı üretim ve ticareti, tekrar artış göstermeye başlamıştır (Özgür, 1965 : 62).

Türkiye'nin halıcılık tarihi geleneği ve batılıların eski Türk halıları hakkında az çok peşin bilgilere sahip olmaları, halı ihracatımız bakımından lehimize unsurlar

olmasına rağmen, ihracatın önemli şekilde geliştirilmesi için, sistemli ve planlı bir çalışma ve organizasyona ihtiyaç olduğu düşünülmüştür (Özgür, 1965 : 90).

Geçmişten günümüze gelen el halısı sanatı ihracatta da yerini almış ve önemli bir yere sahip olmuştur. 1960'lı yıllarda Sümerbank'ın yaptığı çalışmalarda fark edilir şekilde görülmektedir. Türk standartları enstitüsü 60 yıllarda bu konu üzerine eğilerek çalışmalarına başlamış ve günümüz standartları oluşturularak el halısının kendini koruması ve bir gelir kaynağı olarak ülkemize fayda sağlaması amaçlanmıştır. Günümüzde bu geleneğin sürdürülmesi ve gelişmesi için çalışmalar devam etmektedir.

2005 yılının ilk üç aylık döneminde halı ihracatı 140,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Halı ihracatımız 2004 yılının ilk üç aylık dönemine kıyasla %19,7 oranında artmıştır. Ancak bu artış hızı Türkiye'nin genel ihracat artışı olan %26,21 oranının arkasında kalmıştır. Türkiye genel ihracatı içinde halı ihracatının payı geçen yıla göre 0,1 oranında düşüşle 0,8 olmuştur. Bu rakamlar son yıllarda oransal olarak Türkiye ihracat hızını yakalayan halı sektörünün performansının geçen yıllara göre biraz düştüğünün bir göstergesidir. Bununla beraber, tekstil, hazır giyim ve deri alt sektörlerinin de dâhil olduğu tekstil ve hazır giyim sektöründe alt sektörler açısından en yüksek ihracat performansına halı alt sektöründe ulaşılmıştır. Aynı zamanda, tarıma dayalı işlenmiş ürünler içerisinde halı ihracatının payı %8,6'dan %9,2'ye çıkmıştır.

Tablo 6. Türkiye Genel İhracatında Halı İhracatının Payı

Türkiye Genel İhracatında Halı İhracatının Payı			
Birim: 1000 \$	2004 Ocak - Mart	2005 Ocak - Mart	2005 / 2004 Değişim %
Türkiye Genel İhracatı	13.761.482	17.368.816	26,2
Halı İhracatı	117.396	140.549	19,7
Halı İhracatının Payı %	0,9	0,8	
Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler İhracatı	1.364.290	1.519.935	11,4
Halı İhracatının Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler İhracatındaki Payı %	8,6	9,2	

Kaynak: İhracatçı Birlikleri Kayıtları

Halı sektörü kendi içersinde üretim açısından son derece farklı olan, el halıcılığı ve makine halıcılığı bölümlerine ayrılmaktadır. Üretim ve pazarlama faaliyetleri son derece farklı olan bu iki sektörde ihracat performans analizlerini de ayrı ayrı yapmak gerekmektedir.

El dokuması üretiminde yurt içi talebi belirleyen en önemli unsurlar, tekstil, inşaat ve mobilya-dekorasyon sektöründeki gelişmelerdir. 5 nisan 1994'teki ekonomik önlemlerin uygulanması sonucu el dokuması halı sektöründe olan iç talepte daralma olduğu gözlenmiştir. Bu azalma günümüze kadar devam etmiştir. Türkiye'deki el halısı üretiminin 2002 yılında 2,4 milyon m² ve el halısı talebinin ise 2,2 milyon m² olduğu bilinmektedir. İç talep turistik bölgelerdeki yabancı turistlere yapılan satışları da kapsamaktadır (Ölmez ve Akkuş, 2006 s:215).

Ülkeye önemli döviz girdisi sağlayan el halısı ihracatımız, dünya çapında üretici bir ülke olmamıza rağmen, üretim hacmimize kıyasla çok azdır. 1996'dan 1998'e kadar ihracatta gözlenen artış, 2003'e kadar düşüş seyri göstermiş, ancak 2004 yılında yeniden canlanmaya başlamıştır. El halısı ihracatımız 1990 yılında 144 milyon dolar, 1992 yılında 154 milyon dolar, 1998 yılında 136 milyon dolar, 1999 yılında 103 milyon dolar ve 2003 yılında 71 milyon dolara gerilemiştir. 2004 kasım sonu itibariyle 87 milyon dolar olduğu açıklanmıştır (Ölmez ve Akkuş, 2006 s:215-216).

2005 yılının ilk üç aylık döneminde el halısı ihracatı 30,1 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2004 dönemine kıyasla bu sektörün ihracatı %14,4 oranında artmıştır. El halısı ihracatının toplam halı ihracatındaki payı da %21,4'e tekabül etmektedir (Bknz. Tablo 7.) (İTKİB, 2005 s:3-6).

Tablo 7. El Halısının Halı İhracatındaki Yeri

<i>Birim: 1000 \$</i>	2004 Ocak - Mart	2005 Ocak - Mart	Değişim %	Toplam Halı İhracat.'da Pay %
El Halısı İhracatı	26.320	30.110	14,4	21,4
Makina Halısı İhracatı	91.079	110.439	21,3	78,6
Toplam Halı İhracatı	117.399	140.549	19,7	100,0

Halı sektörünün ihracatı 2007 yılının ilk altı aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %26,4 oranında artarak 412 milyon dolara ulaşmıştır. 317 milyon dolar değerinde makine halısı ihraç edilirken, el halısı ihracatı da 65 milyon dolar değerine ulaşmıştır (İTKİB, 2007 s:3-4).

Yukarıda ihracatçı birlikleri kayıtlarından alınan istatistikî veriler ve İTKİB raporları doğrultusunda, el halısı ticaretinin, ülkemiz ekonomisindeki yeri ve önemi açıkça ortaya konmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi açıklanarak, araştırmanın evren ve örnekleme belirtilmiştir. Verilerin toplanmasında kullanılan ölçme araçlarının niteliği ve verilerin nasıl çözümleneceği ana hatlarıyla açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma var olan durumu tespitine yönelik tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın materyalini Antalya ili içerisinde bulunan Türk El Halısı satış ve pazarlaması ile uğraşan işletmeler ve bu iş yerlerinde çalışanlar oluşturmuştur. Yapılan çalışma ürün incelemesine yönelik bir çalışma değildir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Antalya ili sınırları içerisinde bulunan Türk el halısı satış ve pazarlaması ile uğraşan işletmeler oluşturmaktadır. Gerekli işletmelerin listesi Antalya Ticaret Odasından temin edilmiştir.

Örneklem ise Antalya ili sınırları içinde yer alan, Türk el halısı pazarlaması ve satışı ile uğraşan 41 işletmeden, evreni temsil edecek rastgele seçilen iş yeri sahipleri, satış temsilcileri ve pazarlamacılarından oluşan 44 kişilik bir gruptan oluşturulmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında verilerin toplanılmasında iki yöntem kullanılmıştır. Birincil olarak Türk el halısı konusunun kavranması için, el halıcılığı ile ilgili literatür taraması yoluyla konu hakkında ön bilgi temin edilmiştir.

İkinci olarak verilerin toplanması için anket hazırlanmış ve araştırmacı tarafından uygulaması bizzat yapılmıştır.

Anket eğitim ve tüketici tercihleri hakkındaki görüşler olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Toplam 19 soru başlığı altında 78 seçenek likert ölçekli olarak düzenlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Anketler tespit edilen işletmelerin ziyaret edilmesi ve kısaca tanıtılarak sunulması ile işletme çalışanları ve sahipleri tarafından cevaplanmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 16.00 (Statistical Package For Social Sciences) programı kullanılmıştır. Ölçme aracının geliştirilmesinde ve analizinde ölçme değerlendirme uzmanından ve tez danışmanından yardım alınmıştır. Elde edilen tüm veriler analiz edilerek amaçlar paralelinde uygun başlıklar altında tablolara dönüştürülüp, yorumlanmıştır.

Verilerin analizinde SPSS paket programından faydalanılarak frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmış, her sorunun aritmetik ortalaması alınarak bulgular uygun tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Aritmetik ortalama değerlendirilirken 4,00 ve 2,00 arası değerler olumlu, 2,00 ve altındaki değerler olumsuz olarak yorumlanmıştır.

Yapılan literatür taramasından elde edilen veriler araştırma sonuçları ile birlikte yeri geldiğinde karşılaştırılarak verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın genel amacı ve alt amaçları doğrultusunda aranan cevaplara ilişkin anket yoluyla toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve bulgulara ait yorumlar yer almaktadır.

4.1. Araştırmaya katılan bireylerin kişisel nitelikleri

Araştırmaya katılan bireylerin yaş, işteki çalışma süresi, öğrenim durumu, mesleki eğitim ve alan eğitimine ilişkin görüşleri Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 8. Araştırmaya katılan bireylerin kişisel niteliklerinin dağılımı

Yaş	f	%
20-25	8	18.2
26-30	6	13.6
31-40	22	50.0
41-...	8	18.2
Toplam	44	100.0
Ne kadar süredir bu işi yapıyor		
0-1	2	4.5
2-5	9	20.5
6-10	6	13.6
11-15	13	29.5
16-...	14	31.8
Toplam	44	100.0
Öğrenim durumu		
İlkokul	7	15.9
Ortaokul	15	34.1
Lise	20	45.5

Meslek lisesi	1	2.3
Ön lisans	1	2.3
Lisans	-	-
Yüksek lisans	-	-
Toplam	44	100.0
El halıcılığı hakkında eğitim aldı mı		
Evet	18	40.9
Hayır	26	59.1
Toplam	44	100.0
Ne tür eğitim aldınız		
Kurs	1	3.4
Seminer	-	-
Staj	-	-
Halk eğitim	-	-
Mesleki eğitim	-	-
İş yerinde eğitim	17	58.6
Tecrübe (diğer)	11	37.9
Toplam	28	100.0
Aldığı eğitimi yeteri buluyor mu		
Evet	25	71.4
Hayır	10	28.6
Toplam	35	100.0

Tablo 8. incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %18.2'si 20-25 yaş, %13.6'sı 26-30 yaş, **%50'si 31-40 yaş** ve % 18.2'si 41 ve üzeri yaş gurubundadır. Bu değerlendirmenin sonucunda araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunu 31-40 yaş grubunun oluşturduğu görülmüştür.

Tablo 8. incelendiğinde, ne kadar süredir bu işi yapıyorsunuz sorusuna, bireylerin % 4.5'i 0-1 yıl, %20.5'i 2-5 yıl, %13.6'sı 6-10 yıl, %29.5'i 11-15 yıl ve **% 31.8'i 16 yıl**

ve üzeri cevabını vermiştir. Bu verilerden de anlaşılacağı gibi, bu araştırma gurubunu çoğunlukla meslekte 16 yıl ve üzeri çalışanlardan oluştuğu görülmüştür.

Tablo 8. incelendiğinde ankete katılan bireylerin %15.9'u ilkokul, %34.1'i ortaokul, **% 45.5'i lise**, %2.3'ü meslek lisesi ve 2.3'ü ön lisans mezunudur. Bu değerlendirmenin sonucunda, araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunu lise mezunlarının oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde, El halıcılığı hakkında eğitim alıp almadıkları sorusuna katılımcıların %40.9'u evet, **%59.1'i hayır** cevabını vermiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, sektörde çalışanların büyük çoğunluğunun el halıcılığı hakkında eğitim almadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde, El halıcılığı hakkında eğitim alıp almadıkları sorusuna evet cevabını veren bireylerin, %3.4'ü kurs, **%58.6'sının iş yerinde eğitim** ve %37.9'unun tecrübe cevabını verdikleri görülmüştür. Bu değerlendirmenin sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun iş yerinde eğitim aldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde, mesleği alanında aldığı eğitimi yeterli buluyor mu sorusuna, katılımcıların **%71.4'ü evet** %28.6'sı hayır cevabını vermiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, bireylerin çalıştıkları alanda aldıkları eğitimi yeterli buldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 8. genel anlamda incelendiğinde; araştırmaya katılanların çoğunluğunu 31–40 yaş arası, meslekte 16 yıl ve üzeri çalışmış, lise mezunu, el halıcılığı hakkında mesleki eğitim almamış, iş yerinde eğitim görmüş ve çalıştıkları alanda aldıkları eğitimi yeterli bulan bireyler oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmaya katılan bireylerin mesleki eğitim hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan bireylerin mesleki eğitimin gerekli olup olmadığına, eğer gerekli ise; mesleki eğitimin kazandırdığı satışta kolaylık, müşteri memnuniyeti, el

sanatlarımızın tanıtılması, yaşatılması ve el halıcılığı hakkında tüketiciye detaylı bilgi verebilmek açılarından gerekliliğine ilişkin görüşleri Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya katılan bireylerin mesleki eğitim hakkındaki görüşlerinin dağılımı

Eğitimin gerekli olduğunu düşünüyor mu?	f	%
Evet	40	93.0
Hayır	3	7.0
Toplam	43	100.0

Tablo 9. incelendiğinde, mesleki eğitimin gerekli olup olmadığı sorusuna, bireylerin **%93'ü evet**, % 7'si hayır cevabını vermiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun evet cevabını vermiştir.

Bu durum mesleki eğitimin halı satıcılığı mesleği için gerekli olduğunu göstermektedir.

Tablo 10. Mesleki eğitimin halı satıcıları için hangi açılardan gerekli olduğu hakkındaki görüşlerin dağılımı

	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
Sorular	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Eğitim satışta kolaylık açısından gereklidir.	-	-	1	2.4	18	42.9	23	54.8	3.52
Eğitim müşteri memnuniyeti açısından gereklidir.	-	-	2	4.8	14	33.3	26	61.9	3.57
El sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından gereklidir.	-	-	2	4.8	20	47.6	20	47.6	3.43
El halıcılığı hakkında tüketiciye bilgi vermek açısından gereklidir	-	-	-	-	12	28.6	30	71.4	3.71

Tablo 10. incelendiğinde, mesleki eğitimin satışta kolaylık açısından gerekliliğine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin %2.4 az katılıyorum, %42.9 u katılıyorum ve **% 54.'i kesinlikle katılıyorum** cevabını verdiği görülmektedir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin satışta kolaylık açısından mesleki eğitimin gerekliliğine kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Bireylerin verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.52** ile eğitimin satışta kolaylık açısından gerekli olduğu ve olumlu algılandığını göstermektedir.

Tablo 10. incelendiğinde, mesleki eğitimin müşteri memnuniyeti açısından gerekliliğine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 4.8'i az katılıyorum, % 33.3'ü katılıyorum, **% 61.9'u kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, bireylerin mesleki eğitimin müşteri memnuniyeti açısından gerekliliğine kesinlikle katıldıklarını göstermektedir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.57** ile mesleki eğitimin müşteri memnuniyeti açısından gerekli olduğunun olumlu algılandığı tespit edilmiştir.

Tablo 10. incelendiğinde, mesleki eğitimin el sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından gerekliliğine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin %4.8'i az katılıyorum, **% 47.6'sı katılıyorum ve % 47.6' sı kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, bireylerin mesleki eğitimin el sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından gerekliliğine eşit oranla (%95.2), katıldıkları ve kesinlikle katıldıklarını göstermektedir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.43** ile mesleki eğitimin, el sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından gerekli olduğunu ve olumlu algılandığını göstermektedir.

Tablo 10. incelendiğinde, mesleki eğitimin el halıcılığı hakkında tüketiciye detaylı bilgi verebilmek açısından gerekliliğine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin %28.6'sı katılıyorum ve **% 71.4'ü kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda bireylerin el halıcılığımız hakkında detaylı bilgi verebilmek için mesleki eğitimin gerekliliğine kesinlikle katıldıkları görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.71** ile mesleki eğitimin el

halıcılığı hakkında bilgi vermek açısından gerekliliği konusunun olumlu algılandığını göstermektedir.

Tablo 10. Genel değerlendirmesi yapıldığında; bireylerin satışta kolaylık açısından, müşteri memnuniyeti açısından, el sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından, el halıcılığımız hakkında detaylı bilgi verebilmek için mesleki eğitimin gerekliliğine kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir.

4.3. Tüketicilerin el halılarının genel özelliklerine göre tercihlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, el halılarında tüketici tercihlerinin ana hatlarını oluşturan doğal boyalar, renk uyumu, desen karakterleri, dm² 'deki düğüm sayısı, malzeme ve fiyat faktörlerine ilişkin genel görüşleri Tablo 11.'de verilmiştir.

Tablo 11. Tüketicilerin el halılarının genel özelliklerine göre tercihlerine ilişkin görüşlerin dağılımı

	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
Sorular	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Doğal boyalı olması önemlidir.	-	-	15	34.1	15	34.1	14	31.8	2.98
Renk uyumu önemlidir.	-	-	-	-	19	43.2	25	56.8	3.57
Yöresel desen karakteristiğinde olması önemlidir.	4	9.1	17	38.6	16	36.4	7	15.9	2.59
Kalite önem taşımaktadır (dm ² düğüm sayısı).	-	-	-	-	12	27.3	32	72.7	3.73
Kullanılan malzeme önemlidir.	-	-	1	2.3	18	40.9	25	56.8	3.55
İşçilik önemlidir.	3	6.8	-	-	16	36.4	25	56.8	3.43
Fiyat önemlidir.	3	6.8	2	4.5	18	40.9	21	47.7	3.30

Tablo 11. incelendiğinde, el halılarında doğal boyanın önemli olup olmadığına ilişkin soruya ankete katılan bireylerin **%34.1'i az katılıyorum, % 34.1'i katılıyorum** ve % 31.8'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, el halısının doğal boyalı olmasının tüketici tercihleri için önemli olduğu vurgusuna katıldıkları (%68.2 oranla) tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.98** ile, el halılarının doğal boyalı olmasının tüketici tercihlerinde genel anlamda olumlu algılandığı görülmüştür.

Tablo 11. incelendiğinde, el halılarında renk uyumunun tüketici tercihleri açısından önemli olup olmadığına ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 43.2 si katılıyorum, **% 56.8 i kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda el halılarında renk uyumunun tüketiciler açısından önemli olduğuna, bireylerin yüksek oranla kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.57** ile, el halılarında renk uyumunun tüketiciler tarafından, genel anlamda olumlu algılandığı ifade edilmiştir.

Tablo 11. incelendiğinde, el halılarının desen karakteristiğinin tüketici tercihleri açısından önemli olup olmadığı sorusuna ankete katılan bireylerin % 9.1'i katılmıyorum, **% 38.6'sı az katılıyorum**, %36.4'ü katılıyorum ve % 15.9'u kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda el halılarının yöresel desen karakteristiğinde olmasının tüketici tercihleri açısından önemli olduğu olgusuna bireylerin az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 2.59 ile el halılarının yöresel desen karakteristiği taşımasının tüketiciler tarafından genel anlamda olumlu karşılandığı görülmektedir.

Tablo 11. incelendiğinde, el halılarında dm²'deki düğüm sayısının tüketici tercihleri açısından önemli olup olmadığına ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 27.3 ünün katılıyorum, **% 72.7'si kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda dm²'deki düğüm sayısının tüketici tercihleri açısından önemli olduğuna bireylerin kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.73** ile el halılarında dm²'deki düğüm

sayısının tüketici tercihleri açısından genel anlamda olumlu algılandığını göstermektedir.

Tablo 11. incelendiğinde, el halılarının yapımında kullanılan malzemenin tüketiciler tarafından önemsenip önemsenmediğine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 2.3'ü az katılıyorum, 40.9'u katılıyorum ve **% 56.8'i kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda el halısı yapımında kullanılan malzemenin tüketiciler açısından önemli olduğuna bireylerin kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.55** ile, el halısında kullanılan malzemenin, tüketiciler açısından önemli bir unsur olarak, genel anlamda olumlu algılandığını göstermektedir.

Tablo 11. incelendiğinde, el halılarında işçiliğin önemli olup olmadığına ilişkin sorulan soruya ankete katılan bireylerin % 6.8'i katılmıyorum, % 36.4'ü katılıyorum ve **%56.8'i kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda el halısında işçiliğin önemli olduğuna bireylerin kesinlikle katıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.43** ile el halısında işçiliğin tüketiciler tarafından genel anlamda önemli bir unsur olarak algılandığını göstermektedir.

Tablo 11. incelendiğinde el halılarında fiyatın tüketiciler tarafından önemli olup olmadığına ilişkin soruya ankete katılan bireylerin %6.8' katılmıyorum, % 4.5'i az katılıyorum, % 40.9'u katılıyorum ve **% 47.7'si kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda el halısında fiyatın önemli olduğuna bireylerin kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.30** ile, el halısında fiyatın tüketiciler açısından genel anlamda önemli bir unsur olarak algılandığı göstermektedir.

Tablo 11. genel değerlendirmesi yapıldığında; bireylerin el halısının doğal boyalı olmasının tüketici tercihleri için önemli olduğu vurgusuna katıldıkları, el halılarında renk uyumunun tüketiciler açısından önemli olduğuna, yüksek oranla kesinlikle katıldıkları, el halılarının yöresel desen karakteristiğinde olmasının tüketici tercihleri

açısından önemli olduğu olgusuna az katıldıkları, dm²'deki düğüm sayısının tüketici tercihleri açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları, el halısı yapımında kullanılan malzemenin tüketiciler açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları, el halısında işçiliğin önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları ve son olarak el halısında fiyatın önemli olduğuna bireylerin kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu durum tüketicilerin, yöresel halı desen karakterleri hakkında bilgi sahibi olmasalar da, kalite, renk uyumu, işçilik ve fiyata önem verdiklerini göstermektedir.

4.4. Tüketicilerin el halılarında renk ve doğal boya tercihlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, el halılarında tüketici tercihlerinde renklerin pastel ve uyumlu olması, zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşması, kalıcılığı, sağlık açısından uygun olması, ev dekorasyonuna ve moda uyumu faktörlerine ilişkin görüşleri Tablo 12.'de verilmiştir.

Tablo 12. Tüketicilerin el halılarında renk ve doğal boya tercihlerine ilişkin görüşlerin dağılımı

Sorular	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Renklerin pastel ve uyumlu olması önemlidir.	5	11.4	19	43.2	10	22.7	10	22.7	2.57
Renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşması önemlidir.	2	4.5	17	38.6	18	40.9	7	15.9	2.68
Renklerin kalıcı olması önemlidir.	2	4.5	14	31.8	18	40.9	10	22.7	2.82
Renklerin ev dekorasyonuna ve moda uyumu önemlidir.	-	-	2	4.5	15	34.1	27	61.4	3.57
Doğal boyarmaddenin sağlık açısından uygun olması önemlidir.	6	13.6	16	36.4	18	40.9	4	9.1	2.45

Tablo 12. incelendiğinde, el halılarında renklerin pastel ve uyumlu olmasının tüketici tercihlerindeki önemine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.4' katılmıyorum, **% 43.2 si az katılıyorum**, %22.7'si katılıyorum ve % 22.7 si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, el halılarında renklerin pastel ve uyumlu olmasının tüketiciler tarafından önemli olduğuna, bireylerin az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.57** ile, el halılarında renklerin pastel ve uyumlu olmasının tüketiciler tarafından olumlu algılandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 12. incelendiğinde, el halılarında renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşmasının tüketici tercihlerindeki önemine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 4.5' i katılmıyorum, % 38.6'sı az katılıyorum, **% 40.9'u katılıyorum** ve % 15.9'u kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, el halılarında renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşmasının tüketiciler tarafından önemli olduğuna, bireylerin katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.68** ile, el halılarında renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşmasının tüketiciler açısından olumlu algılandığı görülmektedir.

Tablo 12. incelendiğinde, el halılarında renklerin kalıcı olmasının tüketiciler açısından önemli olduğuna ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 4.5'î katılmıyorum, % 31.8'i az katılıyorum, **% 40.9'u katılıyorum** ve % 22.7'si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, el halılarında renklerin kalıcı olmasının önemli olduğuna bireylerin katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.82** ile el halılarında renklerin kalıcı olmasının tüketiciler tarafından olumlu algılandığı görülmüştür.

Tablo 12. incelendiğinde, el halılarında renklerin ev dekorasyonuna ve moda uygun olmasının tüketici tercihleri açısından önemine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 4.5 az katılıyorum, % 34.1'i katılıyorum ve **% 61.4'ü kesinlikle**

katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, el halılarında rengin, ev dekorasyonuna ve modaya uyumunun tüketiciler açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.57** ile, renklerin ev dekorasyonuna ve modaya uygunluğunun tüketiciler tarafından olumlu algılandığı görülmektedir.

Tablo 12. incelendiğinde, el halılarında kullanılan doğal boyar maddenin sağlık açısından uygun olmasının tüketiciler açısından önemli olduğuna ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 13.6'sı katılmıyorum, % 36.4'ü az katılıyorum, **% 40.9'u katılıyorum** ve % 9.1'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, el halılarında doğal boyar maddenin sağlık açısından uygun olmasının tüketiciler tarafından önemsendiğine katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.45** ile el halılarında sağlık açısından uygun doğal boyar madde kullanılmasının, tüketiciler tarafından olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 12. genel değerlendirmesi yapıldığında; bireylerin el halılarında renklerin pastel ve uyumlu olmasının tüketiciler tarafından önemli olduğuna az katıldıkları, el halılarında renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşmasının tüketiciler tarafından önemli olduğuna, katıldıkları, el halılarında renklerin kalıcı olmasının önemli olduğuna katıldıkları, el halılarında rengin, ev dekorasyonuna ve modaya uyumunun tüketiciler açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları ve son olarak el halılarında doğal boyar maddenin sağlık açısından uygun olmasının tüketiciler tarafından önemsendiğine katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, el halısı yapımında kullanılan boya cinsi ve kalitesi, halı renklerinin zamana karşı gösterdiği direnç tüketicilerin halı seçiminde önemli bir role sahiptir. Ayrıca günümüz çizgisini yakalayan renklerden yapılmış el halılarının tüketiciler tarafından daha fazla alım şansına sahip oldukları da anlaşılmaktadır.

4.5. Tüketicilerin el halılarında desen karakteri tercihlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, tüketicilerin el halılarında yöresel desen karakterleri hakkındaki bilgileri, yöresel halı isimleri, motif karakterleri, kompozisyon seçimi, eski tarihi halılar ve modern halı faktörlerine ilişkin görüşleri Tablo 13.'de verilmiştir.

Tablo 13. Tüketicilerin el halılarında desen karakteri tercihlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Sorular	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Tüketicilerin yöresel desen karakterleri hakkında bilgisi vardır.	9	20.5	33	75.0	2	4.5	-	-	1.84
Tüketiciler halıların yöresel isimlerini bilmektedir.	21	47.7	23	52.3	-	-	-	-	1.52
Tüketiciler halı seçiminde motiflerin orijinal karakterine önem vermektedir.	19	43.2	17	38.6	4	9.1	4	9.1	1.84
Tüketiciler halı seçiminde orijinal kompozisyon tiplerini istemektedir.	19	43.2	13	29.5	8	18.2	4	9.1	1.93
Tüketiciler yüzyıl öncesi üretilmiş müzelerde sergilenen halı kopyalarını daha çok tercih etmektedir.	16	36.4	25	56.8	1	2.3	2	4.5	1.75
Tüketiciler daha çok modern ve özgün halı tasarımlarını tercih etmektedir.	1	2.3	19	43.2	17	38.6	7	15.9	2.68

Tablo 13. incelendiğinde, el halılarındaki yöresel desen karakteristiği hakkında tüketicilerin bilgisi olduğuna ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 20.5'i katılmıyorum, **% 75'i az katılıyorum** ve % 4.5'i katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halılarında yöresel desen karakterleri hakkında bilgi sahibi olduğuna az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.84** ile tüketicilerin el halılarında yöresel desen karakterleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 13. incelendiğinde, el halılarının yöresel isimlerini tüketicilerin bildiklerine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin, % 47.7'si katılmıyorum ve **% 52.3' az katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halılarının yöresel isimlerini bildiklerine az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.52** ile, tüketicilerin el halılarının yöresel isimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Tablo 13. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde orijinal motif karakterlerine önem verdiğine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin, **% 43.2'si katılmıyorum**, % 38.6'sı az katılıyorum, % 9.1'i katılıyorum ve % 9.1'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde motiflerin orijinal karakterine önem verdiğine katılmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.84** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde, motiflerin orijinal karakterlerine önem vermedikleri algılanmaktadır.

Tablo 13. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde orijinal kompozisyon tiplerini seçmelerine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin, **% 43.2'si katılmıyorum**, % 38.6'sı az katılıyorum, % 18.2'si katılıyorum ve % 9.1'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde orijinal kompozisyon tiplerine önem verdiklerine katılmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.93** ile,

tüketicilerin el halısı seçiminde orijinal desen karakterine önem vermedikleri görülmüştür.

Tablo 13. incelendiğinde, tüketicilerin yüzyıl öncesi üretilmiş müzelerde sergilenen halı kopyalarını istediklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 36.4'ü katılmıyorum, **% 56.8'i az katılıyorum**, % 2.3'ü katılıyorum ve % 4.5'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin yüzyıl öncesi üretilen ve müzelerde sergilenen halı kopyalarının tercih ettiğine, bireylerin az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.75** ile, tüketicilerin yüzyıl öncesi üretilmiş eski halı kopyalarını tercih etmediğini göstermektedir.

Tablo 13. incelendiğinde, tüketicilerin modern ve özgün tasarımları tercih ettiğine, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü katılmıyorum, **% 43.2'si az katılıyorum**, % 38.6'sı katılıyorum ve % 15.9'u kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin modern ve özgün tasarımları tercih ettiğine az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.68** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde modern ve özgün tasarımları tercih ettiğini göstermektedir.

Tablo 13. genel değerlendirmesi yapıldığında, bireylerin; tüketicilerin el halılarında yöresel desen karakterleri hakkında bilgi sahibi olduğuna az katıldıkları, tüketicilerin el halılarının yöresel isimlerini bildiklerine az katıldıkları, tüketicilerin el halısı seçiminde motiflerin orijinal karakterine önem verdiğine katılmadıkları, tüketicilerin el halısı seçiminde orijinal kompozisyon tiplerine önem verdiklerine katılmadıkları, tüketicilerin yüzyıl öncesi üretilen ve müzelerde sergilenen halı kopyalarının tercih ettiğine az katıldıkları ve son olarak tüketicilerin modern ve özgün tasarımları tercih ettiğine az katıldıkları tespit edilmiştir.

Modern ve özgün tasarımların tercih edildiği görüşüne katılan ve kesinlikle katılanların toplam oranının yüksek olması (%54.5 oranla) özgün tasarımların tercih edildiğini göstermektedir.

Başka bir araştırmaya göre; Türkiye’de dokunan el halılarının geleneksel Türk motiflerinden oluştuğu ve bu tarz tasarımların günümüz dekorasyonunda fazla tercih edilmediğinden yakınılmaktadır. Bu sonuç , bu araştırmadaki tespiti desteklemektedir. (Ölmez, Akkuş, 2006 s:219-220)

Diğer bi çalışmada ise; “Halı konusunda yozlaşmanın olduğunu bölgesel özelliklerin bozulduğunu söyler kaygı duyarız. Ancak çağlara göre özellikle son yıllarda, yıllara göre zevklerin değişip yeni arayışlara girildiği gözardı edilir. Ayrıca halının kültürel bir değer ve ekonomik bir mal olduğu pek düşünülmemektedir” (Öztürk, 1987 s:319) şeklinde yorumlanarak aynı bağlamda değerlendirilmiştir.

4.6. Tüketicilerin yöresel halı seçimlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde hangi yöre halılarını tercih ettiğine ilişkin görüşleri Tablo 14.’de verilmiştir.

Tablo 14. Tüketicilerin yöresel halı seçimlerine ilişkin görüşlerin dağılımı

	Hiç		Az		Orta		Çok		Ort.
Yöreler	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Hereke	-	-	-	-	29	65.9	15	34.1	3.34
Bünyan	-	-	7	16.3	28	65.1	8	18.6	3.02
Isparta	26	59.1	17	38.6	1	2.3	-	-	1.43
Yağcıbedir	2	4.5	15	34.1	24	54.5	3	6.8	2.64
Kula	4	9.1	17	38.6	22	50.0	1	2.3	2.45
Milas	-	-	4	9.1	25	56.8	15	34.1	3.25
Sivas	5	11.4	24	54.5	14	31.8	1	2.3	2.25
Taşpınar	2	4.5	14	31.8	28	63.6	-	-	2.59
Konya ladik	2	4.5	16	36.4	23	52.3	3	6.8	2.61
Konya taşkale	4	9.1	14	31.8	25	56.8	1	2.3	2.52
Yahyalı	2	4.5	22	50.0	16	36.4	4	9.1	2.50
Doğu Anadolu halıları	11	25.0	15	34.1	13	29.5	5	11.4	2.27
Döşemealtı	-	-	12	27.3	23	52.3	9	20.5	2.93
Diğer	-	-	-	-	25	67.6	12	32.4	3.32

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Hereke halısını tercih etmeleri hakkında, ankete katılan bireylerin **% 65.9'u orta**, % 34.1'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda Hereke halısının, tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.34** ile, Hereke halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Bünyan halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 16.3'ü az, **% 65.1'i orta** ve %18.6'sı çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Bünyan halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.02** ile, Bünyan halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Isparta halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin **% 59.1'i hiç**, % 38.6'sı az ve % 2.3'ü de orta cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda Isparta halısının tüketiciler tarafından hiç tercih edilmediği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.43** ile, Isparta halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olmadığını göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Yağcıbedir halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, % 34.1'i az, **% 54.5'i orta** ve % 6.8'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Yağcıbedir halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.64** ile Yağcıbedir halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Kula halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 9.1'i hiç, % 38.6'sı az, **% 50'si orta** ve % 2.3'ü çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda Kula halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların

aritmetik ortalaması **2.45** ile, Kula halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Milas halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 9.1'i az, **% 56.8'i orta** ve % 34.1'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Milas halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.25** ile, Milas halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Sivas halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 11.4'ü hiç, **% 54.5'i az**, % 31.8'i orta ve % 2.3'ü çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Sivas halısının tüketiciler tarafından az derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.25** ile, Sivas halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Taşpınar halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, % 31.8'i az ve **% 63.6'sı orta** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Taşpınar halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.59** ile, Taşpınar halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Konya Ladik halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, % 36.4'ü az, **% 52.3'ü orta** ve % 6.8'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Konya Ladik halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.61** ile, Konya Ladik halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Konya Taşkale halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 9.1'i hiç, % 31.8'i az, **% 56.8'i orta** ve % 2.3'ü

çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Konya Taşkale halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.52** ile, Konya Taşkale halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Yahyalı halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, **% 50'si az**, 36.4'ü orta ve % 9.1'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Yahyalı halısının tüketiciler tarafından az derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.50** ile, Yahyalı halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Doğu Anadolu halılarını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 25'i hiç, **% 34.1'i az**, % 29.5 orta ve % 11.4'ü çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Doğu Anadolu halılarının tüketiciler tarafından az derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.27** ile, Doğu Anadolu halılarının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin Döşemealtı halısını tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin % 27.3'ü az, **% 52.3'ü orta** ve % 20.5'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, Döşemealtı halısının tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.93** ile, Döşemealtı halısının tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. incelendiğinde, tüketicilerin diğer halıları tercih etmeleri hakkında ankete katılan bireylerin **% 67.6'sı orta** ve % 32.4'ü çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, diğer halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.61** ile, diğer halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Diğer seçeneğinde belirtilen yöre halılarından, Hindistan, Nepal, Çin'den gelen ithal halıların yanında, Antik Yörük (Yunt dağı, Çanakkale), Uşak ve Gördes halılarının da tercih edildiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Tablo 14. genel değerlendirmesi yapıldığında, yöresel el halısı seçiminde; Hereke halısının orta derecede, Bünyan halısının orta derecede, Yağcı bedir halısının orta derecede, Kula halısının orta derecede, Milas halısının orta derecede, Sivas halısının az derecede, Taşpınar halısının orta derecede, Konya Ladik halısının orta derecede, Konya Taşkale halısının orta derecede, Yahyalı halısının az derecede tercih, Doğu Anadolu halılarının az derecede, Döşemealtı halısının orta derecede ve son olarak diğer halılar grubundan Hindistan, Nepal, Çin'den gelen ithal halıların yanında, Antik Yörük (Yunt dağı, Çanakkale), Uşak ve Gördes halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği, Isparta halısının hiç tercih edilmediği, tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, yöresel halılarımızdan Doğu Anadolu halıları Sivas halıları, Yahyalı ve özellikle Isparta halılarının günden güne değer kaybettiği gözlenmektedir. Anadolu el dokuması halıların yanında Doğu ülkelerinden Hindistan, Nepal, Çin'den gelen ithal halıların da turizm sektöründe satışının yapılması ve hatta tercih edilmesi dikkate değer bir konudur.

Bu konu ile ilgili olarak; örneğin, Nepal halısının dünyadaki tüm halılardan farklı olduğu, üretiminde halen ipliği ellerinde eğirdikten sonra geleneksel yöntemlerle ip boyamaya devam ettikleri ve günümüz dekorasyonuna uygun halı üretildiği belirtilmiştir. Çin halılarında ise desen kopyacılığının yaygın olduğu, Çin'den gelen ürünlerde, kimin ürettiği bilinmemekle birlikte, Türk motiflerinin görülmesi, malzeme ve işçiliğin ucuzluğu bu halıların piyasada tutunmasını sağlamaktadır (Ölmez, Akkuş, 2006 s: 219-220). Daha önce yapılmış olan bu yorum ile bu araştırmada tespit edilen sonuçlar aynı paraleldedir.

4.7. Tüketicilerin el halılarında dm²'deki düğüm sayısı tercihlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, tüketicilerin el halısı kaliteleri ve dm²'deki düğüm sayısının önemi hakkındaki bilgilerine ilişkin görüşleri Tablo 15.'de verilmiştir.

Tablo 15. Tüketicilerin el halılarında dm²'deki düğüm sayısı tercihlerine ilişkin görüşlerin dağılımı

Sorular	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Tüketicilerin yöresel halı kaliteleri hakkında bilgisi vardır.	19	43.2	17	38.6	4	9.1	4	9.1	1.84
Tüketiciler dm ² deki düğüm sayısını kalite olarak algılamamaktadır.	20	45.5	14	31.8	4	9.1	6	13.6	1.91
Tüketiciler halı seçiminde kaliteye (dm ² deki düğüm sayısı) önem vermektedir.	8	18.2	-	-	24	54.5	12	27.3	2.91
Tüketiciler halı seçiminde kalitesi (dm ² deki düğüm sayısı) yüksek olan halıları tercih etmektedir.	8	18.2	2	4.5	18	40.9	16	36.4	2.95

Tablo 15. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde yöresel halı kaliteleri hakkında bilgilerinin olduğuna ilişkin soruya ankete katılan bireylerin **% 43.2'si katılmıyorum**, % 38.6'sı az katılıyorum, % 9.1'i katılıyorum ve % 9.1'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin

el halısı seçiminde yöresel halı kaliteleri hakkında bilgilerinin olduğuna katılmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.84** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde, yöresel halı kaliteleri hakkında bilgilerinin olmadığı algılanmaktadır.

Tablo 15. incelendiğinde, tüketicilerin el halılarında dm^2 'deki düğüm sayısını kalite olarak algılamadıklarına ilişkin soruya ankete katılan bireylerin **% 45.5'i katılmıyorum**, % 31.8'i az katılıyorum, % 9.1'i katılıyorum ve % 13.6'sı kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halılarında dm^2 'deki düğüm sayısını kalite olarak algılamadıklarına katılmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **1.91** ile, tüketicilerin el halılarında, dm^2 'deki düğüm sayısını kalite olarak algıladıkları görülmektedir.

Tablo 15. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde dm^2 'deki düğüm sayısına önem verdiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 18.2'si katılmıyorum, **% 54.5'i katılıyorum** ve % 27.3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde dm^2 'deki düğüm sayısına önem verdiklerine katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.91** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde, dm^2 'deki düğüm sayısına önem verdikleri görülmektedir.

Tablo 15. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde, dm^2 'deki düğüm sayısı yüksek olan halıları seçtiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 18.2'si katılmıyorum, % 4.5'i az katılıyorum, **% 40.9'u katılıyorum** ve % 36.4'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde dm^2 'deki düğüm sayısı yüksek olan halıları seçtiklerine katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.95** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde, dm^2 'deki düğüm sayısı yüksek olan halıları seçtiklerinin olumlu algılandığı görülmektedir.

Tablo 15. genel incelemesi yapıldığında bireylerin; tüketicilerin el halısı seçiminde yöresel halı kaliteleri hakkında bilgilerinin olduğuna katılmadıkları, el halılarında dm²'deki düğüm sayısını kalite olarak algılamadıklarına katılmadıkları, el halısı seçiminde dm²'deki düğüm sayısına önem verdiklerine katıldıkları ve son olarak el halısı seçiminde dm²'deki düğüm sayısı yüksek olan halıları seçtiklerine katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, tüketicilerin yöresel el halılarının standart kaliteleri hakkında bilgileri olmasa da el halısında kaliteye önem verdikleri ve yüksek kalitedeki ürünleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

4.8. Tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme tercihinin ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, tüketicilerin el halılarında, kullanılan boya ve iplik malzemeleri hakkındaki bilgilerine ilişkin görüşleri Tablo 16.'da verilmiştir.

Tablo 16. Tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme tercihinin ilişkin görüşlerin dağılımı

Sorular	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Tüketicilerin halı malzemesi hakkında bilgisi vardır.	5	11.6	26	60.5	11	25.6	1	2.3	2.19
Tüketiciler halı seçiminde malzemeye önem vermektedir.	1	2.3	1	2.3	37	86	4	9.3	3.02
Tüketiciler halı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan halıları tercih etmektedir.	-	-	12	27.9	27	62.8	4	9.3	2.81
Tüketiciler halı seçiminde malzemede boya kalitesine önem vermektedir.	1	2.3	22	51.2	17	39.5	3	7.0	2.51
Tüketiciler halı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem vermektedir.	6	14.0	1	2.3	29	67.4	7	16.3	2.86

Tablo 16. incelendiğinde, tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme hakkında bilgisi olduğuna ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.6'sı katılmıyorum, % **60.5'i az katılıyorum**, % 25.6'sı katılıyorum ve % 2.3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme hakkında bilgisi olduğuna az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.19** ile tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme hakkında bilgisi olduğunun olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 16. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde kullanılan malzemeye önem verdiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü katılmıyorum, % 2.3'ü az katılıyorum, % **86'sı katılıyorum** ve % 9.3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde kullanılan malzemeye önem verdiklerine katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.02** ile tüketicilerin el halısı seçiminde kullanılan malzemeye önem verdiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 16. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan halıları tercih ettiğine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 27.9'u az katılıyorum, % **62.8'i katılıyorum** ve % 9.3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan halıları tercih ettiğine katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.81** ile tüketicilerin el halısı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan halıları tercih ettiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 16. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde malzemede boya kalitesine önem verdiklerine ilişkin soruya ankete katılan bireylerin % 2.3'ü katılmıyorum, % **51.2'si az katılıyorum**, % 39.5'i katılıyorum ve % 7'si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde malzemede boya kalitesine önem verdiklerine az katıldıkları tespit

edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.51** ile tüketicilerin el halısı seçiminde malzemede boya kalitesine önem verdiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 16. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem verdiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 14'ü katılmıyorum, % 2.3'ü az katılıyorum, **% 67.4'ü katılıyorum** ve % 16.3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem verdiklerine katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.86** ile tüketicilerin el halısı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem verdiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 16. genel değerlendirmesi yapıldığında bireylerin; tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme hakkında bilgisi olduğuna az katıldıkları, el halısı seçiminde kullanılan malzemeye önem verdiklerine katıldıkları, el halısı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan halıları tercih ettiğine katıldıkları, el halısı seçiminde malzemede boya kalitesine önem verdiklerine az katıldıkları ve son olarak el halısı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem verdiklerine katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılabacağı üzere, tüketicilerin el halısı üretiminde kullanılan malzemeler hakkında pek fazla bilgileri olmasa da satıcı ifadelerine göre halı hakkında verilen bilgilerden etkilenecek malzeme kalitesi yüksek olan ürünlere yönlendikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin, el halılarında tüketici tercihlerinin malzemenin kullanım şekilleri açısından önem sıralamasına ilişkin görüşleri Tablo 17.'de verilmiştir.

Tablo 17. El halılarında tüketici tercihlerinin malzemenin kullanım şekilleri açısından önemine ilişkin dağılım

	Hiç		Az		Orta		Çok		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Tamamen yün	1	2.3	-	-	25	58.1	17	39.5	3.35
Tamamen ipek	3	7.1	5	11.9	23	54.8	11	26.2	3.00
Çözü ve atkı pamuk düğüm yün	1	2.3	5	11.6	25	58.1	12	27.9	3.12
Çözü ve atkı ipek düğüm yün	5	11.6	13	30.2	22	51.2	3	7.0	2.53
Çözü ve atkı pamuk düğüm rayon (yapay ipek)	5	11.6	23	53.5	13	30.2	2	4.7	2.28
Diğer	2	11.8	3	17.6	9	52.9	3	17.6	2.76

Tablo 17. incelendiğinde, tüketicilerin tamamen yün halıları tercih etmeleri hakkındaki soruya, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü hiç, **% 58.1'i orta** ve % 39.5'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tamamen yün halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.35** ile, tamamen yün halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. incelendiğinde, tüketicilerin tamamen ipek halıları tercih etmeleri hakkındaki soruya, ankete katılan bireylerin % 7.1'i hiç, % 11.9'u az, **% 54.8'i orta** ve % 26.2'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tamamen ipek halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.00** ile, tamamen ipek halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. incelendiğinde, tüketicilerin çözgü ve atkı pamuk, düğümü yün olan halıları tercih etmeleri hakkındaki soruya, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü hiç, % 11.6'sı az, **% 58.1'i orta** ve % 27.9'u çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, çözgü ve atkı pamuk, düğümü yün olan halıların tüketiciler tarafından

orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.12** ile, çözgü ve atkı pamuk düğüm yün halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. incelendiğinde, tüketicilerin çözgü ve atkı ipek, düğümü yün olan halıları tercih etmeleri hakkındaki soruya, ankete katılan bireylerin % 11.6'sı hiç, % 30.2'si az, **% 51.2'si orta** ve % 7'si çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, çözgü ve atkı ipek, düğümü yün olan halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.53** ile, çözgü ve atkı ipek, düğümü yün olan halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. incelendiğinde, tüketicilerin çözgü ve atkı pamuk, düğümü rayon (yapay ipek) olan halıları tercih etmeleri hakkındaki soruya, ankete katılan bireylerin % 11.6'sı hiç, **% 53.5'i az**, % 30.2'si orta ve % 4.7'si çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, çözgü ve atkı pamuk, düğümü rayon (yapay ipek) olan halıların tüketiciler tarafından az derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.28** ile, çözgü ve atkı pamuk, düğümü rayon (yapay ipek) olan halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. incelendiğinde, tüketicilerin diğer malzemelerden olan halıları tercih etmeleri hakkındaki soruya, ankete katılan bireylerin % 11.8'i hiç, % 17.6'sı az, **% 52.9'u orta** ve % 17.6'sı çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda diğer malzemelerden olan halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.76** ile, diğer malzemelerden olan halıların tüketiciler için olumlu bir tercih olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. genel değerlendirmesi yapıldığında; tamamen yün halıların tüketiciler tarafından orta derecede, tamamen ipek halıların orta derecede, çözgü ve atkı pamuk, düğümü yün olan halıların orta derecede, çözgü ve atkı ipek, düğümü yün olan

halıların orta derecede, çözgü ve atkı pamuk, düğümü rayon (yapay ipek) olan halıların az derecede ve son olarak diğer malzemelerden yapılan halılarında orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, tüketiciler el halısı seçiminde kullanılan malzeme kombinasyonları üzerinde özellikle doğal malzemeli olanları tercih etmektedirler. Tercihlerde halıda havı oluşturan düğüm ipliğinin yün yada ipek olmasını önemsedikleri anlaşılmaktadır.

4.9. Tüketicilerin el halılarında işçilik tercihlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, el halılarında tüketici tercihlerinin işçilik bakımından önem sıralamasına ilişkin görüşleri Tablo 18.'de verilmiştir.

Tablo 18. Tüketicilerin el halılarında işçilik tercihlerine ilişkin görüşlerin dağılımı

Sorular	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Tüketicilerin halı işçiliği hakkında bilgisi vardır.	5	11.4	24	54.5	7	15.9	8	18.2	2.41
Tüketiciler halı seçiminde görünüşe önem vermektedir.	1	2.3	-	-	10	22.7	33	75.0	3.73
Tüketiciler işçilik kalitesi yüksek hatasız ürünleri tercih etmektedir.	1	2.3	4	9.1	14	31.8	25	56.8	3.43
Tüketiciler halı hataları hakkında bilgiye sahiptir.	1	2.3	25	58.1	10	23.3	7	16.3	2.53
Tüketiciler halı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih etmektedir.	5	11.6	19	44.2	13	30.2	6	14.0	2.47

Tablo 18. incelendiğinde, tüketicilerin el halılarının işçiliği hakkında bilgi sahibi olduklarına ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.4'ü katılmıyorum, % **54.5'i az katılıyorum**, % 15.9'u katılıyorum ve % 18.2'si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halılarının işçiliği hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.41** ile tüketicilerin el halılarının işçiliği hakkında bilgi sahibi olduklarının olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 18. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde görünüşe önem verdiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü katılmıyorum, % 22.7'si katılıyorum ve % **75'i kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde, görünüşe önem verdiklerine kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.73** ile tüketicilerin el halısı seçiminde görünüşe önem vermelerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 18. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde işçilik kalitesi yüksek, hatasız ürünleri tercih ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü katılmıyorum, % 9.1'i az katılıyorum, % 31.8'i katılıyorum ve % **56.8'i kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde işçilik kalitesi yüksek, hatasız ürünleri tercih ettiklerine kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.43** ile tüketicilerin el halısı seçiminde işçilik kalitesi yüksek, hatasız ürünleri tercih ettiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 18. incelendiğinde, tüketicilerin el halısında işçilik hataları hakkında bilgi sahibi olduklarına ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 2.3'ü katılmıyorum, % **58.1'i az katılıyorum**, % 23.3'ü katılıyorum ve % 16.3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısında işçilik hataları hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.53** ile tüketicilerin el

halısında işçilik hataları hakkında bilgi sahibi olduklarının olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 18. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih ettiğine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.6'sı katılmıyorum, **% 44.2'si az katılıyorum**, % 30.2'si katılıyorum ve % 14'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih ettiğine az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.47** ile tüketicilerin el halısı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih ettiğinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 18. genel değerlendirmesi yapıldığında, bireylerin; tüketicilerin el halılarının işçiliği hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları, el halısı seçiminde, görünüşe önem verdiklerine kesinlikle katıldıkları, el halısı seçiminde işçilik kalitesi yüksek, hatasız ürünleri tercih ettiklerine kesinlikle katıldıkları, el halısında işçilik hataları hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları ve son olarak el halısı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih ettiğine az katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, tüketiciler el halılarında işçilik hakkında fazla bilgiye sahip değillerdir fakat işçilik kalitesinin kaçınılmaz olarak görüntüye yansımından kaynaklanan seçimler halı tercihlerinde rol oynamaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin, el halılarında tüketici tercihlerinin işçilik hataları bakımından önem sıralamasına ilişkin görüşleri Tablo 19.'da verilmiştir.

Tablo 19. El halılarında tüketici tercihlerinin işçilik hataları bakımından önemine ilişkin dağılım

	Hiç		Az		Orta		Çok		Ort.
Hatalar	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Desen hataları	2	4.5	4	9.1	13	29.5	25	56.8	3.39
Renk hataları (abraç)	-	-	-	-	15	34.1	29	65.9	3.66
Boyut farkı	-	-	-	-	5	11.4	39	88.6	3.89
Potluk	-	-	-	-	6	13.6	38	86.4	3.86
Bozuk kenar	-	-	-	-	11	25.0	33	75.0	3.75
Kırkım (kesim) hataları	-	-	11	25.0	18	40.9	15	34.1	3.09
Keçeleşme	-	-	17	38.6	14	31.8	13	29.5	2.91
Yanık yırtık	-	-	-	-	5	11.4	39	88.6	3.89
Kir ve leke	2	4.5	6	13.6	5	11.4	31	70.5	3.48
Göğünme (alazlama) hataları	2	4.5	8	18.2	17	38.6	17	38.6	3.11

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde desen hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, % 9.1'i az, % 29.5'i orta ve **% 56.8'i çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde desen hatalarına çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.39** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde desen hatalarına çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde renk hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 34.1'i orta ve **% 65.9'u çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde renk hatalarına çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.66** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde renk hatalarına çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde boyut farkı hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.4'ü orta ve **% 88.6'sı çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde boyut farkı hatalarına çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.89** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde boyut farkı hatalarına çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde potluk hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 13.6'sı orta ve **% 86.4'ü çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde potluk hatalarına çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.86** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde potluk hatalarına çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde bozuk kenar hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 25'i orta ve **% 75'i çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde bozuk kenar hatalarına çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.75** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde bozuk kenar hatalarına çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde kırkım (kesim) hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 25'i az, **% 40.9'u orta** ve % 34.1'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde kırkım (kesim) hatalarına orta derecede dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.09** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde kırkım (kesim) hatalarına orta derecede dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde keçeleşme özelliğine dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin **% 38.6'sı az**, % 31.8 orta ve % 29.5'i çok cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el

halısı seçiminde keçeleşme özelliğine az derecede dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.91** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde keçeleşme özelliğine az derecede dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde yanık ve yırtık hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.4'ü orta ve **% 88.6'sı çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde yanık ve yırtık hatalarına çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.89** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde yanık ve yırtık hatalarına çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde kir ve lekeye dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, % 13.6'sı az, % 11.4'ü orta ve **% 70.5'i çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde kir ve lekeye çok dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.48** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde kir lekeye çok dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde göğünme (alazlama) hatalarına dikkat ettiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 4.5'i hiç, % 18.2'si az, **% 38.6'sı orta ve % 38.6 çok** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda, tüketicilerin el halısı seçiminde göğünme (alazlama) hatalarına orta ve çok derecede dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.11** ile, tüketicilerin el halısı seçiminde göğünme (alazlama) hatalarına orta ve çok derecede (toplam %77.2 oranla) dikkat ettiklerini göstermektedir.

Tablo 19. genel değerlendirmesi yapıldığında, tüketicilerin el halısı seçiminde desen hatalarına çok dikkat ettikleri, renk hatalarına çok dikkat ettikleri, boyut farkı hatalarına çok dikkat ettikleri, potluk hatalarına çok dikkat ettikleri, bozuk kenar hatalarına çok dikkat ettikleri, kırkım (kesim) hatalarına orta derecede dikkat ettikleri, keçeleşme özelliğine az derecede dikkat ettikleri, yanık ve yırtık hatalarına

çok dikkat ettikleri, kir ve lekeye çok dikkat ettikleri ve son olarak göğünme (alazlama) hatalarına eşit oranlarla orta ve çok derecede dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, tüketiciler el halısı seçiminde gözle görülen hatalar konusunda hassas davranmaktadır. Ayrıca satıcı ifadelerine göre işçiliğin gözle görülmeyen hatalarının ise (keçeleşme v.b.) fark edilemediği için, tüketici tercihlerinde gözle görülür hatalar kadar önemli role sahip olmadıkları söylenebilir.

4.10. Tüketicilerin el halılarında fiyat tercihlerine ilişkin görüşler

Araştırmaya katılan bireylerin, tüketicilerin fiyat bilgisi ve tercihleri bakımından önem sıralamasına ilişkin görüşleri Tablo 20.'de verilmiştir.

Tablo 20. Tüketicilerin el halılarında fiyat tercihlerine ilişkin görüşleri dağılımı

Sorular	Katılmıyorum		Az katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.
	f	%	f	%	f	%	f	%	x
Tüketicilerin halı piyasası hakkında bilgisi vardır.	4	9.1	22	50.0	12	27.3	6	13.6	2.45
Tüketiciler halı seçiminde düşük fiyat yüksek kaliteye önem vermektedir.	-	-	7	15.9	17	38.6	20	45.5	3.30
Tüketiciler halı seçiminde düşük fiyatlı ürünleri tercih etmektedir.	5	11.4	20	45.5	9	20.5	10	22.7	2.55
Tüketiciler halı pazarlığını fiyat ve değer bilincine sahip olarak yapmaktadır.	13	29.5	21	47.7	6	13.6	4	9.1	2.02

Tablo 20. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı piyasası hakkında bilgi sahibi olduklarına ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 9.1'i katılmıyorum, % **50'si az katılıyorum**, % 27.3'ü katılıyorum ve % 13.6'sı kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı piyasası hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.45** ile tüketicilerin el halısı piyasası hakkında bilgi sahibi olduklarının olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 20. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde düşük fiyat yüksek kaliteye önem verdiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 15.9'u az katılıyorum, % 38.6'sı katılıyorum ve % **45.5'i kesinlikle katılıyorum** cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde düşük fiyat yüksek kaliteye önem verdiklerine kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **3.30** ile tüketicilerin el halısı seçiminde düşük fiyat yüksek kaliteye önem verdiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 20. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı seçiminde düşük fiyatlı halıları seçtiklerine ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 11.4'ü katılmıyorum, % **45.5'i az katılıyorum**, % 20.5'i katılıyorum ve % 22.7'si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde düşük fiyatlı halıları seçtiklerine az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması **2.55** ile tüketicilerin el halısı seçiminde düşük fiyatlı halıları seçtiklerinin olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 20. incelendiğinde, tüketicilerin el halısı satın alırken, pazarlığı fiyat ve değer bilincine sahip olarak yaptıklarına ilişkin soruya, ankete katılan bireylerin % 29.5'i katılmıyorum, % **47.7'si az katılıyorum**, % 13.6'sı katılıyorum ve % 9.1'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bu değerlendirme sonucunda bireylerin, tüketicilerin el halısı satın alırken, pazarlığı fiyat ve değer bilincine sahip olarak yaptıklarına, az katıldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevapların aritmetik ortalaması

2.02 ile tüketicilerin el halısı satın alırken, pazarlığı fiyat ve değer bilincine sahip olarak yaptıklarının olumlu olarak algılandığı görülmüştür.

Tablo 20. genel değerlendirmesi yapıldığında, bireylerin; tüketicilerin el halısı piyasası hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları, düşük fiyat yüksek kaliteye önem verdiklerine kesinlikle katıldıkları, düşük fiyatlı halıları seçtiklerine az katıldıkları ve son olarak el halısı satın alırken, pazarlığı fiyat ve değer bilincine sahip olarak yaptıklarına, az katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu durumda tüketicilerin piyasa hakkında fazla bilgi sahibi olmasalar da düşük fiyat ve yüksek kaliteye sahip ürünleri tercih ettikleri söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu araştırma; Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri ve Eğitim Durumları üzerine yapılmıştır. Çalışanlara uygulanan anketlerin sonuçları doğrultusunda, tüketicilerin el halısı tercihleri konusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin kişisel özelliklerine bakıldığında; sektörde çalışanların çoğunluğunu 31–40 yaş arası, meslekte 16 yıl ve üzeri çalışmış, lise mezunu, el halıcılığı hakkında mesleki eğitim almamış, iş yerinde eğitim görmüş ve çalıştıkları alanda aldıkları eğitimi yeterli bulan bireyler oluşturmaktadır.

Halı pazarlamada çalışan ve bu araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu mesleki eğitimin gerekli olup olmadığı sorusuna, evet cevabını vermiştir. Bu durum mesleki eğitimin halı satıcılığı mesleği için gerekli olduğunu göstermektedir.

Bu sektörde çalışan bireylerin satışta kolaylık açısından, müşteri memnuniyeti açısından, el sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından, el halıcılığımız hakkında detaylı bilgi verebilmek için mesleki eğitimin gerekliliğine kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sektörde çalışan bireylerin, el halısının doğal boyalı olmasının tüketici tercihleri için önemli olduğu vurgusuna katıldıkları, el halılarında renk uyumunun tüketiciler açısından önemli olduğuna, yüksek oranla kesinlikle katıldıkları, el halılarının yöresel desen karakteristiğinde olmasının tüketici tercihleri açısından önemli olduğu olgusuna az katıldıkları, dm²'deki düğüm sayısının tüketici tercihleri açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları, el halısı yapımında kullanılan malzemenin

tüketiciler açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları, el halısında işçiliğin önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları ve son olarak el halısında fiyatın önemli olduğuna bireylerin kesinlikle katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu durum tüketicilerin, yöresel halı desen karakterleri hakkında bilgi sahibi olmasalar da, kalite, renk uyumu, işçilik ve fiyata önem verdiklerini göstermektedir.

Bu sektörde çalışan bireylerin, el halılarında renklerin pastel ve uyumlu olmasının tüketiciler tarafından önemli olduğuna az katıldıkları, el halılarında renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşmasının tüketiciler tarafından önemli olduğuna, katıldıkları, el halılarında renklerin kalıcı olmasının önemli olduğuna katıldıkları, el halılarında rengin, ev dekorasyonuna ve moda uyumunun tüketiciler açısından önemli olduğuna kesinlikle katıldıkları ve son olarak el halılarında doğal boyar maddenin sağlık açısından uygun olmasının tüketiciler tarafından önemsendiğine katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, el halısı yapımında kullanılan boya cinsi ve kalitesi, halı renklerinin zamana karşı gösterdiği direnç tüketicilerin halı seçiminde önemli bir role sahiptir. Ayrıca günümüz çizgisini yakalayan renklerden yapılmış el halılarının tüketiciler tarafından daha fazla alım şansına sahip oldukları da anlaşılmaktadır.

Bu sektörde çalışan bireylerin, tüketicilerin el halılarında yöresel desen karakterleri hakkında bilgi sahibi olduğuna az katıldıkları, tüketicilerin el halılarının yöresel isimlerini bildiklerine az katıldıkları, tüketicilerin el halısı seçiminde motiflerin orijinal karakterine önem verdiğine katılmadıkları, tüketicilerin el halısı seçiminde orijinal kompozisyon tiplerine önem verdiklerine katılmadıkları, tüketicilerin yüzyıl öncesi üretilen ve müzelerde sergilenen halı kopyalarının tercih ettiğine az katıldıkları ve son olarak tüketicilerin modern ve özgün tasarımları tercih ettiğine az katıldıkları tespit edilmiştir.

Modern ve özgün tasarımların tercih edildiği görüşüne katılan ve kesinlikle katılanların toplam oranının yüksek olması (%54.5 oranla) özgün tasarımların tercih edildiğini göstermektedir.

Başka bir araştırmaya göre; Türkiye’de dokunan el halılarının geleneksel Türk motiflerinden oluştuğu ve bu tarz tasarımların günümüz dekorasyonunda fazla tercih edilmediğinden yakınılmaktadır. Bu sonuç , bu araştırmadaki tespiti desteklemektedir. (Ölmez, Akkuş, 2006 s:219-220)

Diğer bi çalışmada ise; “Halı konusunda yozlaşmanın olduğunu bölgesel özelliklerin bozulduğunu söyler kaygı duyarız. Ancak çağlara göre özellikle son yıllarda, yıllara göre zevklerin değişip yeni arayışlara girildiği gözardı edilir. Ayrıca halının kültürel bir değer ve ekonomik bir mal olduğu pek düşünülmemektedir” (Öztürk, 1987 s:319) şeklinde yorumlanarak aynı bağlamda değerlendirilmiştir.

Tüketicilerin yöresel el halısı seçiminde; Hereke halısının orta derecede, Bünyan halısının orta derecede, Yağcı bedir halısının orta derecede, Kula halısının orta derecede, Milas halısının orta derecede, Sivas halısının az derecede, Taşpınar halısının orta derecede, Konya Ladik halısının orta derecede, Konya Taşkale halısının orta derecede, Yahyalı halısının az derecede tercih, Doğu Anadolu halılarının az derecede, Döşemealtı halısının orta derecede ve son olarak diğer halılar grubundan Hindistan, Nepal, Çin’den gelen ithal halıların yanında, Antik Yörük (Yunt dağı, Çanakkale), Uşak ve Gördes halıların tüketiciler tarafından orta derecede tercih edildiği, Isparta halısının hiç tercih edilmediği, tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, yöresel halılarımızdan Doğu Anadolu halıları Sivas halıları, Yahyalı ve özellikle Isparta halılarının günden güne değer kaybettiği gözlenmektedir. Anadolu el dokuması halıların yanında Doğu ülkelerinden Hindistan, Nepal, Çin’den gelen ithal halıların da turizm sektöründe satışının yapılması ve hatta tercih edilmesi dikkate değer bir konudur.

Bu konu ile ilgili olarak; örneğin, Nepal halısının dünyadaki tüm halılardan farklı olduğu, üretiminde halen ipliği ellerinde eğirdikten sonra geleneksel yöntemlerle ip boyamaya devam ettikleri ve günümüz dekorasyonuna uygun halı üretildiği belirtilmiştir. Çin halılarında ise desen kopyacılığının yaygın olduğu, Çin'den gelen ürünlerde, kimin ürettiği bilinmemekle birlikte, Türk motiflerinin görülmesi, malzeme ve işçiliğin ucuzluğu bu halıların piyasada tutunmasını sağlamaktadır (Ölmez, Akkuş, 2006 s: 219-220). Daha önce yapılmış olan bu yorum ile bu araştırmada tespit edilen sonuçlar aynı paraleldedir.

Bu sektörde çalışan bireylerin, tüketicilerin el halısı seçiminde yöresel halı kaliteleri hakkında bilgilerinin olduğuna katılmadıkları, el halılarında dm²'deki düğüm sayısını kalite olarak algılamadıklarına katılmadıkları, el halısı seçiminde dm²'deki düğüm sayısına önem verdiklerine katıldıkları ve son olarak el halısı seçiminde dm²'deki düğüm sayısı yüksek olan halıları seçtiklerine katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, tüketicilerin yöresel el halılarının standart kaliteleri hakkında bilgileri olmasa da el halısında kaliteye önem verdikleri ve yüksek kalitedeki ürünleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Bu sektörde çalışan bireylerin, tüketicilerin el halılarında kullanılan malzeme hakkında bilgisi olduğuna az katıldıkları, el halısı seçiminde kullanılan malzemeye önem verdiklerine katıldıkları, el halısı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan halıları tercih ettiğine katıldıkları, el halısı seçiminde malzemede boya kalitesine önem verdiklerine az katıldıkları ve son olarak el halısı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem verdiklerine katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, tüketicilerin el halısı üretiminde kullanılan malzemeler hakkında pek fazla bilgileri olmasa da satıcı ifadelerine göre halı hakkında verilen bilgilerden etkilenecek malzeme kalitesi yüksek olan ürünlere yönlendikleri anlaşılmaktadır.

Tüketicilerin, tamamen yün halıların orta derecede, tamamen ipek halıların orta derecede, çözgü ve atkı pamuk, düğümü yün olan halıların orta derecede, çözgü ve atkı ipek, düğümü yün olan halıların orta derecede, çözgü ve atkı pamuk, düğümü rayon (yapay ipek) olan halıların az derecede ve son olarak diğer malzemelerden yapılan halılarında orta derecede tercih edildiği tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılabacağı üzere, tüketiciler el halısı seçiminde kullanılan malzeme kombinasyonları üzerinde özellikle doğal malzemeli olanları tercih etmektedirler. Tercihlerde halıda havı oluşturan düğüm ipliğinin yün yada ipek olmasını önemsedikleri anlaşılmaktadır.

Bu sektörde çalışan bireylerin, tüketicilerin el halılarının işçiliği hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları, el halısı seçiminde, görünüşe önem verdiklerine kesinlikle katıldıkları, el halısı seçiminde işçilik kalitesi yüksek, hatasız ürünleri tercih ettiklerine kesinlikle katıldıkları, el halısında işçilik hataları hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları ve son olarak el halısı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih ettiğine az katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılabacağı üzere, tüketiciler el halılarında işçilik hakkında fazla bilgiye sahip değillerdir fakat işçilik kalitesinin kaçınılmaz olarak görüntüye yansımından kaynaklanan seçimler halı tercihlerinde rol oynamaktadır.

Tüketicilerin, el halısı seçiminde desen hatalarına çok dikkat ettikleri, renk hatalarına çok dikkat ettikleri, boyut farkı hatalarına çok dikkat ettikleri, potluk hatalarına çok dikkat ettikleri, bozuk kenar hatalarına çok dikkat ettikleri, kırkım (kesim) hatalarına orta derecede dikkat ettikleri, keçeleşme özelliğine az derecede dikkat ettikleri, yanık ve yırtık hatalarına çok dikkat ettikleri, kir ve lekeye çok dikkat ettikleri ve son olarak göğünme (alazlama) hatalarına eşit oranlarla orta ve çok derecede dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Bu sonuçlardan da anlaşılabacağı üzere, tüketiciler el halısı seçiminde gözle görülen hatalar konusunda hassas davranmaktadır. Ayrıca satıcı ifadelerine göre işçiliğin

gözle görülmeyen hatalarının ise (keçeleşme v.b.) fark edilemediği için, tüketici tercihlerinde gözle görülür hatalar kadar önemli role sahip olmadıkları söylenebilir.

Bu sektörde çalışan bireylerin, tüketicilerin el halısı piyasası hakkında bilgi sahibi olduklarına az katıldıkları, düşük fiyat yüksek kaliteye önem verdiklerine kesinlikle katıldıkları, düşük fiyatlı halıları seçtiklerine az katıldıkları ve son olarak el halısı satın alırken, pazarlığı fiyat ve değer bilincine sahip olarak yaptıklarına, az katıldıkları tespit edilmiştir.

Bu durumda tüketicilerin piyasa hakkında fazla bilgi sahibi olmasalar da düşük fiyat ve yüksek kaliteye sahip ürünleri tercih ettikleri söylenebilir.

5.2. ÖNERİLER

Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri ve Eğitim Durumları üzerine yapılan araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, bu konuda yapılacak çalışmalara yol göstermesi amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Bu araştırmaya katılan bireylerin çoğunlu iş yerinde eğitim ve iş tecrübelerinden yararlanarak çalışmalarına devam etmektedir. Sektöre yardımcı olması ve sektörün ticari potansiyelinin gelişimi açısından el halıcılığı ile ilgili akademik yeterliliğe sahip kişiler tarafından profesyonel kurs, seminer, staj ve halk eğitimi çalışmaları yapılmalıdır.
2. Bu araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu, ticaretin hızlanması ve el sanatlarının tanıtılması ve yaşatılması açısından mesleki eğitimin gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu konu ile ilgili olarak meslek liselerinde ve meslek yüksek okullarında yöresel el halıcılığı içerikli dersler verilerek kalifiye eleman yetiştirilmelidir.

3. Tüketiciler yöresel desen karakterlerine önem vermeseler de görsel açıdan modaya uyumlu renk ve desenlerde halıları tercih etmektedir. Bu da bize az tercih edilen yörelerin desen karakterlerine bağlı kalarak, renk ve desen yönünden değişim göstermesinin pazar payında olumlu bir etken olabileceğini göstermektedir.
4. Tüketicilerin doğal boyaların dayanıklılığı ve sağlık açısından uygunluğu konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Satış esnasında bu konuda da bilgi verilerek tüketicinin bilinçli seçimler yapması ve el halılarımızın diğer halılar karşısında daha fazla değer kazanması sağlanmalıdır.
5. Tüketicilerin dm^2 'deki düğüm sayısına önem verdikleri görülmektedir. Bu nedenle yöresel el halılarımızın düğüm kalitesi artırılarak, desen ve renklerinin günümüze uyarlanarak daha çok tercih edilmeleri sağlanmalıdır.
6. Tüketicilerin halı görünümünü etkileyen desen, renk, boyut, potluk v.b. işçilik hatalarını önemsedikleri görülmüştür. Bu nedenle üreticiler, usta dokuyucular gözetiminde üretim yapılmasına önem vermelidir.
7. Araştırma kapsamında ithal halıların düşük fiyat nedeni ile tercih edildiği görülmüştür. Bu nedenle, yöresel kooperatifler kurularak, el halılarımızın daha düşük maliyet ve yüksek kalitede tüketiciye ulaştırılması sağlanmalıdır.
8. İthal halıların piyasada düşük fiyatlarla alınıp satıldığı ve bu yüzden Türk el halılarına talebin azalmaya başladığı görülmüştür. Bu nedenle el halıcılığımızın geleceğinin olması için, marka değerinin olması, marka yaratmak, markayı nasıl koruyacağını bilmek, piyasa taleplerini karşılayacak kadar üretim yapmak gereklidir.

KAYNAKÇA

- AKAR A. ve KESKİNER C., (1978), “Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motifler”, **Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları**: 2, İstanbul.
- Anonim 1. İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB), (2005), “**Halı Sektörünün 2005 Ocak – Mart İhracat Performans Değerlendirmesi**”, İstanbul.
- Anonim 2. İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB), (2007), “**Halı Sektörünün 2005 Ocak – Haziran İhracat Performans Değerlendirmesi**”, İstanbul.
- Anonim 3. (1995), “**Turkish Handwoven Carpets Catalog No: 5**”, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara
- ASLANAPA O., (2005). “**Türk Halı Sanatının Bin Yılı**”, İstanbul: İnkılap Kitabevi Sanayi Ticaret A.Ş.
- ASLANAPA, O., (1993). “**Türk Sanatı El Kitabı (İslam Öncesi Sanat – Mimari – Halı – Kumaş – Çini – Seramik – Minyatür)**“, İstanbul: Anka Ofset A.Ş.
- ASLANAPA, O., (2007). “**Düğümün Son Halkası Osmanlı Saray Halıları – Türk Halı Sanatı**” **TBMM Milli saraylar Başkanlığı Yayın No: 38**, İstanbul: Boyut Matbaacılık A.Ş.
- ATALAY, B., (1945). “**Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları**”, İş Bankası Yayınları, Ankara.
- AYTAÇ Ç., (1980). **El Dokumacılığı**, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.

- BABAOĞLU, S., (1992). “Türk Kültürünün Işığında Halı – Kilim – Cicimlerdeki İmler”, **IV. Milletler arası Türk Halk Kültürü Kongresi, C.V. Maddi Kültür**, Ankara
- BARIŞTA, H.Ö., (1999). “Karaman Taşkale Halılarından Örnekler”, **Erdem Halı Özel Sayısı – I**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Cilt: 10 Sayı: 28 Ankara: Dumat Ofset.
- BÜYÜKDİKMEN, Y., (2006). “**İlköğretim İkinci Kademedeki Geleneksel Türk El Sanatlarını Eğitimi**”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- CENGİZ, B., (1996). “Milas Halılarının Renk, Desen ve Kompozisyon Özellikleri”, **Türk Soylu Halı, Kilim ve Cicim Sanatı Uluslar arası Bilgi Şöleni Bildirileri Kayseri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: 155, Kongre ve Sempozyum Bildirileri Dizisi: 11, Ankara: Varan Matbaacılık.
- ÇORUHLU, Y., (1998). “**Erken Devir Türk Sanatının ABC’si**”, İstanbul: Kalbacı Yayınevi.
- DEMİRİZ, Y., (1986). “**Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler**”, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- DERMAN, Ç. ve BİROL, İ.A., (1991). “**Türk Tezyini San’atlarında Motifler**”, Kubbealtı Akademisi Kültür Ve San’at Vakfı Yayını, İstanbul.
- DENİZ B., (2000). “**Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yayımları**”, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: 215, Ankara.

- ERGENEKON C., (1986). **Ankara İli Kirkitli El Dokumaları Satış Yerlerinde Pazarlanan Ürün Çeşitleri Tüketici Tercihleri Ve Bunları Etkileyen Faktörler**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- FAZLIOĞLU, A., (2007). **“Düğümün Son Halkası Osmanlı Saray Halıları”** TBMM Milli saraylar Başkanlığı Yayın No: 38, İstanbul: Boyut Matbaacılık A.Ş.
- IŞIK K. ve YURTERİ F., (1996). **“Türk El Halısı Satın Alan Yabancı Alıcıların Türk El Halıları Hakkındaki Görüşleri”**, **Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçerisindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**, Ankara.
- İNALCIK, H., (2008). **“Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Bir Araştırma”**, İş Bankası Kültür Yayınları Seçme Eserler: 1, Tekstil Sanayi İşveren Sendikası, İstanbul.
- KARAHAN, K.S., (2006). **“Geleneksel Türk El Sanatlarından Halı-Kilim İşletmelerinin Üretim-Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri.–Van Örneği–”**. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Bilim Dalı, Van.
- KIRGIZOĞLU, N.G., (2001), **“Altaylardan Tunaboyu’na Türk Dünyasında Ortak Motifler”**, İstanbul.
- KÜÇÜKERMEN, Ö., (1987). **“Batı Anadolu’daki Türk Halıcılığı Geleneği İçinde İzmir Limanı ve Isparta Halı Fabrikası”**, İstanbul: Cömertler Matbaacılık A.Ş.
- ÖGEL, B., (1993). **“Türk Mitolojisi – I (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)”**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.

- ÖLÇER N., (1988). **“Türk ve İslam Eserleri Müzesi Kilimler”**, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- ÖLMEZ, F.N. ve AKKUŞ, İ., (2006). “El Dokuması Halıcılığın Sürdürülebilirliğine İthalatın Etkileri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, Bildiriler Cilt: 1**, Tübitak, İzmir.
- ÖNEY, G., (1968). **“Anadolu Selçuklu Sanatında Balık Figürü”**, Sanat Tarihi Yıllığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını; C, İstanbul.
- ÖNEY, G., (1969). **“Anadolu Selçuklu Mimarisinde Aslan Figürü”**, Sanat Tarihi Yıllığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını; S.XIII., İstanbul.
- ÖNEY, G., (1969). **“Anadolu Selçuklu Sanatında Ejder Figürleri”** Sanat Tarihi Yıllığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını; XXXIII., S. 130, İstanbul.
- ÖZGÜR, Z., (1965). “Türkiye’de Halıcılığın İhracat İçin Teşkilatlandırılması”, **Sümerbank Aylık Endüstri ve Kültür Dergisi**, Cilt 5, Temmuz – Ekim / Sayı: 49-52., İstanbul.
- ÖZGÜR, Z., (1965). “El halıcılığının Dış Pazardaki Durumu ve Türk Halıları İçin İhraç İmkanları”, **Sümerbank Aylık Endüstri ve Kültür Dergisi**, Cilt 5, Temmuz – Ekim / Sayı: 49-52., İstanbul.
- ÖZHEKİM, D.A., (1999). “Yakın Tarihli Yağcıbedir Halılarının Teknik Özellikleri”, **Erdem Halı Özel Sayısı – I**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Cilt: 10 Sayı: 28 Ankara: Dumat Ofset.

- ÖZÖNDER, H., (1999). “Yüzyıllar Boyunca Silile’de Halıcılık ve Silile Halılarının Karakteristik Özellikleri” **Erdem Halı Özel Sayısı – III**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Cilt: 10 Sayı: 30 Ankara: Dumat Ofset
- ÖZTÜRK, İ., (1998). “**Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş**” Ankara: Özdemir Basım ve Dağıtım Ltd. Şti.
- ÖZTÜRK, İ., (1992). “Türk Halı ve Kilimciliğine İlişkin Projelerin Başarısında Halk Bilimsel Verilerin Önemi”, **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 168, Ankara: Feryal Matbaası.
- ÖZTÜRK, Y., (1992). “**Balıkesir – Sındırgı Yöresi Yağcıbedir Halıları**”, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1395, Tanıtma Eserleri Dizisi: 20, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- ŞİRİN N., (1994). **Döşemealtı Halıları**. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- SÜMER, F., (1983). “**Türklerde Atçılık ve Binicilik**”, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı.
- SÜRÜR, A. ve SÜRÜR, A., (1994). “21. Yüzyılda Geleneksel Türk El Sanatları için Öneri ve Önlemler” **Kamu ve Özel Kuruluşlarda Ortaöğretimde, Üniversitelerde El Sanatları Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**. Ankara.
- SÜRÜR, A. (1992). “Türk Tekstil Sanatlarında Kuş Motifi ve Tekstil Sanatlarımızdaki Yeri” **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi**

Bildirileri, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 168, Ankara: Feryal Matbaası.

- TEKÇE, E.F., (1993). **“Pazırık, Altaylardan Bir Halının  yk s ”**, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1542, Yayınlar Dairesi Başkanlığı Sanat Tarihi Dizisi:64-5, Ankara: Levent Ofset Matbaacılık ve Yayıncılık Ticaret Ltd. şti.
- TSE (Türk Standartları Enstitüsü). (1992). **Tekstil Yer Döşemeleri-El Dokuması Halılar-Türk Halıları**, TS43. Ankara.
- YAZICIOğLU Y. ve TEZEL Z., (1996). **“Türk El Dokusu Halıların Yurt Dışı Platformlarda Tanıtılması”, Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve  ağdaş Sanatlar  zerisindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**, Ankara.
- YAZICIOğLU Y., (1992). **“El Dokusu Halıcılık”**, Ankara: Menekşe yayıncılık.
- YETK N, ř., (1974). **“Türk Halı Sanatı”**,  ř Bankası Kültür Yayınları: 150, Sanat Dizisi: 20,  stanbul.
- www.hali.com.tr 26.03.2009
  - < <http://www.hali.com.tr/haber/dergi/8/kirsehir8devam.htm>
  - < <http://www.hali.com.tr/haber/dergi/9/taspinarhalilari9devam.htm>>
  - < <http://www.hali.com.tr/haber/dergi/13/konya.htm> >
- www.halionline.net, 26.12.2007
  - < <http://www.halionline.net/haber/dergi/17/panel.htm> >
  - < <http://www.halionline.net/bolumler.php?ID=11> >
- www.halici.8m.com, Tarihi halılarımız, Vakıflar halı müzesi, 24.03.2009
  - < <http://www.halici.8m.com/hali4.htm> >

- www.sumerhali.gov.tr Sümer halıcılık ve el sanatları sanayi ve ticaret genel müdürlüğü, resmi web sitesi, 26.03.2009
< <http://www.sumerhali.gov.tr/iskender.htm> >
- www.herekeli.com, Hereke resmi web sitesi, Hereke ipek halısı, Erhan ÖR
< <http://www.herekeli.com/hereke.asp?cc=6> >
- www.halifuari.com, Halı satış pazarlama, el dokuması ürünler, 26.03.2009
< <http://www.halifuari.com/elhalilari.php> >
< <http://www.halifuari.com/pictures/halilar/154-0.jpeg> >
- www.mucurhem.ktg.com.tr, Mucur Halk Eğitim Merkezi resmi web sitesi, Mucur halıları, 26.03.2009
< <http://mucurhem.ktg.com.tr/MucurHalilari.htm> >
- www.nuveforum.net, Yağcıbedir Halıları, 26.03.2009
< <http://www.nuveforum.net/904-halicilik/41381-yagcibedir-halilari/> >
- www.ispartaya.com, Hezarfen araştırma merkezi, Isparta halıları, Fahrettin Kayıpmaz, Sümer Halı ürün geliştirme uzmanı, 26.03.2009
< <http://www.ispartaya.com/isparta/hali/hali1.htm> >

ANKET FORMU

Antalya İli Turizm Sektöründe Türk El Halısı Pazarlayan İş Yerlerinde Çalışanların
Tüketici Tercihleri Hakkındaki Görüşleri ve Eğitim Durumlarının incelenmesi

Bu anket formu yüksek lisans tezi gereğince hazırlanmıştır. Anketteki soruları doğru ve eksiksiz yanıtlamanız araştırmanın güvenilir ve sağlıklı olması açısından önemlidir. Size göre uygun cevap kutusuna (X) işareti koyunuz. Katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

Anketör:

Kemal ERTEKİN

Tarih:

SORULAR

1. Yaşınız?

- a) 20-25   b) 26-30   c) 31-40   d) 41 ve üstü

2. Mesleğiniz?

.....

3. Ne kadar süredir bu işi yapıyorsunuz?

- a) 0-1 yıl   b) 2-5 yıl   c) 6-10 yıl   d) 11-15 yıl   e) 16-...

4. Öğrenim durumunuz?

a) İlkokul   b) Orta okul   c) Lise   d) Meslek lisesi   e) Ön lisans   f) Lisans   g) Yüksek lisans

5. El halıcılığı hakkında eğitim aldınız mı?

Evet( )   Hayır ( )

6. Beşinci soruya cevabınız evet ise, ne tür bir eğitim aldınız?

Kurs ( ) Seminer ( ) Staj ( ) Halk Eğitim( ) Mesleki Eğitim ( )

İş yerinde eğitim ( ) Diğer ( ) .....

7. El halıcılığında aldığınız eğitimi pazarlamada yeterli buluyor musunuz?

Evet( ) Hayır ( )

8. El halıcılığı pazarlamasında çalışmak için mesleki eğitimin gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet( ) Hayır ( )

9. Sekizinci soruya cevabınız evet ise, aşağıdaki nedenleri önem sırasına göre işaretleyiniz.

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
9.1. Eğitim satışta kolaylık açısından gereklidir.				
9.2. Eğitim müşteri memnuniyeti açısından gereklidir.				
9.3. Eğitim el sanatlarımızın tanıtılması ve yaşatılması açısından gereklidir.				
9.4. Eğitim el halıcılığı hakkında tüketiciye detaylı bilgi verme açısından gereklidir.				

10. El halılarında tüketici tercihlerinde önem sıralaması nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
10.1. Doğal boyalı olması önemlidir.				
10.2. Renk uyumu önemlidir.				
10.3. Yöresel desen karakteristiğinde olması önemlidir.				
10.4. Kalite önem taşımaktadır (dm ² deki düğüm sayısı)				
10.5. Kullanılan malzeme önemlidir.				
10.6. İşçilik önemlidir.				
10.7. Fiyat önemlidir.				

11. El halısı tüketici tercihlerinde doğal boyaların ve renklerin önemli olduğunu düşünüyorsanız aşağıdaki seçeneklerin önem derecesi nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
11.1. Renklerin pastel ve uyumlu olması tüketici tercihleri açısından önemlidir.				
11.2. Renklerin zamanla değişim göstermesi ve parlaklaşması tüketici tercihleri açısından önemlidir.				
11.3. Renklerin kalıcı olması tüketici tercihleri açısından önemlidir.				
11.4. Renklerin ev dekorasyonuna ve modaya uyumu önemlidir.				
11.5. Doğal boyarmaddenin sağlık açısından uygun olması tüketici tercihleri açısından önemlidir.				

12. El halısı tüketici tercihlerinde yöresel desen karakteristiğinin önem derecesi nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
12.1. Tüketicilerin yöresel halı desen karakterleri hakkında bilgisi vardır.				
12.2. Tüketiciler halıların yöresel isimlerini bilmektedir.				
12.3. Tüketiciler halı seçiminde motiflerin orijinal karakterine önem vermektedir.				
12.4. Tüketiciler halı seçiminde orijinal kompozisyon tiplerini istemektedir.				
12.5. Tüketiciler yüz yıl öncesi üretilmiş müzelerde sergilenen halı kopyalarını daha çok tercih etmektedir.				
12.6. Tüketiciler daha çok modern ve özgün halı tasarımlarını tercih etmektedir.				

13. Tüketiciler tarafından aşağıdaki yöre halılarının tercih derecesi nedir?

	Hiç	Az	Orta	Çok
Hereke				
Bünyan				
Isparta				
Yağcıbedir				
Kula				
Milas				
Sivas				
Taşpınar				
Konya ladik				
Konya taşkale				
Yahyalı				
Doğu Anadolu halıları				
Döşemealtı				
Diğer				

14. El halısı tüketici tercihlerinde kalite (dm² deki düğüm sayısı) önem derecesi nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
14.1. Tüketicilerin yöresel halı kaliteleri hakkında bilgisi vardır.				
14.2. Tüketiciler dm ² deki düğüm sayısını kalite olarak algılamamaktadır.				
14.3. Tüketiciler halı seçiminde kaliteye (dm ² deki düğüm sayısı) önem vermektedir.				
14.4. Tüketiciler halı seçiminde kalitesi(dm ² deki düğüm sayısı) yüksek olan ürünleri istemektedir.				

15. El halısı tüketici tercihlerinde kullanılan malzemenin önem derecesi nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
15.1. Tüketicilerin halı malzemeleri hakkında bilgisi vardır.				
15.2 Tüketiciler halı seçiminde kullanılan malzemeye önem vermektedir.				
15.3. Tüketiciler halı seçiminde malzeme kalitesi yüksek olan ürünleri tercih etmektedir.				
15.4. Tüketiciler halı seçiminde malzemede boya kalitesine önem vermektedir.				
15.4. Tüketiciler halı seçiminde malzemede iplik kalitesine önem vermektedir.				

16. Tüketiciler tarafından aşağıdaki malzeme kullanım şekillerinin tercih derecesi nedir?

	Hiç	Az	Orta	Çok
16.1. Tamamen yün				
16.2. Tamamen ipek				
16.3. Çözü ve atkı pamuk düğüm yün				
16.4. Çözü ve atkı ipek düğüm yün				
16.5. Çözü ve atkı pamuk düğüm rayon (yapay ipek)				
16.6. Diğer				

17. El halısı tüketici tercihlerinde işçiliğin önem derecesi nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILYORUM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
17.1. Tüketicilerin halı işçiliği hakkında bilgisi vardır.				
17.2 Tüketiciler halı seçiminde genel görünüşe önem vermektedir.				
17.3. Tüketiciler halı seçiminde işçilik kalitesi yüksek hatasız olan ürünleri tercih etmektedir.				
17.4. Tüketiciler halı hataları hakkında bilgiye sahiptir.				
17.5. Tüketiciler halı seçiminde dokuyanın özgünlük kattığı ürünleri tercih etmektedir.				

18. Tüketiciler tarafından aşağıdaki işçilik hatalarından hangileri daha çok önemsenmektedir?

	Hiç	Az	Orta	Çok
18.1. Desen hataları				
18.2. Renk hataları (abraj)				
18.3. Boyut farkı				
18.4. Potluk				
18.5. Bozuk kenar				
18.6. Kırkım (kesim) hatası				
18.7. Keçeleşme				
18.8. Yanık ve yırtık				
18.9. Kir ve leke				
18.10.Göğünme (Alazlama) hatası				

19. El halısı tüketici tercihlerinde fiyatın önem derecesi nedir?

	KATILMIYORUM	AZ KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIOYRUM
19.1. Tüketicilerin halı piyasası hakkında bilgisi vardır.				
19.2 Tüketiciler halı seçiminde düşük fiyat yüksek kaliteye önem vermektedir.				
19.3. Tüketiciler halı seçiminde düşük fiyatlı ürünleri tercih etmektedir.				
19.4. Tüketiciler halı pazarlığını fiyat ve değer bilincine sahip olarak yapmaktadır.				